

మూడు కోతులు

39
1-61

ACC 100
4342

2887/.

బుచ్చి బాబు

ఆదర్శ గ్రంథ మండలి, విజయవాడ.

ఆదర్శ ప్రచురణ

ప్రథమ ముద్రణ

సెప్టెంబరు 1959

ACC NO 4342

894.8133

BU

వెల 1.25 న.పై

ముద్రణ :

మంజరి ప్రెస్,

విజయవాడ-2.

278 /
ROP

మూడు కోతులు

ఏదో అనసరమున్నప్పుడుతప్ప మనకి యీ రోజుల్లో స్నేహితులు జ్ఞాతికి గారనుకుంటా. ఆమధ్య అనుకోకుండా బెంగుళూరు ప్రయాణం తగిలింది. స్నేహితుడు మోహన్ బాబుకి స్టేషన్కొచ్చి కలుసుకోవల్సిందని తెలిగ్రామిచ్చి బైలుదేరాను.

సుఖాన్ని పంచుకొన్న స్నేహితులపైకంటే, బాధని పంచుకొన్న స్నేహితులపట్ల జాలితో కూడుకున్న వాకప్రత్యేక మైన అభిమానం వుంటుందనుకుంటాను.

మహాత్ముడు అస్తమించిన రోజులవి. ఆ వార్త విన్న తర్వాత వారంరోజులు నేనూ, మోహన్ బాబూ సరిగ్గా భోజనంచెయ్యలేదు. రెండురోజులు ఉపవాసముండి, మహాత్ముని జీవితఘట్టాలని స్మరించుకుంటూ, వారి జీవితచరిత్ర చదువుకుంటూ, వారి భోటోలు చూసుకుంటూ, గడిపి బాధను పంచుకున్నాం. మమ్మల్ని గురించి కాకుండా, ప్రపంచం గురించి బాధపడటం కొత్త అనుభవం. ఆదర్శాల వికృతలో తాత్విక మైన అనుభూతివున్నా, ఆ ఆదర్శాలని జీవితంలో సాధించ లేవేమో అన్న భయంకూడా వుంది. ఈ భయమే మాస్నేహానికి కారణమని యిప్పుడు తోస్తోంది.

మూడుకోతులప్రతిమ ఆ రోజుల్లోనే ప్రచారమైంది. ఒక కోతి చెవులు, రెండోది కళ్లు, మూడోది నోరు మూసు

కునివుండే యీ కోతులప్రతిమను మహాత్ముడు తనదగ్గర వుంచుకొనేవాడట. చెడుగు చూడొద్దు; చెడ్డమాట వినొద్దు; చెడు చెప్పకు - యీమూడు నైతికసూత్రాలకు ఆ ప్రతిమ సాంకేతిక చిహ్నం. ఈ కోతులగాధ పుట్టుపూర్వోత్తరాలు నాకు తెలియవు. చీనాదేశపు పట్టకథలలో అవతరించిందని కొందరంటారు. వాల్మీకి రామాయణంలో ఆంజనేయులు, తాకికజగత్తులో ప్రయోజకత్వానికి, విహిక బలానికి, శారీరిక శక్తికి చిహ్నంగా పరిగణిస్తారు కొందరు. బౌద్ధ కథా వాంగ్మయంలో కోతి కొత్త అవతారందాల్సింది. చీనాదేశపు తత్వజ్ఞుడు “ఊ చెంగ్-ఎన్” కోతినిగూర్చి వ్రాసిన గ్రంథంలో ఓచిత్రమైనకథ వుంది. ఆ కథలో కోతి స్వర్గానికెడుతుంది. అక్కడ కోతల్లరి సాగిస్తుంది. దీనితో వేగలేక అక్కడివారు బుద్ధుని రప్పిస్తారు. బుద్ధుడు ఆ కోతితో నో పందెంపేస్తాడు - తన అరచేతినిదాటి అవతలకి దూకగలిగితే, కోతికి స్వర్గంలో సింహాసనం లభిస్తుందని; అట్లాచెయ్యలేకపోతే తాను భూలో కానికివెళ్ళి కొన్నియుగాలు తపస్సుచెయ్యాల్సివుంటుందని. అందుకు ఆకోతి అంగీకరించి దూకడానికి ఉపక్రమిస్తుంది. తన తెలివంతా వుపయోగించి దూకుతుంది. చాలాసేపు దూకుతూ పోతుంది. కొంతదూరం వెళ్ళాక ఆకాశంలోకిపోడుచుకుని ఐదుస్తంభాలు కనబడతాయి. తాను దూకివచ్చినందుకు నిదర్శనంగా, వొక స్తంభంపై వెండుకతో “స్వర్గంలో సమానుడైన మహాతపస్వి యిటు వొచ్చాడు” అని వ్రాసి తిరిగి బుద్ధునిదగ్గరకొచ్చి, తాను పందెంగెలిచాను కావున, ఆ సింహాసనం యిప్పించమని కోరుతుంది. బుద్ధుడు తన వేలు

పైకెత్తి దానిమీద వ్రాసివున్న అక్షరాలను చూపించి, కోతి తన అరచేతినిదాటి వెళ్ళలేకపోయిందని ఋజువుచేసి దాన్ని స్వర్గాన్నుండి తప్పిస్తాడు. ఈ కథలో తెలివికి, ప్రజ్ఞకి చిహ్నంగా అనతరిస్తుంది కోతి. విజ్ఞానం చాలదు, జ్ఞానంకూడా ఉండాలని బోధ.

మూడుకోతుల స్రతిమకి నైతికరంగంలో ప్రాముఖ్యం కల్పించాడు, గాంధీజీ. ఆ రోజుల్లో మూడుకోతుల రబ్బరు బొమ్మ వొకదాన్ని సంపాదించాను. మోహన్ బాబు పైచదువుకి వెళుతుంటే, జాపకంగా ఆ బొమ్మని అతనికిచ్చి వేశాను.

బెంగళూరు మరోగంటలో వాస్తుందనగా రైలు వొక స్టేషన్ లో నిలిచింది. ఫలానా 'చిత్రం చూశారా?' అంటూ, చేతులను కండ్లకి అడ్డంగా పెట్టుకున్న కోతిబొమ్మ ఎడ్వర్ టైజ్ మెంట్ వొకదాన్ని అక్కడ చూశాను. అది చూసిం తర్వాత, యీ మూడుకోతుల ప్రతిమగూర్చి కొన్ని శంకలు రాసాగాయి. 'చెడ్డమాట వినొద్దు' అని చెవులు మూసుకోటం విషయం చూడండి. కాస్తంత విన్నతర్వాతగదా, ఆ మాట చెడ్డదో మంచిదో తెలిసాచ్చేది? అల్లాగే చెడుగు చూడకుండా కళ్ళు మూసుకోడం. చూడటం మొదలుపెట్టిం తర్వాతేకదా, అది చెడో మంచో తెలియడం? అసలు చెడ్డవిషయాలపట్ల మనిషి కుతూహలం రేకెత్తేది. ఈ ఉదాహరణ చూడండి : నేనొక సభలో వున్నాను. అక్కడ వొక దుండగీడు తుపాకి పైకితీసి వొక వ్యక్తి కేసి గురిచెయ్యడం చూశాను. గురి బాగా చూస్తున్నాడు. సమయంకోసం వేచివున్నాడు. మరోక్షణంలో

అనతలన్యక్తి — వొక ప్రముఖ పురుషుడు అనుకుందాం —
 హత్యకాబడతాడు. నేను చూస్తున్నది చెడుగే — హత్యా
 కాండ. అటు చూడకుండా కండ్లు మూసుకోవడమా? లేక
 లేక నా ప్రక్కనవున్న పోలీసుడొక్కరిజేబులోంచి పిస్తోలు
 తీసి, ఆ తుపాకిన్యక్తిమీద పేల్చి, ఆ ప్రముఖపురుషుడి
 ప్రాణాలు కాపాడటమా? అట్లా కాపాడితే 'అయ్యో పాపం-
 వొక గొప్పన్యక్తిప్రాణం కాపాడాడు — ఇతన్ని నాయ
 కుడుగాచేసి, వొక శిలాప్రతిమని అతనిగ్రామంమధ్యగా నెల
 గొల్పుదాం' అని అంటారా ప్రజ? హంతకుడిని చంపినా,
 నేనొక హంతకుడుగా పరిగణింపబడి, శిక్షకే పాత్రుడ నవు
 తాను. న్యాయం, చట్టం - వీట్లకి వ్యక్తుల విచక్షణలేదు.
 జడ్జిగారు మంచివాడైతే, 'ఈ హత్య చెయ్యడంలో యితని
 ఉద్దేశం ప్రశంసనీయమైంది — వొక ప్రజాసేవకుడి ప్రాణం
 కాపాడాడు - కాన, ద్వీపాంతరవాసం విధిస్తున్నాను.' అనొచ్చు
 నేమో. కొన్నిసందర్భాలలో ఏదిమంచి, ఏదిచెడ్డో ఎవ్వరూ
 నిర్ణయించలేరు. మొత్తంమీద, గమ్యస్థానం మంచిదైనా,
 చేరుకునే మార్గం చెడ్డదైతే కళ్ళు గట్టిగా మూసుకోడమే
 మంచిదని, యీ కోతిత్వం. కళ్ళు మూసుకునేటందుకు రెప్ప
 లున్నాయికదా - మళ్ళీ యీ చేతులతో గట్టిగా మూసు
 కోడం దేనికో! వేశ్యమధ్య సందులోంచి కాస్తకాస్త చూడ
 వొచ్చుననా! ఏమో నాకు తెలీదు. కొన్నికొన్ని విషయాల
 గూర్చి తీవ్రంగాశోధించక, అట్లా విడిచిపెట్టడమే శ్రేయస్కరం.
 అట్లాగే చెడుచెప్పకుండా నోరునొక్కుకోవడం. చెడు
 గుని చూడకుండా, వినకుండా వున్నవారికి, అసలు చెప్పేటందు

కేముంటుంది? మహత్తర సత్యానికీ, సౌందర్యానికీ ఎల్లానూ నోరులేదు. దైవాన్ని తపస్సుద్వారా సందర్శించిన యోగి పుంగవుడికి భాషతో నిమిత్తంలేదు. ఆలోచనని మరుగుపరిచేందుకే భాష అంటున్నారు పెద్దలు. జీవితాన్ని చూడకుండా, వినకుండా, స్పృశించకుండా వున్నవారికి ఆలోచన లేముంటాయి? ఇల్లావెళ్ళినకొద్దీ లోతులు పెరుగుతూంటాయి— అందుచేత అట్టే ఆలోచించక, మరోవిషయంపైకి దృష్టి మరల్చాను. ఇంతలో బెంగుళూరుస్టేషను రానేవచ్చింది.

ప్లాట్ ఫారంమీద మోహన్ బాబు సిద్ధంగావున్నాడు. ఏమిటో మనల్ని కలుసుకోడంకోసం ఎవరైనా స్టేషన్ కి వచ్చారంటే మనపైనా ఆ వచ్చినవ్యక్తిపైనా ఆపేక్ష, గౌరవం పెరుగుతాయి. పక్కవాటావాళ్ళకి పుత్తరాల్నియిచ్చివెడుతూవున్న హోస్టమాన్ 'మీ కేమీ లేనండి' అన్నప్పుడు దిగాలుపడిపోతాం. ఈ చిన్న విషయాలే మన వ్యక్తిత్వం, ఉనికిని రుజువు చేస్తాయనుకుంటాను. మోహన్ బాబు దిగగానే నన్ను కాగలించుకొని మందహాసంచేసినా అతనెందుకో దిగులుగావున్నట్లు కనిపించాడు. మహాత్ముడు అస్తమించినరోజుల్లో మాటా, పలుకూ లేకుండా ఒకరివొంక వొకరు దిగులుగా చూస్తూ కూర్చున్నదృశ్యం స్మరణకొచ్చి కాబోలు...!.

ఒక మొహంయొక్క వర్చస్సు పంచుకొన్న ఒక అనుభవంతో ముడిపడి మనస్సులో నిలిచిపోయినతరువాత కొత్త జీవితానుభవాలు దాన్ని కాలచక్రంలో పడేసి రకరకాలుగా సాగేసినా మన మనస్సులోవున్న ఆ ప్రతిమ వైఖరిమటుకు

మారదు. చదువూ, సంస్కృతీ పెంచుకొని మోహన్ బాబు ముందుకు ప్రయాణంచేస్తున్నాను దిటిమిది జుట్టుమాత్రం వెనక్కి జరుగుతూవుంది. పళ్ళమీద శ్రమతో కదిలిన నవ్వు, కళ్ళలో మూలలకి నక్కినట్లునిపించింది. మనిషి చిక్కాడు! హడావిడిగా గడ్డంచేసుకొన్న వైఖరి..

“ఏం అలావున్నావు, వొంట్లో బాగాలేదా? — రా వెడదాం” అని సామాన్లు పోర్టునెత్తినపెట్టి వెనకాలే నడుస్తున్నాం. గేట్లోయివ్వడానికి టిక్కెట్టు పైకి తీశాను.

“సామాన్లు వెయిటింగురూమ్లో పెడదాం. రా, చెప్తాను” అన్నాడు మోహన్ బాబు.

“ఏం...కథ...?”

“నేను యింటికివెళ్తున్నాను. నారైలు మరో గంటా గంటన్నరలో వస్తుంది. అంతవరకూ యిక్కడే కబుర్లుచెప్పుకుందాం” అన్నాడు.

“ఇంటికెందుకూ, ఇవాళే వెళ్ళాలా?”

“ఏదో సంబంధం వచ్చిందిట, చూడ్డానికి రమ్మన్నాడు” పైకినవ్వేశాను. వెయిటింగ్ రూములో న్యక్తులు మాకేసి చూశారు.

“పెండ్లి సంబంధానికి వెడుతూ అంత దిగులెందుకూ? అయినా - ఊహించగలనులే - చాలామందికి పెళ్ళంటే భయం - అంటే ఒకామెను చేసుకోగానే మిగతాకన్యలనుండి విడిపోవాలే అనే దిగులుకాదూ!” మోహన్ బాబూ నవ్వుడం సాగించాడు. అపచారంచెయ్యని దోషిలాగ.

“అల్లా కాఫీ తాగివద్దాం రా, నీతో చాలా చెప్పాలి.”
బయల్దేరాం.

“నేను దిగుబుగావున్నానని నీ కెట్లా తెలుసు?”

“ఏదో అల్లాగనిపించింది.”

“అదంతా పెద్దకథ” అని, చెప్పడం సాగించాడు. కథకి తుది మొదలూ వుండాలన్నారు పెద్దలు. దాని కోర్కెను సమర్థం చేశాడు. అప్రస్తుతమైన నిత్యజీవితమనే చెత్త కాగితాలబుట్టలోంచి ప్రస్తుతానికి పనికొచ్చే కాగితం ముక్కలని ఏరి అతికించి కూర్చి నైతికవీలునలుకట్టే న్యాయస్థానంలో దాఖలుచేసుకోవాలి. ఈ పనికి తగినంత అనుభవం, శిక్షణ, వున్నా లేకపోయినా సమయానికి న్యాయస్థానంలో దాఖలు చెయ్యడం తప్పదుగనక నా ధోరణిలో ఆ కథ చెప్తాను.

పరీక్షకోసం జెంగుళూరులో వొక నెల వుండొచ్చివచ్చి, హాస్టల్ లో చోటుదొరక్క, హొన్నప్పగారింటో వో వాటాలో మకాం వుంటున్నాడు మోహన్ బాబు. ముందు రెండు గదులు, వొక వరండా, దానిముందు నాలుగైదు పూల మొక్కలు, కిటికీలోంచి చిటారుకొమ్మదాకా కనబడే రెండు కొబ్బరిచెట్లు, కాంపౌండుగోడ - అదీ అతనివాటా. బల్లమీద అలారమ్ గడియారం, రబ్బరుకోతులబొమ్మ, ‘గోడమీద గాంధీ గారి పటం, స్నేహితులతో కలిసి తీయించుకున్న ఫోటో అముద్బుకున్నాడు. భోజనం హోటలునుండి కార్యుల్ లో వాళ్ళ పనిపిల్ల ‘నానీ’ తీసుకొస్తుందిట. గది వూడ్చడం, పక్కవెయ్యడం తీయడం, కాఫీ తెచ్చిపెట్టడం, ఉత్తరాలు పోస్టుచెయ్యడం -

యిల్లాంటి చిల్లరపనులు చేస్తుంది 'నానీ'. వాళ్ళమ్మ అలిమేలు, హొన్నప్పగారింట్లో పనికుంది.

హొన్నప్పగారు వ్యాపారస్థుడు. బస్తీ సంస్కృతి అంతగా అబ్బని పూర్వాచారపరాయణుడు. ఆయనభార్య అన్నపూర్ణమ్మగారు - మరీ ఛాందసురాలు. కొడుకు మాధవ రావు (ముద్దుగా ఇంట్లో 'మాపూ' అని వ్యవహరిస్తారట) పట్నంలో చదువుకుంటున్నాడు. శేలనలకివొచ్చి, వారం పది రోజులు కులాసాగా గడపి వెడుతూవుంటాడు. ఇంతకంటే మోహన్ బాబుకి వారినిగురించి ఏమీ తెలియదు. ఇవేనా నానీద్వారా తెలుసుకున్న వే. 'నానీ' కన్నడప్రాంతంలో వుండి పోయినా తెలుగు బాగానే మాట్లాడుతుంది.

స్నానంగదికి సన్నటి సందులోంచి వెళ్లాలి - ఆ సందు పొడుగునా గోడవుంది. అట్లా వెడుతుంటే అప్పుడప్పుడు హొన్నప్పగారింట్లో సంచలనం, మాటలు, సగంసగం వినబడు తూంటాయి. కాని మోహన్ బాబు వాటి నెప్పుడూ నిదానించి వినలేదు. అయినా ఆ వృద్ధదంపతులకు చెప్పుకునేమాటే ముంటాయి?

మోహన్ బాబు వారిపట్ల కాస్తంత కతూహలం కనబరచినా, దానికికారణం కొంతవరకూ 'నానీ'యే. నానీ ఇరవై యేళ్ల వయసుపిల్ల. దుబ్బుగా వొంతులుతిరిగిన ఆ జుట్టులో మొహం గుండ్రంగా కనిపించినా, పరీక్షగాచూస్తే కోల మొహం. మోహన్ బాబుకి కోలమొహం ఇష్టం. గుండ్రటి 'చంద్రబింబంలాంటి' మొహం అంటే రోత. కోలమొహంలో

ఒక నాజూకు 'గ్రేస్' వుండంటాడు. ఆ నాజూకు 'నానీ' శరీరం అంతటావుందిట. పోషణ, షోకు లేక చింపిరిగా వుండటం మూలాన, ఆ నాజూకు మరింత స్ఫుటంగా ఆకర్షిస్తుందిట. సన్నటినడుం, పొడుగాటికాళ్ళు, తీర్చినవక్షం, రెండుచేతులనూ వొక్కచేత్తో నొక్కిపెట్టాలనిపించే నునుపైన చేతులు-గాజులు లేవు - అందుకే మరీ ఆకర్షణీయంగా వుంటాయిట. మెల్లో ఏమీలేవు - చెవలకేమీలేవు - లవంగాలుతప్ప. ఆ సన్నటి నడుంపై, బరువుగా పెద్దవిగా కనిపించే స్థనాలు మరింత ఆకర్షణీయంగా వుంటాయిట. వొడులు రెవికలోంచి ఎంతబిగించి కట్టినా, గది ఊడుస్తున్నప్పుడు, మధ్య లోతైనపాయచుట్టూ వాటికదలిక గుండ్రతనం, నునుపు - వాటినిచూసి తాత్కాలికంగా సంతోషపడే అనకాశా లెన్నో వున్నాయిట. ఆధునిక శిల్పాలలో అట్లాంటి నగ్నస్త్రీ సౌందర్యాన్ని చూశాడు— బెంగుళూరు ఆర్ట్ ఎగ్జిబిషన్ లో. ఆ మధ్య నొంగి వూడుస్తున్నప్పుడు, నానీ వక్షం అల్లాగే అనిపించింది.

ఆరోజున గదివూడుస్తూ గాలికి తెలుపుదగ్గరగా చూసి నవ్వుడు కొంగు తెలుపుసందులో తగులుకుని లేచేటప్పుడు, వమిటంతా వూడినప్పుడు, అతను చూడ్డంతో వారిలో వొక అన్యోన్యభావం ప్రబలినట్లనిపించింది. సిగ్గుపడి, చీపురు అక్కడ వొదిలేసి పరుగెత్తుకుపోయింది నానీ. అతను చూసినంతర్వాత, వక్కకుతిరిగి బల్లమీద మూడుకోతుల బొమ్మను వెనక్కితిప్పి నిలబెట్టాడు.

శైలవులకు మాధవరావు పట్నంచుంచి రానడంతో మోహన్ బాబు ప్రశాంతజీవనంలో సంచలనం బైలుదేరింది.

మాధవరావుతో ఇత నెప్పుడూ మాట్లాడలేదు. కలుసుకున్నప్పుడు వొకరినొకరిని చూసి వొకరు నవ్వుకోడం, మంథహాసు ప్రకటించడంవరకే వారి పరిచయం.

ఆ రోజు ఇంటిదగ్గరనుంచి మనియూర్డ్గొచ్చింది. గది అద్దె నానీద్వారా పంపుదామని పుచ్చుకోంచి లెక్కతీశాడు. మరోరెండురూపాయలనోటు చేతులోకొచ్చింది. 'నానీ'ని పిల్చాడు. వచ్చింది. తలుపు జేరవేశాడు. కిటికీలోంచి అటూయిటూ చూశాడు. నోట్లు చూపాడు. నానీ కళ్ళు పెద్దవి చేసింది. భయంతో తలవూపింది. చెయ్యి పైకి పెట్టమన్నాడు. చేతులో చీపురు గిరవాటెట్టి గది అవతలతలుపు తెరిచి వొక్క పరుగున వెళ్ళింది నానీ.

అతనికి నవ్వొచ్చింది. ఎందు కట్లా భయపడుతుంది? ఇంకా పిల్లకి పెళ్ళికాలేదు. అలిమేలు ద్వారా అదికాస్తా తెలుసుకున్నాడు. పెళ్ళికాకపోజే? ఏదో సంశయం, పెనుగులాట, వున్నప్పుడే ఆడది సిగ్గు ప్రకటిస్తుంది. ఇష్టంపట్ల అయిష్టం ప్రకటించి, అనతిలవాడికి అందకుండా దూరమై, వేటాడబడటం స్త్రీనైజం. అందుకు సృష్టి సమకూర్చిన ఆయుధం సిగ్గు. 'నానీ' చేప్త అతన్ని కార్యానికి పురిగొల్పింది. ఇదినరలో అద్దె అలిమేలుద్వారా పంపేవాడు అలిమేలుద్వారా పంపడంఎందుకో? అతనే స్వయంగా హొన్నప్పగారికి ఇవ్వొచ్చుగా. ఈ కాస్త పనికి మధ్యనర్తకి వొకరా? డబ్బుతో కూడుకొన్న వ్యవహారంలో కుటిలత్వం తప్పదు. ఈసారి నానీద్వారా పంపుతేనేం? కొబ్బరిచెట్టుకింద బట్టలు ఆరబెడుతోంది. తాడుమీదికి చేతులెత్తినప్పుడు. కండలపై నీడలు స్ఫుటంగా పడుతున్నాయి.

శరీరం అంతా వొక్కసారి పైకి ఎగబాకి నమస్కారం పెడుతూ దేన్నో ఆహ్వానిస్తున్న శిలాప్రతిమలా — అతనికేసి కోపంగా చూసింది. నల గుడ్డు కొసలకి జరిగినప్పుడు, పెదవులు బిగించినప్పుడు. 'నానీ' శీలంగల వ్యక్తిగా, తన కా శీలం అబ్బి నందుకు విచారించినట్లు, కాస్త విషాదరేఖలుకూడా ఆమెలో ప్రత్యేకమైన ఆకర్షణ అని, అతనిొక్కడికే తెలిసిన రహస్యం. ఆ రహస్యంలో ఆనందం వుంది. అట్లాంటి దింకెవరకీ వుండదు. తనొక్కడే తెలుసుకున్న అనుభవం మరెవ్వరికీ తెలవకపోడంలో, తెలిసే అనకాశంకూడా లేదన్న జిజ్ఞాసలో అతని ఊహ వేశాల్యం పెరిగింది. రమ్మని సంజచేశాడు — ఊడనడం పూర్తిచెయ్యమని. ఉహు అన్నట్లుగా తలవూపింది. అతనికి కోపం వచ్చింది. మరోపనిమనిషిని కుదుర్చుకోలేడా? మరో కుర్రాడిని. కోపంలో కిటికీతలుపులు గభాలున మూశాడు. కోతులబొమ్మ, తనవైపు తిప్పుకున్నాడు. గుమ్మం తలుపు తెరచి చీపురు బైట గిరినాపెట్టి, మళ్లా తలుపులు చప్పు డయ్యేట్లు మూశాడు. మూశాడేకాని గడియ పెట్టలేదు. అందుకు సవ్యోచ్ఛిం దితిసికి.

స్నానానికి బయలుదేరాడు. మందువా సందులోంచి. స్నానం గదిముందు వొక పొడుగాటి తడక అడ్డంగా కట్టివుంది. దానివెనక ఏరోకంకాలు చినిపిస్తున్నాయి. ఒకటి హగ్గొన్నప్ప గారిది. క్షణం నిలిచాడు. మరో స్త్రీకంఠం వినబడుతోంది. అది అన్న పూర్ణమ్మగారినికాదు. గుసగుసలోకి సన్నగిల్లిన కంఠాలు అతని కుతూహలాన్ని రేపాయి. అది విన్నకంఠమే. అలిమే లుది. మరోఅడుగు ముందుకేసి, మరోక్షణం ఆగాడు. నోట్లు

లెక్కెస్తున్న చప్పుడు వినబడుతోంది. 'రెండు' - రెండొందలు. ఎనరు ఎనరికిస్తున్నారో చెప్తాను. గురగురలు నీలిచాయి. సన్నగా గాజులచప్పుడు. హొన్నప్పగారి నవ్వు. లోపల్నించి అన్న పూర్ణమ్మగారి పిలుపు - అంట్లు తోముతున్న శబ్దం. దూరంగా ఏదోపిట్ట. వేడినీళ్ళ కాగుకింద కట్టెలచప్పుడు, తనకెందుకు? స్నానంగదిలోకి వెళ్ళాడు. అతనిమనస్సు బాగాలేదు. హొన్నప్పగారికి, అలిమేలుకీ ఏదోవుండన్న అభిప్రాయం దృఢపడుతోంది. ఒకప్పుడున్న స్నేహం యింకా కొనసాగుతోందో మరి! వయస్సు ముదిరినవారి పోకిరీచేష్టలని కాపాడేది వారి వయస్సే. ఆ ధైర్యంతో వా రెన్నేనాచెయ్యొచ్చు. సంఘం పట్టించుకోదు - భార్యకి అన్యాయంజరగనంతసేపూ. అలిమేలుకి మొగుడులేడు. యుద్ధంరోజుల్లో చనిపోయాడు. డబ్బుతో సమాజంలో వ్యక్తులస్థానం నిర్ణయించి, విలువలు కట్టిపారేసి స్థిమితంగా వుండగలం అనుకుంటాంగాని, అది పూర్తిగా నిజంగాదు. వయస్సుచుబట్టి. నైతికరంగంలో విలువలుకట్టొచ్చు. హోదానుబట్టి కట్టొచ్చు. మనస్తత్వంబట్టి కూడా కట్టొచ్చు. శృంగారమయ జీవితానికి అలవాటుపడ్డ వ్యక్తి, చివరంటా అల్లాగేవుంటాడు అది ఇంకా పెరుగుతూ వుంటుందికూడా. అందుకనే దురంతాలు పెద్దలకే సాధ్యమౌతాయి.

కాని మోహన్ బాబు పెద్దవాడుకాడు. నానీపట్ల తనకెందుకు అట్లాంటి ఆలోచనలు? తన సిద్ధాంతం తప్పు. వయసులో శృంగారం సహజమైంది; వార్ధక్యంలో కృత్రిమమైంది. చిన్నప్పుడు యవ్వనం కాపాడుతుంది. పెద్దయితర్వాత,

హోదా. డబ్బు కాపాడతాయి — అని సమర్థించుకుంటూ గదిలో కొచ్చేటప్పటికి, 'నానీ' గది వూడుస్తోంది. అతను రాగానే నిలిచి, నవ్వింది. అతను కోపంగా చూశాడు.

“ఇదిగో - ఇంటద్ది - అయ్యగారికి - హొన్నప్పగారికి ఇచ్చిరా” అని పన్నులూ కూసాయల నోట్లు తీసిచ్చాడు. కుడిచేతిలో చీపురు ఎడంచేతిలోకి ఫిరాయించి, తొడమీద తుడుచుకొని, అరచెయ్యి ముందుకుచాచింది. చేతికి రెండంగుళాలపొడుగున, ప్లాస్టిక్ గాజులుండటం చూశాడు - ఎర్రవీ, పచ్చవీ, నల్లటివీ. వాటి కేసిచూసి నవ్వుతూంది.

“తెలిసిందా?”

తెలిసిందన్నట్లు తల పంకించింది. నోట్లు తీసుకుంది. ఊడనడం పూర్తిచేసి వెళ్ళింది. ఆమెచేతికి ఆ గాజులు బాగుండలేదు. అల్లా బోడిగావుంటేనే బాగుంటుంది. గదిలో వొంటిగా వుంటంనల్ల నేగా, యీ ఆలోచనలు. బైటికి వెడితే, ఏదీ వుండదు.

రాత్రుళ్లు నిద్రపట్టదు. ఏవేవో ఆలోచనలు. రెండో ప్రపంచసంగ్రామం - క్వీట్ ఇండియా ఉద్యమం - హిట్లర్ దంపతుల ఆత్మహత్య, 'క్రిప్స్' మిషన్, నొవకాలీ, మహాత్మాని నిర్యాణం, రిపబ్లిక్ దినోత్సవాలు. మూడుకోతులు-బల్లమీద రబ్బరుబొమ్మ - గదివూడుస్తూ 'నానీ'. ఊహ విశాలమైందంటారుగాని, శరీరం ఎంత సంకుచితమైందో, ఊహకూడా

అంతే. మానవుడి మెదడుకొల వెళ్ళ ? ఆరంగుళాలపొడవు-
వెడల్పు. ఊహకూడా అంతే. గిరిగిరి తిరిగి, మళ్ళా అక్కడికే
చేరుకుంటుంది. రక్తం, నాళాలు అనయనాలు మెదడుని,
ఊహని కట్టిపడేస్తాయి. అనంత విశ్వాన్ని పాలిస్తున్న పరమాత్మ
ఆత్మస్వరూపం దాల్చి యీ కాస్త శరీరంలో దాగివున్నా
డంటే నమ్మలేకుండా వున్నా డతను.

ఆ మొర్నాడు ఉదయం అలిమేలు అతని గదిలోకొచ్చి
రెండు రూపాయలు తిరిగి ఇచ్చివేసింది - తను అద్దెతోపాటు,
యీ రెండూ అదనంగా యిచ్చాడుగనక. పోనీ మీ అమ్మ
యిని తీసుకోమను అంబామనుకున్నాడు గాని, తనేస్వయంగా
ఇద్దామని నిర్ణయించుకుని ఆ రెండూ తీసుకున్నాడు. నానీపై
కోపమూ, జాలీకూడా కలిగింది. చాలా అమాయకురాలు -
ఏమీ గ్రహించలేదు. నవ్వుతుంది - ఊహలేని భాగ్యురాలు;
డబ్బుతో నిమిత్తంలేని పవిత్రమూర్తి ; కామాని కఠితమైన
సుకుమారి. చెడుచూడను; వినదు; చెప్పదు. మూడుకోతుల
నీతిని జీర్నించుకొన్న త్రిమూర్తి!

ఆ రాత్రి మోహన్ బాబుకి నిద్రపట్టలేదు. కొరియా
పరిస్థితినిగూర్చి ఆలోచించాడు. అంతర్జాతీయ కార్మిక సంస్థని
గూర్చి ఆలోచించాడు; ఈజిప్టు వ్యవహారంగూర్చి తీవ్రంగా
ఆలోచించాడు. వాటికి యదార్థానికున్న వొత్తిడిలేదు -
ఆ ఊహచక్రానికి కేంద్రంలేదు. ఈజిప్టు, కొరియా, జెనీవా -
అవన్నీ భూగోళశాస్త్రపటంలో మచ్చలు, ప్రతికలలో అక్ష-
రాలు, ఉపన్యాసవేదికనుండి వెలువడే ధ్వనులు.

దోమ ధ్వనిచేస్తోంది. అనేకం దోమలుంటే వాటిని ఎదుర్కోడానికి సిద్ధంగావున్నాడు తాను - కాని ఎక్కడ వుంటే అతను అసహాయుడు. ఎటునుంచో వస్తుంది, ఎక్కడ వాలకూడదో అక్కడ వాలుతుంది, రోదిస్తుంది, నిష్క్రమిస్తుంది.

లేచాడు - నరండాలోకి నడిచాడు. చెట్టుకింద నిలబడ్డాడు. ఆకులు కదులున్నాయి - కొబ్బరిచెట్లు గుర్రెడు తున్నాయి. మందారం ఎర్రశాలువా కప్పుగుంది. అనతిల గదివైపు వెళ్ళాడు. కిటికీలోంచి నీడలు పడటంలేదు. దీపంలేదు. అంతా చీకటి - ఆకాశంలో సక్షతాల కర్థంకాని చీకటి. గది ముందు మెట్టుమీద కూర్చున్నాడు. రాత్తుళ్ళే ప్రాణం హాయిగావుంటుంది; తన నిజస్వరూపం తనకి తెలుస్తూ వుండే సమయం అదొక్కటే. 'నువ్వెవరనో తెలుసుకో' అంటాయి వేదాలు, ఆపని రాత్రే సాధ్యమవుతుంది. తనేవరు? ఏమో !

గదిలోంచి కంఠాలు వినబడుతున్నాయి, అతను ఉలిక్కిపడి, గోడద్దగ్గరగా జరిగాడు. పురుషుడికంతం - అతనికి తెలుసు, హొన్నప్పగారబ్బాయి, మాధనరావుని ఆకంతం. ఆ రెండోది స్త్రీకంతం! మాటలు తెలియడంలేదు - ఏదో చప్పుడు, గాజుముక్కలగొట్టం తిప్పినప్పుడు అందులో గాజుముక్కలు సన్నగాచేసే చప్పుడికిమల్లే. ఎన్నడూలేంది, ఆ ఉదయం 'నానీ' చేతిని ప్లాస్టిక్ గాజులు చూశాడు. ప్లాస్టిక్ గాజులు చప్పుడుచేస్తాయా? అతను సరిగ్గా చూడలేదు ప్లాస్టిక్ గాజులు కావేమో! మళ్ళా చప్పుడు నిలిచిపోయింది. ఒకటి రెండు ఇంగ్లీషుమాటలుకూడా వినబడ్డాయి. 'నానీ'తో ఇంగ్లీషువా!

లోపలికి చూస్తే, దీపంలేదు. లోపల చీకటి. తను అట్లాంటివి చూడొచ్చా? కళ్ళు మూసుకుని చూడొచ్చునేమో. ఏదో చప్పుడు - ఒక్కడుగువేసిన చప్పుడు. భయమేసింది. లోపలి కొచ్చాడు. మంచంపైనవాలాడు. నిద్రరాక నరాలునీరసించి శరీరం తనే నిద్రపోతుంది. దాన్ని విడిచేసి ఊహయాత్ర సాగించాడు. విశ్వం అనంతంకాదుట ఒక చోటునుండి తిన్నగా ప్రయాణంచేస్తే, ఎప్పుడో అప్పుడు నిజస్థానానికి చేరుకోవడం తధ్యంట. విశ్వం, సమయానికి బంధింపబడి, రెండూ కాస్తంత వొంగి ఏకమయ్యాయిట - ప్రథమ ముద్దుకోసం పెనుగులాడు తున్న ప్రేమికుల అధరాలకిమల్లే. స్థలం ప్రియుడు, కాలం ప్రేయసి -

వారు విడివిడిగావుంటే సంతానం వుండును. కలిసివుండటంవల్ల, ఫలితంలేదు. జీవితానికి, అర్థంలేదు, ప్రేమకివుండేమో గాని! అది భౌతిక, ఖగోళశాస్త్రాల నిర్వచనం. తను తిరిగి 'నానీ'దగ్గరకే వొచ్చాడు. చీకట్లో మూడుకోతల బొమ్మ కనబడటంలేదు నైతికవిలువలను పాటించనక్కర్లేదు. కళ్ళు మూసుకున్నాడు. తెల్లవారింది.

'నానీ' ఊడవడాని కొచ్చింది. ఆమెకేసి పరీక్షగా చూచాడు. కళ్ళు తేటగా మెరుస్తున్నాయి. పళ్ళు తెల్లగా తళుక్కుమంటున్నాయి. అప్పుడే ఉదయించిన సూర్యబింబంలా వుంది - ఎడారిఅంచునలేచిన సూర్యగోళంలా స్ఫుటంగా, తీక్షణంగా. ఆమెలో ఏమార్పాలేదు. అద్దంలో తన మొహం చూసుకున్నాడు. ఏమిటాగీట్లు! వొంటెలమంద నడవగా ఏర్పడిన ఎడారిజాడలకిమల్లే, వర్షానికి బురదైన నీటిగుండంకిమల్లే.

ఆమె వొంగివూడుస్తుంటే బల్లకింద ఏదో పడిపోయి నట్లు, మోకాళ్ల మీదపడి, వొంగి ఆమె చేతిగాజులు పరీక్షగా చూశాడు. కొంచెంగా చప్పుడుచేస్తాయి, రంగుగాజులగొట్టం తిప్పినట్లు. మరోటిచూశాడు - మెడలో ఎర్రపూసలతాడు.

“కొన్నావా?”

అవునన్నట్లు తలవూపింది.

“ఎక్కడ?”

నవ్వుతుందే?

“మాట్లాడవే?”

ఆమూలకి వెళ్ళింది. వెనకభాగం - చీరలోంచి పిరుదల ఆకృతి కనబడుతోంది - తను ఎగ్జిబిషన్ లో చూసిన శిలా ప్రతిమకి మలే.

“ఎప్పుడేనా సినిమాకి వెడతావా?”

తలవూపుతుంది.

“వెడతావా?”

బైటకి వెళుతోంది. సంచ చేసి నిలిపాడు.

“ఇవిగో రెండురూపాయిలు - సినిమాకెడతాననిచ్చాను. మీ అమ్మకి చెప్పావా? ఇంకెప్పుడూ అల్లాచెయ్యకు.”

అమ్మో - అన్నట్లు కళ్లు పెద్దవిచేసింది. అతని కంఠం బొంగురుపోయింది - ఎండినట్లు మాట తడబడుతోంది. రూపాయిలు చేతులోపెట్టి, వేళ్ళు మడిచి నొక్కాడు.

“ఫరవాలేదులే - ఏదేనా కొనుక్కో.”

తీసుకుంది. “అమ్మయ్య” అనుకొన్నాడు.

ఎందుకిచ్చినట్లు ఆడబ్బు తను ? మొదటిరోజున అద్దె
యిచ్చేటప్పుడు, ఆ రెండురూపాయలూ అదనంగా చేతులో
పడ్డాయి. ఇచ్చిచూశాడు - ఏమాతందోనని. రూపాయ
కోసం కొట్లాడుకోడం, ఖానీలుజరగడం ప్రతికలలో చదువు
తాం. అలిమేలుకి డబ్బుకాపీర్నలేదు. ఆ రెండురూపాయలూ
తిరిగియివ్వడంలో డబ్బుపట్ల ఆమె నిజాయితీ తెల్లమకాతోంది.
ఎందుకిచ్చినట్లు ? ఆమెని సంకోషపెట్టాలనితప్ప మరో
ఉద్దేశం అతనికి కనబడలేదు.

ఆ సాయంత్రం కాలక్షేపం అవక సినిమాకి బైలు
దేరాడు మోహన్ బాబు. అతను హాల్లోకి వెళ్ళేటప్పటికి ఆట
ప్రారంభమైంది. అది ఇంగ్లీషు చిత్రం. జనం మధ్యమధ్య పెద్దగా
నవ్వుతున్నారు. ఎందుకో అతను అందులో లీనం అనలేక
పోతున్నాడు. చూస్తున్నాడు, వింటున్నాడు - కాని అదేమీ
అనగాహన అవడంలేదు. మనస్సు ఎటో విహరిస్తోంది. సగం
మనస్సు సినిమాకథలో లగ్నంచేసి. మిగతామనస్సుని వేరే
చోటుకి పంపగలగడం వింత అనుభవం - అట్లా జరుగుతోం
దని గ్రహించడం మరీ విచిత్రమైన అనుభవం. జనంతోపాటు
అతనూ మధ్యమధ్య నవ్వుతున్నాడు - చీకట్లోకూడా సమూ
హాల ఉద్రేకానికి లొంగిపోవడం తమాషాగా ఉంటుంది. పది
మందితోనూ పంచుకునే ఆనందం వేరు — వ్యక్తిగా, ప్రత్యే
కంగా ఆనందం పొందడం వేరు. ఏకాంతంగా పొందిన ఆనం
దంలో ఔన్నత్యం, నిండుతనం, సామాజిక అనుభూతిలో లోపి
స్తాయి కాబోలు అనుకుంటూ వుండగా ఇంటర్వల్ లో లెలు

వెలిగాయి. జనం నిట్టూర్చి, సిగరెట్లకి, 'టీ'కీ బైటకి కదిలారు. హఠాంతా పరకాయించి చూశాడు. దూరంగా వెనకాల స్టీల్స్ హోన్నప్పగారబ్బాయి మాధవరావు - కనిపించాడు. అవును, అతనే. అతను తనని చూడకుండా పక్కకి మొహం తిప్పి వేశాడు మోహన్ బాబు, అతను చూడకుండావున్న సమయంలో చూస్తూ. ఎందుకు? ఏమో అతనికే తెలియదు. కొన్ని చేష్టలకి అర్థమేవుండదు. మళ్ళీ చూశాడు. మాధవరావు ప్రక్కన ఒక స్త్రీ కూర్చుంది — మనిషి నలుపు — కాని నాజూకుగా, చదువుకున్నదానిలా కనిపిస్తోంది. చెక్కిళ్ళపైన ఏదో కాంశివుంది. ఆమె చెవుల చుద్దులు మెరుస్తున్నాయి. అవి నజ్రాలదుద్దులు.

ఎవరామె ?

తన పక్కస్టీల్స్ ఆంగ్లోఇండియన్ స్త్రీ కూర్చునివుంది. అల్లాగే కాకూడదూ. కాని మాధవరావు చనువుగా, దగ్గరగా కూర్చున్నట్లు స్ఫురించింది. స్ఫురించడమేమిటి? వారిద్దరూ మాట్లాడుకుంటున్నారు. నవ్వుకుంటున్నారు.

సిగరెట్లు పారేశి జనం లోపలికి జొరబడ్డారు. హఠాంతా వొంటిదీపం వెలుగులో, పొగమసగలో, తుపాను చెలరేగిన సముద్రంలో చిన్ని పడవలా అతని కళ్ళముందు వూగిపోతోంది. మళ్ళీ చీకటి, చేపలవాళ్ళ వలలా - చిత్రం కొనసాగింది - మధమధ్య విరగబడినవ్వడాలు ప్రారంభమైనాయి. మోహన్ బాబుకి వొళ్ళు మండుతోంది. ఆ పైకి నవ్వడం ఎందుకు? లోలోన ఆనందించకూడదూ?

ప్రేయసితో ఏకాంతంగా ఏ కాలవగట్టునో, ఉద్యాన
వనంలోనో విహరించక, ఒక మధ్యకి రావడంలో ఏం ఆనందం
వుందో అతనికి అర్థంకాక ఆ నవ్వేజనంపై విసుక్కున్నాడు.

ఆ కోసం చిత్రంపైకి మరలింది. దేశంలో నేటి నైతిక
అరాజకత్వానికి కొంతవరకూ ఇంగ్లీషుచిత్రాలు కారణం.
పాశ్చాత్యుల స్వేచ్ఛాప్రవర్తన, శారీరక సుఖాల అన్వేషణ,
ఆధ్యాత్మిక చింతన రాహిత్యమూ, నేటి యువతీయువకులను
భౌతిక సౌందర్యాన్వేషకులుగా మార్చివేసినాయి. వారు
ఇంట్లో, నిత్యజీవితంలో పొందలేని అనుభూతి, ఇంగ్లీషుచిత్రా
లలో రహస్యంగా పొందుతున్నారు. యువతీయువకులు
మాత్రమే ఏమిటి? వారు అది అన్వేషించడం సహజం -
మంచిదికూడా. పెద్దలుకూడా, వయసుమళ్ళినకొద్దీ, యీరకం
అన్వేషణ తీవ్రరూపందాలుస్తుంది. వృద్ధులుకూడా, ఈచిత్రాలని
విరగబడి చూస్తున్నారు. చాలామందికి సడలి, హరించుకు
పోతున్న తమ వ్యక్తిత్వాలకి ఈ సినిమాలే శరణ్యం.

మన ప్రదర్శకులు యీ రహస్యం కనుక్కున్నారు.
మన చిత్రాలలో, పాశ్చాత్య సంగీతరీతులు, నృత్యసంప్రదా
యాలు, శృంగారచేష్టలు - వీటిని ప్రవేశపెట్టి, జనసామాన్యం
జోహారుల నందుకుంటున్నారు - కుబేరులవుతున్నారు. ఇదొక
మతంగా ప్రబలుతోంది. ఈ పాశ్చాత్య చిత్రాల దిగుమతిని
ప్రభుత్వం నిషేధించి మతసామరస్యం ఎందుకు పెంపొందిం
చదో? అది ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతానికి విరుద్ధం. కళా
రంగంలో అసలు కూడదు. అరాజకత్వంలోంచిగాని కళ
జనించదు, పెరగదు.

సినిమా అయింది, జనం లేచారు. వారు వొక్కసారిగా వొదిలేసిన శ్వాస హాలును చుట్టుముట్టింది. బైటసడ్డాడు మోహన్ బాబు, మాధవరావు, అతనిప్రక్కన కూర్చున్న దుద్దులమ్మాయి ముందు నడుస్తున్నారు. వారివెనకాలే నడుస్తున్నాడు. టాక్సీ, రిక్షా, బళ్లవాళ్ళ ఆహ్వానాలు కాదని, వారివెనకనే తనూ నడుస్తున్నాడు. నాలుగైదు ఫర్లాంగులు వెళ్ళారు. సందులోకి తిరిగారు. తనూ తిరిగాడు. మాధవరావు నిలిచిపోయాడు. ఆ అమ్మాయిమాత్రం నడిచివెళ్ళింది. మరో అరఫర్లాంగు నడిచిఒకింట్లోకివెళ్ళింది. ఆమె ఇల్లే కాబోలు. మాధవరావు వెనక్కి తిరక్కపూర్వమే, గబగబనడిచి ఇంటికి చేరుకున్నాడు మోహన్ బాబు. తలుపువేసి దీపంకర్చి కిటికీలోంచిచూస్తూ కూర్చున్నాడు. మాధవరావువచ్చి, తన గదిలోకి వెళ్ళడం చూశాడు. ఆ అమ్మాయి ఎవరో? రాత్రి తను మాధవరావుగదిలో మాటలు విన్నాడు. అందులో రెండోకంతం స్త్రీది. సినిమాకొచ్చిన అమ్మాయిదే అనాలి. నానీదిమాత్రం కాదు, అమ్మయ్య అనుకున్నాడు.

నిద్రపట్టేమందు తాగి పరున్నాడు మోహన్ బాబు. రెండు మూడు రోజుల్లో మరోవిషయం జరిగింది. హఠాత్తుగా గారు ఏదోపనిమీద మైసూరువెళ్ళారు. మధ్యాహ్నంరెండైంది. అన్నపూర్ణమ్మగారు నిద్రపోతోంది. ఇల్లంతా నిశ్శబ్దంగావుంది. మోహన్ బాబు పరుందామని మంచంమీద పక్క సరుతున్నాడు. బైట గేటుముందు ఏదోచప్పుడైంది. పోస్టువాడేమోనని చూశాడు. అలిమేలు. తిన్నగా పక్కగదిలో కెళ్ళింది — అది మాధవరావు గది. ఎందుకో? తలుపు తాళంచేసి సందు

లోంచి చూస్తున్నాడు - మోహన్ బాబు. అతని గుండెలు వేగంగా కొట్టుకుంటున్నాయి. మధ్య తన కెందుకు బాధ. శరీరంపై తనకెట్లాంటి యాజమాన్యము లేకపోవడం చిత్రంగా వుంటుంది. మనుషుల అలజడి - రెండోవ్యక్తి గదిలోకి వెళ్ళాడు. అతను మాధనగావు. రెండుమూడు నిమిషాలలో అలిమేలు ఇవతల కొచ్చేసింది. అమ్మయ్య అనుకొని నిట్టూర్చాడు మోహన్ బాబు. అలిమేలు వెళ్ళింది. మాధనరావు గది గడియపెట్టిన చప్పుడైంది. మోహన్ బాబు పడుకున్నాడు. కాలం జరగదు. ఏమీ జరగదు. విసుగుపుడుతుంది. జీవితం పట్ల నిష్కారణంగా విసుగుపుడుతుంది. ఔరంగజేబుని గురించి ఆలోచించాడు. అతని కొడుకులు, వారి ప్రేమకలాపాలు, సింహాసనంకోసం కొట్లాటలు, యుద్ధాలు. ముమ్తాజ్ బీగమ్ తాజ్ మహల్ లో శాశ్వతంగా వన్వళించింది. జీవితంలో ఏమి చూసిందో మృత్యువులోనూ అదే - విసుగు.

ఓ గంట కాలక్షేపంచెయ్యడం చేతకాని యీ మనుషులు అమరత్వాన్ని కోరతారెందుకో! వేదాంతులు, వారి సిద్ధాంతాలు - పరమాత్మలోంచి పుట్టుకొచ్చాడుట యీ మనిషి - మళ్ళా పరమాత్మలోకే వెడతాడుట - ఆ తలుపు తెరుచుకుని, యీ చీకట్లో క్షణంవుండి, మళ్ళా ఆ రెండో తలుపు తెరుచుకుని పరమాత్మలో ఐక్యమై అమరత్వం పొందుతాడుట! ఎంతవెర్రి - కాలక్షేపంకాని వేదాంతుల కల్పన యీ అమరత్వం.

లేచేటప్పటికి నాలుగైంది. బైటకెళ్ళి టీ త్రాగి వచ్చాడు. సాయంత్రం కనుక్కుడానికి నానీ రాలేదు.

జ్వరం వచ్చిందిట. అలిమేలే వచ్చింది. అన్నీ సర్ది, కారి
యర్ తీసుకెళ్ళింది. ఐదు దాటింది. ఆరవతోంది. మాధవ
రావు ముస్తాబై, బైటకెళ్ళాడు. తెల్లపాంటు, లోపలకి మడి
చిన చొక్కా, బెల్టు, మధ్యపాపిడతీసి వెనక్కిదువ్విస క్రాపింగు-
బాగా నేవుంటాడు. బత్తాయిపండురంగు. ఆరకం పచ్చదనం
తన కిష్టంలేదు. నెబ్బతీసి, కాస్త వొడిలి, నలిగిన బత్తాయి
పండులా, జాచిన దనడూ, రంగూను.

మోహన్ బాబుకూడా బైలుదేరాడు. గూడకట్టు,
లాల్చీ, పైన తువ్వలు - నిరాడంబరంగా వుండాలి సత్ప్ర
ధారణ. తెల్ల ఖద్దరు బాగుంటుంది. మాధవరావు వెనకాలే
నడుస్తున్నాడు. అసలు అల్లా వెళ్ళాలి అనుకోలేదు. కాళ్ళు
అటు తీసుకెడుతున్నాయి. మళ్ళుపుతిరిగాడు. ఇతనూ తిరిగాడు.

అదేదో కాఫీహోటల్లోకి వెళ్ళాడు మాధవరావు. ఇతను
వెళ్ళలేదు. దూరంగా చెట్టుకింద నిలబడి, మేడమీదనుంచి
వొస్తున్న రెడియోపాట వింటున్నాడు. మాధవరావు
బైటకొచ్చాడు. అతనిచేతులో పొట్లంవుంది. టిఫిన్ పాకేజి.
మళ్ళీ ఇద్దరూ నడుస్తున్నారు. చీకటి పడుతోంది. ఇంక
విద్యుత్ దీపాలు వెలగడం తరవాయి. ఆ గుమ్మంముందు
నిలిచాడు మాధవరావు. తలుపుతీసింది. తనకుగున్న మొహమే.
అలిమేలు. గుమ్మందాటి బైటకొచ్చింది. మరో మొహం
తలుపు సందులోంచి కనబడింది. ఆరోజున సినిమాలో చూసిన
వజ్రాలదుద్దులు ధరించిన అమ్మాయిలాగుంది. లాగు లేదు,
చొక్కాలేదు — ఆ అమ్మాయే!

మాధవరావు లోపలికెళ్ళాడు. తలుపు గడియేసింది అలిమేలు.

అలా చూస్తూ ఎంతసేపు నిలబడ్డం? ఈ చివరనుంచి ఆచివరదాకా ఎలక్ట్రిక్ దీపాలసంఖ్య లెక్కపెడుతూ నడుస్తున్నాడు. కాలక్షేపానికి ఆ చెట్టుమీద వొక కొమ్మకున్న ఆకులు లెక్కించాడు. కనబడ్డంతేదు. ఆకులమధ్య పక్షులు స్థానరంకోసం కీచులాడుకుంటున్నాయి, ఇళ్ళసమస్య తీవ్రమైనది. మనుషులకంటే ప్రణాళికలు, మేస్త్రీలు, పథకాలువున్నాయి. పక్షులకో - బలవంతులకే ఇళ్లు. ప్రేయసిని ఆ కొమ్మపైనే కొంచెం దూరంగా వుండనిస్తుంది.

తలుపు తెరిచారు. కీనీడలో సరిగ్గా కనపడటంలేదు. అతను మాధవరావు - వెనక దుద్దులమ్మాయి - వేగంగా నడిచి ఇంటికొచ్చేశాడు మోహన్ బాబు. ఆ దంపతులు సినిమా కెడుతున్నారా? పాపింగ్ కెడుతున్నారా? అలిమేలుకు ఏం సంబంధం?

ఇంటిముందు గేటుతీసి వరండాలోకి రాగానే అన్నపూర్ణమ్మగారు ఉయ్యాలబల్లమీద కూర్చోడం చూశాడు. కిటికీముందు 'నానీ' కారియర్ తో కూర్చుంది. తన గదితలుపు తీశాడు. నానీ లోపలికొచ్చింది. కారియర్ మూలపెట్టింది.

“నీకు జ్వరం అంది మీ అమ్మ?” అన్నాడు.

“అమ్మెవరు?”

“అలిమేలు”

“కాదు, పిన్నమ్మ.”

“ఓ!”

“ఊ” అన్నదామె. నవ్వుతుంది.

ప్రపంచంలో చెడుగు, భయం, భారం, బాధ ఆమెకి పట్టినట్లులేదు. ఆమెజగత్తులో మొగాడు - మొగాడినల్ల వొచ్చే దురంతాలు లేనట్లున్నాయి.

“జ్వరమా?”

“పిన్నమ్మకా?”

“ఛ, ఛ. నీకు.”

“నాక్కాదు. అక్కయ్యకి.”

“అక్క యెవరు?”

“అక్క - మా అక్కయ్య.”

“నాకేం తెలుసు? తెలుగు బాగానే వొచ్చే.”

“మేం తెలుగారిమే.”

“మరి రానట్టు మాట్లాడతావేం?”

“మీలా రాదు. కాస్త వస్తుంది బాగా” వెడుతోంది.

“ఆగు.”

ఆగనన్నట్లు తలవూపింది. గబగబ నడిచివెళ్ళింది. ఆపిల్ల దగ్గరనుండి తెలుసుకోవల్సినవి చాలా వున్నాయి. వంచి సమయం చిక్కింది. తను ధైర్యంచేసి చెయ్యిపుచ్చుకుని ఎందుకు నిలపలేదు? ఏదో అభిమానం - హోదా, అంతస్తు గురించి పట్టింపు - దాన్నుండి జనించే బిగింపు. ఎప్పుడో అప్పుడు చొరవచేసి ఆమెని నిలేసి, నాలుగు విషయాలు అడిగెయ్యాలి. ఏమిటానాలుగు? నవ్వొచ్చింది. మూడుకోతులు, - నాలుగు విషయాలు!

ఆరాశి అక్కడ వుండబుద్ధివుట్టలేదు. భోజనం అయ్యాక మిత్రుడు చౌడప్పగారింటికెళ్ళి, కబుర్లు చెప్పగుని పరున్నాడు.

ఉదయం గదికొచ్చేటప్పటికే ఎనిమిదైంది. హొన్నప్ప గారు కనిపించారు. ఊరునుంచి వచ్చినట్లున్నారు. గదంతా చిందరవందరగావుంది. సర్దడం మొదలెట్టాడు. గోడదాటి గేటు ఇతవలకి ఏదారుకోతులొచ్చాయి. హొన్నప్పగారు వాటిని తరుముతున్నాడు. కొన్ని చెల్లెక్కి గంతలేస్తున్నాయి. నల్ల మొహం కోతులు. పొడుగాటి తోకలు - నల్ల మొహంచుట్టూ, ఊదారంగు చర్మం - చిరువెండ్రుకలు. అతనికేసి చూస్తోంది ఆ కోతిపిల్ల. మనిషికి వాటికి దగ్గర సంబంధం.. బాధవ్యం నెల కొల్పమని జాలిగా చూస్తోంది. అరటిపండు వడేశాడు. ఆనందంతో లాక్కుపోయి తింటున్నాయి. తీసుకొన్న కోతే మిగత వాటికి పంచాలి, వాటిలోనూ భూస్వామితత్వం, యజమాని తత్వం.

గది బాగుచెయ్యడానికి అలిమేలొచ్చింది.

“నానీ కెల్లావుంది?”

“బాగానేవుంది - బద్దకం - వొళ్ళు బద్దకం.”

“నిన్న సాయంత్రం వొచ్చింది?”

“నాకు పనుంది. దాన్ని రమ్మన్నా.”

“జ్వరం ఎవరికి?”

“జ్వరం ఏమిటి? ఎవరికీలేదు.”

“అక్కయ్యకిట.”

“ఓ అదా-అవును. సాయంత్రం డాక్టర్ కి చూపించా.”

“ఏమన్నాడు?”

సమాధానంచెప్పదు. నవ్వింది. పనిపూర్తిచేసి వెళ్ళింది.

పదిగంటలైంది. వీధిలోకి బండి వచ్చింది. అందులో అన్నపూర్ణమ్మగా రెక్కింది. నానీకూడా వచ్చింది. రోడ్డు మీదనుంచే, తనూ బండిలో ఎక్కింది. హొన్నప్పగారు సాగనంపి గేటుమూసి, లోపలి కెళ్ళాడు.

మోహన్ బాబు స్నానానికి బైలుదేరాడు. మండు వాలో తడక వెనక ఎవరో మాట్లాడుకోడం విన్నాడు.

“అబ్బాయి పట్నం వెడతాడు - మరో రెండొందలు” అది హొన్నప్పగారి కంఠం.

“ఈనెల డాక్టర్లకవుతోంది.”

అది అలిమేలు కంఠం. ఇంక మరి వినకూడదు. గది కెళ్ళి స్నానంచేసి ముందుగదిలో కొచ్చాడు. గది దక్షిణం వైపు తలుపు గడియెట్టుకుండా, దగ్గరగా జార్ల వేసి వెళ్ళాడు. వొచ్చేటప్పటికి తెరిచివుంది. అటూయిటూ చూశాడు. ఏమీపోలేదు. తలుపులుమూశాడు. తల దువ్వుకుంటున్నాడు. అతనికంతా గందగోళంగావుంది. విషయం సగంసగం తెలియడంవల్ల కలిగే చీకాకు ఆవరించింది. తనెందుకు వినడం? ఎందుకుచూడడం? వింటున్నదీ, చూస్తున్నదీ మంచివిషయాలుగాలేవు. కోతుల బొమ్మకేసి చూశాడు. అక్కడలేదు. బల్లకింద చూశాడు. మంచంకింద చూశాడు. ఎక్కడా లేదు. గదంతా చూశాడు. గద్ది బైటకొచ్చాడు. ఏమైంది? ఎట్లా పోయింది? ఎవరుతీశారు? చెట్లపైన కోతులు గంతులేస్తున్నాయి. వాటికేసి చూశాడు. ఒకకోతి చేతిలోవుంది కోతుల

బొమ్మ. అవును. బల్లమీద బొమ్మపక్కనే మరో అరటిపండు వుంచాడు. ఆ పండా, ఈబొమ్మ, గదితలుపుతీసి లాక్కుపోయిందికోతి. తినేది అనుకుంది కాబోలు. తమ సంతతిని లాక్కుపోకేంచేస్తుంది ?

బెదిరించాడు; రాళ్ళు విసిరాడు. కోపంగా చూస్తున్నాయి కోతులు. మూతివిరుపులు, కోరచూపులు, - అసంతృప్తిప్రకటిస్తున్నాయి. దూకుతున్నాయి, బైటకెడుతున్నాయి, లోపలికొస్తున్నాయి - మీదపడి పీకవుకదా ! లోపలికొచ్చి, కిటికీతలుపు మూశాడు. మంచంమీద పడుకున్నాడు. ఆంజనేయదండకం చదవాలంటే అతనికిరాదు. రాముడు, సీత, లంక, సుగ్రీవుణ్ణి గురించి ఆలోచించాడు. డార్విన్ సిద్ధాంతాన్ని వాల్మీకి ఏనాడో వ్రాసిపారేశాడు, చిత్రం !

మరోగంటలో అన్నపూర్ణమ్మగారు, 'నానీ' బండిలో తిరిగివచ్చారు. పెద్దామె లోపలకెళ్ళింది. బుట్టలో పళ్ళు, పొట్లాలు. లోపలపెట్టింది నానమ్మ. హొన్నప్పగారు బండి వాడికి డబ్బులిచ్చి పంపించారు.

మోహన్ బాబు భోజనంచేసి. 'నానీ'కోసం చూశాడు. ఆమె ఇంటికివెడుతూ గేటుదగ్గరకొచ్చింది. కిటికీకేసి చూసింది. రమ్మని సంజ చేశాడు. వచ్చింది. కోతికేసి చూపించాడు.

బల్లమీద వుండేది - బొమ్మ. అదిగో అది నోట్లో కరుచుకుంది. ఎట్లాగా - ఏమన్నా చెయ్యగలవా?"

ఇంట్లోకి వెళ్ళింది నానీ. తినేది ఏదో చేతులో పట్టుకుంది. చెట్టుకిందకెళ్ళి కోతికి చూపించింది. కోతిపిల్ల కింది కొమ్మమీదికి దూకింది. వెనకాల పెద్దకోతి చూస్తోంది.

చిన్నది ఆమెచేతులోపదార్థం తీసుకుంది. దానిమీదపడిన పెద్దకోతి నోట్లో బొమ్మ కిందపడింది. నానీ తీసుకుంది. నవ్వుకుంటూ లోపలకొచ్చింది. బలమీద పెట్టింది.

“బాగానే మచ్చికచేసుకొంటావే” అన్నాడు. తలుపులు దగ్గరగామూసి గుమ్మరమధ్యగా నిలబడుతూ.

“కోతంటే ఏం భయం?”

“నీకు మనుషులంటేనే భయంకాదూ” అన్నాడు నవ్వుతూ. ఆ వాక్యానికి అర్థంఏమిటో అతనికే తెలియదు. తలవూపింది. నవ్వింది. వెళ్ళడానికి తలుపుదగ్గరకొచ్చింది.

“వెళ్ళాలి”

చెయ్యిపట్టుకున్నాడు. విడిలించింది.

“అమ్మో” కళ్లు పెద్దవిచేసింది. కంటిపాప కిటికీకేసి చూస్తూ, కొసలకి కదిలింది. పెదవులు బిగించింది. అతనికి ఆ దృశ్యం చూడడం ఇష్టం.

“గాజు లెక్కడివి?”

“అక్క పట్నంనుంచి తెచ్చింది.”

“నీఅక్క పట్నంలో పనిచేస్తోందా?”

“చదువుకుంటోంది”

ఆశ్చర్యపడ్డాడు. “మరి నువ్వు చదువుకోవేం?”

“నా కెనరు చెప్పిస్తారు?”

“మీ అమ్మ”

“అమ్మకాదు, పిన్నమ్మగా. కూతురుగనక రాజమ్మకి చదువు.”

“అక్కపేరు రాజమ్మా?—అంటే అలిమేలుకూతురా?”
తలవూపింది. జెడ వెనక్కి తోసింది.

“అంత డబ్బెక్కడిది?”

“పిన్నయ్య గణించిపొయ్యాడు”

“ఏం పని?”

“యద్ధంలో ఇనుము.”

“మరి అలిమేలుకి ఇళ్ళల్లో పనేం కర్మ?”

“చిన్నప్పటినుంచీ చేస్తావుంది”

“మరి నీకు చదువు చెప్పించదా?” తల వూపింది.

“మా అమ్మ, అయ్యలేరు. పిన్నమ్మచూస్తుంది.”

మరి, మరి... పెళ్లి...?”

కళ్ళు పెద్దవిచేసింది.

“నీక్కాదు. రాజమ్మకి.”

నవ్వుతూంది. “వెళ్ళాలి.”

అతను కదలేదు. దక్షిణాంతలుపు తెరుచుకుని పరుగెత్తి
కెళ్ళింది. ఆమె పిరుదులు, నత్తానికి లయ కల్పుతున్నాయి.
కదిలే శిల్పం. కాలక్షేపం అవక, జీవితంమీద విముఖతపుట్టిన
• వారందరూ, తలకాయలు కొట్టుకొని చనిపోయేటందుకు
అనువైన శరీరం ఆమెది.

మరో రెండురోజులయ్యాకగాని మళ్ళా నానీతో
మాట్లాడే అవకాశం చిక్కలేదు మోహన్ బాబుకి.

కార్యయర్ తెచ్చేటప్పటికి సాయంత్రం ఏడుదాటింది.
‘నానీ’ కార్యయర్ కిందపెట్టగానే ఎలక్ట్రిక్ దీపం ఆర్పివేశాడు
మోహన్ బాబు. ఆమె తలుపు తెరవబోయింది. ఇవతలకిలాగి

తలుపుమూశాడు. ఆమె వక్షం, అతని బుజానికి తగిలింది. ఆమె వొక్కగంతేసి, దీపంస్విచ్ నొక్కింది.

“చీకటంటే భయమా?”

“వెళ్ళిపోతా.”

“కాసేపు మాట్లాడాలి.”

“దీపం ఆర్పడం ఎందుకు?”

ఏమో అతనికేమీ తెలీదు. రహస్యవిషయపరిశోధనకీమాత్రం వెలుగు తగదు కాబోలు.

“నిన్నెవరూ చూడకండా” అన్నాడు.

“పిన్నమ్మ చంపేస్తుంది”

“ఎందుకు?”

“ఆలస్యంగా యింటికెడితే, యింకేమన్నావుండీ.”

“నేను పనిమీద వుంచానని చెప్పు.”

“భయం”

“నేనంటేనా?”

నవ్వుతోంది.

“రాజమ్మ విషయం చెప్పు. ఏం చదువుకుంటోంది?”

“నాకు తెలియదు. పట్నంలో చదువుతోంది. మావయ్యగారితో కలిసి”

“మావయ్యనడు?”

“మావూగారు. అన్నపూర్ణమ్మగా రబ్బాయి.”

అతనికి బోధపడుతోంది. అలిమేలుభర్త యద్ధం రోజుల్లో ఇనపవ్యాపారంలో బోలెడంత గడించాడు. తరవాత చనిపోయాడు. ఆడబ్బుతో అలిమేలు కూతురికి పట్నంలో

చదువు చెప్పిస్తోంది. కూతురు, హఠాన్నప్పగారబాబాయి మాధవ రావు (మావూగారు) కలిసి చదువుకుంటున్నారు. వారికి స్నేహం మేర్పడింది. ఆమె చదువుకోడంతో, పనిమనిషి కూతురన్న చౌకతనం పోయింది. సమానురాలైంది.

“కలిసి చదువుకోడంమట్టుకేనా?” అనడిగాడు.

ఆమెకి అర్థమైనట్లులేదు. సమాధానంరాదు.

“మొన్న సినిమాలో చూశాను, వారిద్దరినీ” అన్నాడు. ఏమీ మాట్లాడదు.

“ఓ నవ్వులు. మీద చెయ్యేశాడు. ఇంటిదగ్గర దిగ పెట్టాడు.”

ఏమీ మాట్లాడదు.

“బాగా ఇష్టం అన్నమాట”

“రాజమ్మకి మావుగారంటే ఇష్టం.”

“పెళ్ళిచేసుకుంటుందా?”

“ఏమో.”

“మరి నీ పెళ్ళి?”

సిగ్గుతో తలవంచుకుని నవ్వుతోందని, బుగ్గల తీరువు వల్ల గ్రహించాడు.

“చేసుకుంటావా?”

ఎల్లాగో చూసింది. అతన్ని తలుపుదగ్గరనుంచి తోసింది. చెయ్యి బుజంమీద పడింది.

“ఏంపను?”

“ఇష్టంలేదా?”

లేదన్నట్లు తల జోరుగా కదిపింది.

“మీ కాళ్ళకి మొక్కుతా, నన్ను పోనీయండి.” అని చేతులు జోడించింది.

“హొన్నప్పగారికి, అలిమేలుకి-స్నేహమా?”

“ఏమో”

“అదొక్కటే చెప్పు. వెళ్ళనిస్తా.”

“ఏం చెప్పను?”

ఎంతకాలంనుంచి పనిచేస్తోంది?”

“చాలాకాలంనుంచి. రాజమ్మ చిన్నపిల్ల-హొన్నప్పగారి వ్యాపారానికి పెట్టుబడికూడా పెట్టింది పిన్నమ్మ. ఇంట్లో కద్దులొస్తే, అప్పిస్తావుంటుంది”

“అమ్మగారికి తెలుసా?”

“తెలీదు.”

“ఏం కథ?”

నవ్వుతోంది. తలుపుతీశాడు మోహన్ బాబు. జేబు లోంచి ఐదురూపాయలనోటు తీసిచ్చాడు.

“ఎందుకు?”

“సినిమాకెళ్ళు. గాజులు కొనుక్కో.”

“నాకొద్దు.”

వెళ్ళిపోయింది నానమ్మ.

డబ్బిస్తే పుచ్చుకోనంతటి నిజాయితీగల పనివాళ్ళకాలం వొచ్చింది. పనిమనిషి కూతురుకి పట్నంలో చదువు చెప్పిస్తుంది. యజమానికి పెట్టుబడిపెడుతుంది. అప్పలిస్తుంది. అబ్బాయి కాలేజీ జీతం కట్టాల్సివస్తే, హొన్నప్పగారు ఆమె నడగాల్సివచ్చింది. సమాజంలో ఆర్థికంగా సంక్రమించిన

అంతస్థులు పోయినాయి. యీ యుద్ధంలో - తేగలు, నృత్యా సాలుపోయి, అంతా ఏకమాతున్నారు. ఇంక పెళ్ళిళ్ళతో. పడిపోతూన్న గోడలు నేలమట్టం అవుతాయి.

కాని మాధవరావు, రాజమ్మని పెండ్లి చేసుకుంటాడా? వాళ్ళింట్లో పనిమనిషి కూతుర్ని - ఎంత చదువుకున్నదైనా? చేసుకోడు. కులాసాగా, సరిదాగా, స్నేహంగా వుంటాడు. వివాహం వుద్దేశం వుండకూడదు. ఓవేళ వున్నా. తలిదండ్రులు అందు కంగీకరిస్తారా? అతనల్లా చెడిపోవడం మంచిదికాదు. దాన్ని ఆపుచెయ్యడం తనకర్తవ్యం. హొన్నప్పగారితో చెప్పడం శ్రేయస్కరం.

శైలవలవగానే మాధవరావు పట్నం వెళ్ళిపోయాడు. నాన్నిచ్చిన డబ్బు, అలిమేలుదని అతనికి తెలుసా? తెలిస్తే రాజమ్మతో స్నేహంగా వుండగలడా? నానీ తనిచ్చిన ఐదురూపాయలనే తృణీకరించిందే! కాని ఆమధ్య యిచ్చిన రెండు రూపాయలూ తీసుకుందేం నానీ? అంతా అయోమయంగా వుంది. రాజమ్మకూడా పూరికి వెళ్ళేవుంటుంది.

ఆరోజు శనివారం. మధ్యాహ్నం మూడైంది. హొన్నప్పగారు ఏవో పద్దుపుస్తకాలు చూసుగుంటున్నాడు. గదిలోకి వెళ్ళాడు మోహన్ బాబు.

“రండి కూర్చోండి” అని కుర్చీ చూపించాడు హొన్నప్పగారు.

“చదువు అదీ బాగా సాగుతోందా?”

“ఆహా” అన్నాడు, ‘అదీ’ అంటే మరింకేమిటా అని ఆలోచిస్తూ.

“సంతోషం”

“మీ వ్యాపారం బాగా వుందా ?”

“ఏం వుండడం తెండి” ఇప్పు డేదీ అనుకొన్నట్లుగా సాగడంలేదు.”

“మీతో వోవిషయంచెప్పాలి. ఓవిధంగా, నాకెట్లాంటి హక్కులేదనుకోండి.”

“చెప్పండి.”

“మీవాడు వొక తక్కువకులందానితో స్నేహం చేస్తున్నాడు. నే చూశాను”

ఆశ్చర్యం ప్రకటించాడు హాన్నప్పగారు.

“ఎవరితో?”

“మీకు తెలిసేవుంటుంది”

“ఎబ్బే! నాకు తెలీదు. చెప్పండి.”

“మీ ఇంట్లో పనిచేసే, అలిమేయకూతురుతో.”

“నానీతోనా?”

“కాదు.”

“మరి?”

“మీకు తెలుసు”

“రాజమ్మతోనా?”

బిగ్గరగా నవ్వాడు. “వాళ్లు కాన్ మేట్స్ గా.”

“కథ చాలా దూరం వెడుతోంది.”

“అంటె?”

పక్కగదిలోంచి అన్నపూర్ణమ్మగారొచ్చింది.

“మామావూ మాట చెబుతున్నారా?” అన్నదామె.

అన్నపూర్ణమ్మగారు పెద్దామె. జుట్లంతా నెరిసింది. చెవలకి
స్రరాళ్ళ దుద్దుబున్నాయి. మాధవరావు తల్లిపోలికే.”

“అలిమేలు కూతురుతో మాహాడా?” అన్నదామె.

“మరేం లేదు లెండి. ఇప్పట్లో స్నేహమే కావచ్చు,
అంటే మొదట్లో. తరవాత ఏ కడుపో కాలో.....”

మోహన్ బాబు వాక్యం పూర్తికాకుండానే అన్న
పూర్ణమ్మగారు ‘ఆ’ అని పెద్దగా అరిచి, పక్కనున్న మంచం
పైన వాలిపోయింది.

“ఏమిటండీ మీరంటూవుంట?” అని గర్జించాడు
హోన్నప్పగారు.

“ముందు ఆవిడవిషయం చూడండి”

ఆమెకి మంచినీళ్ళిచ్చారు. ఆమెచేతులు, కాళ్ళు గజ
గజ వాణికిపోతున్నాయి.

“నే నేమీ అనలేదు. రేపు ఏ కడుపో కాలో వస్తే
వినాహంచేసుకునే అవసరం రాకుండాపోతుందంటారా?
ఆ మధ్య డాక్టర్ రింటికికూడా వెళ్ళానుట”

అన్నపూర్ణమ్మగారు మరో కేకపెట్టింది. మెడ, తల,
వూగిపోతున్నాయి.

“బాబ్బాబు, డాక్టర్ని పిలుస్తారా?”

మోహన్ బాబు, డాక్టర్ కోసం వెళ్ళాడు. డాక్టర్ని
తీసుకొచ్చేటప్పటికి అరగంపైంది. ఈలోగా అలిమేలుకూడా
వచ్చింది. అమ్మగారికి సపర్యలు చేస్తోంది.

అన్నపూర్ణమ్మగారు మాట్లాడడంలేదు. పక్షవాతం
అని తేల్చాడు డాక్టరు.

ఆ రాత్రంతా అందరూ ఆమె మంచంచుట్టూ జేరి, కాపలసింది చూస్తూ, వొంటికి తైలం మర్దనచేస్తూ, కునుకు తీస్తూ గడిపారు. ఆమె యీ స్థితికి తను కారణం అనుకోక తప్పిందికాదు మోహన్ బాబుకి. అలిమేలు, నానీ, అతనికేసి కోపంగాచూస్తున్నట్లనిపించింది. ఇదంతా తనెందుకు తెచ్చి పెట్టుకున్నట్లు! మంచిచేద్దామని.

ఆమెయిద్దరూ, మాధవరావుని అర్జంటుగారమ్మని తెలిగ్గాం యిచ్చినట్లు తెలుసుకున్నాడు మోహన్ బాబు.

డాక్టరు ప్రమాదంలేదని ధైర్యం చెప్పాడు. అది మొదటిసారి వొచ్చినప్పటి తీవ్ర లక్షణం. తేరుకుందిట. మరో సారి రాకుండా భద్రంగావుండాలిట. డాక్టర్ వెళ్ళేటప్పటికి, మధ్యాహ్నం వన్నెండుదాటింది. మోహన్ బాబు హోటల్ లో భోజనంచేసి వచ్చాడు.

అతనికి నిద్రొస్తోంది. కారియర్ కడిగితెచ్చింది అలిమేలు.

“మీరెందుకు అవన్నీ చెప్పడం?”

ఆమెధైర్యానికి చకితుడయ్యాడు మోహన్ బాబు. నిద్ర వొక్కసారిగాపోయింది. మంచంమీద కూర్చున్నాడు.

‘మీకు నానీజోలెందుకు? మాధవరావుగారంటే, - మా రాజమ్మని పెండ్లి చేసుకుంటాడు. మీరు చేసుకుంటారా నానీని?’

ఆ ఉద్రేకంలో ఆమెని దగ్గరగా, పూర్తిగా చూడ గలిగాడు. నలభై దాటుతుండేమో ఆమె నయస్సు. శరీరం ముడతలు పడుతోంది. కళ్ళ కిందనలుపు తెలీకుండా, కాటుక

కాపాడుతోంది. మంచినుస్తులు వేసుకుంటే బాగానేవుంటుంది. దాస్తులు, పోషణ సంస్కారం, - యివే మనుషుల్ని వేరు చేసేవి. కళలో యినన్నీ పోతాయి. అంచేతే కళని అంతర్జాతీయ భాషగా గౌరవిస్తున్నారు.

“నేను నానీని ఏంచేశాను?”

“మరి డబ్బివ్వడం దేనికి?”

“సంతోషపెట్టడానికి?”

“దీపం ఆర్పడం?”

చీ, చీ - యింత పచ్చిగా అడుగుతుందేమిటి? మరో వుద్దేశంలేకుండా సంతోషపెట్టడం అనేది ఆమె అర్థంచేసుకోవాలంటే అర్థశతాబ్ది సంస్కారం రావాలి అనుకున్నాడు.

“అంత ఇష్టంగావుంటే పెండ్లిచేసుకోండి. రేపు మాధవరావుగా రొస్తుండారు. రాగానే, అన్నీ మాట్లాడుకుందాం.”

“ఇంకానయం, - మాధవరావు మీ అమ్మాయిని చేసుకుంటాడనా?”

“ఓ, ప్రమాణంచేశాడు. డాక్టర్ కి చూపించా రాజమ్మని. మూడోమాసం...”

తలుపు చప్పుడయ్యేటట్లు వేసి వెళ్ళింది అలిమేలు.

మోహన్ బాబుకి ఆలోచించే శక్తి పోయింది. ఏదో ఆకృతి, కేంద్రంలేని భయం పట్టుకుంది. పోస్టుమేన్ ఇచ్చిన ఉత్తరం సరిగ్గా చూడనేలేదు. చూసినా, అందులో ఏముందో తెలీలేదు. గబగబ పెట్టెలోకి సామాన్లు సర్దాడు. బల్ల మీద వున్న వాటిని, ట్రంకులో పడేశాడు. మంచం వూడదీసి నవారతో కట్టాడు. పాతబట్టలన్నీ హాల్ లోలో పడేశాడు. రోడ్డు

మీదికెళ్ళి జట్కా పిల్చుకొచ్చాడు. సామాన్లు అందులో కెక్కించాడు. ఇంటి తలుపులు వేసివున్నాయి. హోన్నప్పగారు పరున్నారు. అలిమేలు ఇంటికెళ్ళింది. ఎన్వరూ చూడటంలేదు, అమ్మయ్య అనుకున్నాడు.

మళ్ళా గదంతా వొక్కసారి పరకాయించి చూశాడు. అలారంగడియారం ట్రంకులో పెట్టాడు. బల్లకింద పడివుంది మూడుకోతులబొమ్మ. తను చెడుగుచూశాడు విన్నాడు; చెప్పాడు, దాన్నితీసి దూరంగా కిటికీలోంచి గిరవాపెట్టాడు. స్నానంగదిలో సోప్ కేస్, టూత్ బ్రష్ మూట మరిచిపోయి బండెక్కి స్టేషన్ కొచ్చాడు.

అదీ మోహన్ బాబు చెప్పినకథ. ప్లాట్ ఫారంపై జనం సందడిగా తిరుగుతున్నారు. పోర్బర్లు సామాన్లతో పరుగులెడుతున్నారు. రైలు రానేవచ్చింది ప్లాటుఫారం ఘూలుకి తట్టుకోలేక తుమ్ముతున్నట్లు శబ్దంచేస్తూ. పోర్బర్లు, సామాన్లు మోహన్ బాబు వోపెట్టిలో కెక్కాడు.

“అదీ విషయం. నేను లేకపోయినందుకు మరోలా అనుకోకు.” అన్నాడు మోహన్ బాబు.

“నువ్వేమటావ్?” అన్నాడు మళ్ళా. ఏం వ్యాఖ్యానం చెయ్యాలో నాకు తెల్సిందికాదు.

“ఏమీ అనను. వ్యాఖ్యానంకూడా నువ్వే చేసేశావు” అన్నాను.

“అంటే?”

“కోతులబొమ్మ అవతల పారేశావుగా” అన్నాను. ఇద్దరం బిగ్గరగా నవ్వుకున్నారు. గార్డు విజిల్ వేశాడు. మిగిలిన

జనం పెట్టెలలోకి ఎగపడుతున్నారు - ప్లాట్ ఫారం తమ్మితే వూడిపడ్డట్లు చిక్కడోకుతో ఎంజిన్ కదిలింది పట్టాలు మూలి గాయి. తలుపులదగ్గర జనం నిలబడి చేతులు వూపుతున్నారు, జ్వరంతో మూలుగుతున్న రైలుమీద శాలువా కప్పినట్లు.

ఓ అమ్మాయి గబగబ వొగుర్చుకుంటూ పరుగెత్తు కొచ్చి, మోహన్ బాబు కూర్చున్న కిటికీలోకి, ఏదో గిరవా పెట్టింది. రైలు వెడుతోంది. అతను దాన్ని పైకి చూపించాడు. అది కోతులబొమ్మ.

“మరిచిపోయారు.” అన్న దామె. దూరమైపోయారు రైల్లో వ్యక్తులు. మోహన్ బాబు ఆమెకేసి చూస్తున్నాడు. ఆమె వెనక్కి తిరిగింది. నాకేసిచూసి నవ్వింది. నడుచు కుంటూ వెళ్ళిపోయింది. ఆమె ‘నానీ’ అని గ్రహించాను. మోహన్ బాబుకి ఆమె కావాలి - ఆమెతో వివాహంకాదు. మూడుకోతుల నీతి యంకా దాన్ని ఆమోదించే స్థితికి రాలేదు కాబోలు అనుకొని, సామాన్లు పార్కర్ నెత్తినపెట్టి బైటకి నడిచాను.

‘బి’

పూర్తిపేరు హాషిమాబీ. పనుండి హైదరాబాదు వెళ్ళాను. స్నేహితుడు కుటుంబారావు ఇంట్లో దిగాను. ఆమెను అక్కడ చూశాను. పడకొండు, పన్నెండు సంవత్సరాల వయస్సుంటుంది. కుటుంబరావు అల్లా డోల్లోకెళ్లాడు. ఒక్కడినీ ముఖదుగదిలో కూర్చుని పత్రిక చూస్తున్నాను. బుట్టలోంచి పూలగుత్తితీసి నాముందు బల్లమీద పెట్టింది ‘హాషిమాబీ’ - ఆమెకేసి చూశాను. నవ్వింది. వాలకం, వైఖరిచూసి ముస్లింకన్య అనుకున్నాను. కోలమొహం, చామ నచాయ. కొలతబద్దతో కొలిచి అమిర్చిట్లుగా తీర్చిన పళ్ళ వరస- లేత పెదవుల వెనక చీకటి అడవిలో మంటలా, స్ఫుటంగా మెరుస్తుంది. అతికించి పెట్టినట్లు క్రమమైన కను బొమ్మలు, మధ్యపాపిట ఇరుప్రక్కలా గూళ్లుతెలియని నల్ల పిట్టలులా, సగంసగం వొచ్చిన రెక్కలమీద ఎగిరిపడు తున్నట్లు ముంగురులు- చిన్నిగడ్డం దానిమధ్యనున్న ఆకారం పచ్చబొట్టు. చినిగిపోయిన ఎర్రగొను- తెల్లలాగు; మెడచుట్టూ పెనవేసుకుని బాధతో విడిచి విరహంతో వొదలలేక బుజాలు పట్టుకుని దేవుళ్లాడుతున్న రెండుజడలు - పల్చటిగొను, దాని కంఠలలోంచి, ఎదిగి ఆకృతి తెచ్చుకుంటూన్న అపురూపమైన శరీర అవయవాల కదలిక కనబడుతూంది. నదివొడ్డున గడ్డ కట్టిన మట్టిముద్ద- నీటితాకిడికి వొక స్వరూపం తెచ్చుకుంటుంది. ఆ మట్టిముద్ద మధ్యలో యుగాలక్రితం యిసుక్కు

పోయిన మణిలా ఆమె శరీరంలో జీవితతృష్ణ మూలమూలల మెరుస్తోంది. పరిశుభ్రతకి అలవాటుపడని శరీరం- దుస్తులకు, జుట్టుకు దుమ్ము, మట్టి చటుక్కున ఆకర్షించేది ఆపిల్ల చూపులు. దంతపుప్పెట్టె తెరవగానే, లోన బంగారపు తమలపాకులా కను రెప్పలగుండా దూసుకొచ్చి వెడల్పుగా కనబడి, పక్కకి వొదిగి నిలబడ్డట్లు మొనలుతేరి, ప్రకాశించి కలనరపెట్టె చూపులు 'బీ' వి.

ఆ కళ్ళ ఆకర్షణ మామూలు ఆకర్షణకాదు అది అందం గాకూడా కనబడదు. కొన్ని జలచరాల మెదడుపైన మణులుండేవంటారు- ఆ మణిలో భీభత్సంగా కనబడి గగుర్పాటు కలగజేసే వొక వికృతమైన ఆకర్షణవుంటుంది. అల్లాంటి ఆకర్షణ ఆమె కళ్ళలోవుంది. గుండ్రటికళ్ళు అంత బాగుండవు. ఆమెకళ్ళు గుండ్రంగా లేకపోయినా, నల్లపాప గుండ్రంగా కదలడంనల్ల, చూపులు అల్లా గుండ్రంగా వున్నట్లు కనబడతాయేమో అనుకుంటా. నిశ్శలమైన చూపుకాది. కంటిలో పాప గుండ్రంగా, గిరగిర తిరుగుతూవుంటుంది. మనకేసి చూడదు. మనచుట్టూ చూస్తుంది. అల్లా చూస్తూ నవ్వుతూ నిలబడింది. లోపలనుండి పనిక్రూడు, మరెన్ననచ్చి బల్ల మీద పూలగుత్తిని తీసుకువెళ్ళాడు. బీ గదిఅనతలకి నడిచి, తలుపువెనక నిలబడి, మొహంమాత్రం కనబడేట్లు వొంగి నాకేసి చూస్తూ నవ్వుతూ నిలబడింది. లోపలికి రమ్మన్నాను. రా నన్నట్లు తలవూపి నవ్వింది.

“నీ పేరేమిటి?”

“బీ”

“ఇట్లా రా...?”

వచ్చింది. కళ్ళు నాచుట్టూ చూస్తున్నాయి.

“ఇదిగో...మరి నువ్వు పూలెట్టుగోవా?”

“ఉహూ” అన్నట్లు తల ఊపింది. జడలు బుజాలమీద కదులుతున్నాయి.

“ఏంపని చేస్తావు?”

నవ్వింది. మాట్లాడదు. నా పక్కనే బల్లమీద ఫాన్ కేసి చూస్తోంది.

“తెలుగు మాట్లాడతావా?”

మాట్లాడతాను అన్నట్లు తల ముందుకు వూపింది.

మూగపిల్లేమో అనుకున్నాను. ఫాన్ కేసి వొకటి రెండు డుగులేసింది. ఫాన్ ముందు చెయ్యిజాచింది.

“ఇంద - ఏమన్నా కొనుక్కో” అని జేబులోంచి వొక అణా తీసిచ్చాను.

పుచ్చుగోనన్నట్లు తలవూపింది.

“ఫరవాలేదులే.”

తీసుకుంది. ఫాన్ కేసిచూసి నవ్వుతోంది.

ఫాన్ రెక్కలతోపాటు ఆమెకళ్ళు గిరగిర తిరుగుతున్నాయి.

“గాలి వేస్తోందా?”

ఉ అన్నట్లు తలపంకించింది.

“ఇప్పుడు?” అని ఫాన్ నిలిపివేశాను.

నవ్వింది బీ. ఫాన్ తిరగడం చీకి వొక వింత. బీదపిల్ల అట్లాంటిది ఎప్పుడూ చూసివుండదు.

“మళ్ళా తిప్పండి” అన్నది బీ.

అమ్మయ్య మాటలొచ్చు. మూగదికాదు. ఫాన్ తిప్పాను. ఆమెకళ్ళు ఆ ఫాన్ రెక్కలతోపాటు గిరగిర తిరుగుతున్నాయి. కాసేపు తిరగనిచ్చి. ఆమె స్వీచ్ ని కదిపి ఫాన్ నిలిపివేసింది. అదంతా ఆమెకి వినోదంగావుంది. ఫాన్ అట్లా కదిపితే పాడైపోతుంది, వొద్దు అందామనిపించింది. స్వంత ఫానవుతే అట్లా అప్రయత్నంగా అనివుందునేమో.

మళ్ళా స్వీచ్ ని కదిపి ఫాన్ తిప్పింది బీ. నాకు నవ్వాల్సింది. కుటుంబరావు ఇంట్లో రేడియోపెట్టు, గోడమీద ఎత్తుగా బల్లమీద పెట్టాడు. కిందగావుంటే పిల్లలు దాన్ని కదిపి పాడుచేస్తారని భయం.

ఈ ఫాన్ కి జైలుకడ్డీలు లేవు. వొకరకం చట్రంవుంది శాని దాని అల్లిక. దగ్గరగాలేదు. చెయ్యిపట్టే సందులుగలచట్రం అది. నాకోసం ఆ ఫాన్ తీయించి పెట్టినందుకు నవ్వాల్సింది. పిల్లలు స్కూలుకెళ్ళారు. ‘అమ్మో’ అని కేక వినబడింది. పక్కకి తిరిగి చూశాను. ఉంగరంవేలుని నోట్స్ పెట్టుకుంది బీ. ఏంజరిగిందో తెలిసింది. ఆ ఫాన్ తిరుగుతుంటే అందులో వేలుపెట్టింది. వేలుకి దెబ్బతగిలింది. చెయ్యి తీసేసి, వేలు నోట్స్ పెట్టుకుంది.

“దెబ్బ తగిలిందా?”

వేలు పైకితీసి చూపించింది. రక్తంలేదు. మంటపెట్టే దెబ్బ తగిలివుండొచ్చు. లోపలినుంచి పనికుర్రాడొచ్చి ఆమెను కసిరాడు. మళ్ళా ముట్టుకుంటే చేతులు విరగ్గొడతానన్నాడు.

అనతలకి పొమ్మన్నాడు. బీ నాకేసి జాలిగా చూసింది. నేనేం చెయ్యను ?

“అందులో వేళ్ళు పెడితే దెబ్బ తగులుతుంది. అల్లా చెయ్యకేం” అన్నాను.

సరేనన్నట్లు తలవూపి, నవ్వింది. పనికుర్రాడు ఆమెను దూరంగా నెట్టి, తలుపు వేశాడు. ఆ వీధిలో మాంసంకొట్టు సాయబు పిల్ల ట బీ. వాళ్ళమ్మ మిషను కుడుతుంది. ఆ వీధిలో వున్న యిళ్ళల్లోకి వెడుతూ, యజమానులు చెప్పిన చిల్లర పన్ను చేసిపెడుతూవుంటుందిట. పూలు, పాలు, పేపర్లు, రిక్షాలు - యిట్లాంటివి తెచ్చిపెట్టడం, ఎవరికి తోచింది వాడు ఇస్తోంటారుట. పిల్ల లతో ఆడుకుంటూవుంటుందిట. గదుల్లో కొచ్చి ఫాన్ లో చేతులు పెడుతూ వుంటుందిట.

పిల్లలందరికీ ఫాన్ లో వేళ్ళుపెట్టడం మామూలే. పిల్లలకి కదలికంటే చాలా ఇష్టం. ఫాన్ నిలిపి, మళ్ళా కదిలేటట్లు చెయ్యడంలో వారిశక్తి ప్రకటితమవుతుంది. ఆ ప్రకటనలో వారి కానందం వుంది. నేను మరొకటి గమనించాను.

మగపిల్లలకి కదిలే ఆటవొస్తువులంటేయిష్టం; ఆడపిల్లలకి కదలని బొమ్మలంటే ఎక్కువ యిష్టం. ఈ సూత్రాన్ని గుర్తించుకునే నేటి ఆటవొస్తువులు తయారవుతున్నాయనుకొంటా. అందుకనే గిరగిర తిరుగుతున్న ఫాన్ లో చెయ్యిపెట్టి నిలిపి వేసిందేమో బీ అనిపిస్తుంది.

ఆ మర్నాడు మరొక చిత్రమైన దృశ్యం చూశాను. కిటికీలోంచి రోడ్డుమీద నడిచే జనం కేసిచూస్తూకూర్చున్నాను.

చెట్టుపక్కన చిన్న మాంసం దుకాణంముందు. ఎవరిదో బైసికి లొకటి స్టాండ్ మీద నిలబెట్టబడివుంది. హాషిమాబీ అటుకేసి వెడుతూ ఆ సైకిల్ ముందు చూస్తూ నిలబడివుంది. పెడల్ తిప్పి, వెనకచక్రం కదిపింది. పెడల్ వేగంగా తిప్పింది. చక్రం మరింత వేగంగా తిరుగుతోంది. బీ తన చేతిని ఆ చక్రం కడ్డీల మధ్య పోనిచ్చి, నిలపబోయింది. దెబ్బ తగిలినట్లుంది. చటుక్కున చెయ్యి తీసివేసి వేలుని నోట్లో పెట్టుకుంది.

తనకేసి ఎవరేనా చూశారేమో అన్నట్లు నలుదిక్కులా చూసింది. నే కూర్చున్న కిటికీ వేపుకూడా చూసింది. నవ్వింది. పరుగెత్తుకుపోయింది.

నాకూ నవ్పొచ్చింది. ఆ అమ్మాయికీ నాకూ ఏలాంటి సంబంధమూలేదు; వుండదు. అయినా ఎందుకో మా యిద్దరిమధ్యా వొక చిత్రమైన సన్నిహితత్వం ఏర్పడినట్లు యింది. తరిచిచూస్తే అది కనబడదు; కారణాలు వెదికితే దొరకవు. సముద్రంనోంచి ఆవిరిలేచి మేఘంగామారి ఊణంలో భూమ్యాకాశాలని ఏకంచేసి, కదిలి మాయమవడంలోవున్న స్థూలత్వమే ఈ ఆప్యాయతలోని అనుభవానికీ వుందనిపిస్తుంది.

ఫాన్ లో వేళ్ళుపెట్టి నిలపాలని పిన్నలకేకాక, పెద్దలకి కూడా అనిపిస్తుంది. నా కట్లా ఎన్నోసార్లు అనిపించేది. దీనికి కారణం ఏమిటో మానసిక శాస్త్రజ్ఞులు చెప్పాలి.

తెలియనివాటిని శోధించి తెలుసుకోవాలన్న అభిలాష మానవనైజం! స్విచ్ లో చెయ్యిపెట్టి, విద్యుత్ ద్వారా సాక్ తింటే ఎట్లావుంటుందో! అల్లాగే ఫాన్ లో చెయ్యిపెట్టి ఆపితే ఏం జరుగుతుందో! దెబ్బ తగులుతుంది. ఆ దెబ్బలో బాధ

వూహించుకుని మనపట్ల మనకి సానుభూతికలగడం, ఆ సానుభూతితో ముడిపడే ఆదరణ, శాంతి, - యీ రకం చేష్టలకి ప్రేరణ అని తోస్తుంది. నాలుగంతస్తులమేడమీదనుండి కిందికి చూసినప్పుడు, వొక్కక్షణం, ఆ గోడమీదనుండి కిందికి దూకాలనిపిస్తుంది. ఊపిరిబిగపెట్టి అంతపనీ జరిగినట్లువూహించి గోడనుంచి వొకడుగు వెనక్కివెయ్యడం జరుగుతుంది. మనల్ని మనం మానసికంగా బాధించుకోడంకిందకొస్తుంది ఈ తృష్ణ. కాని చాలామందిలో, నాలోలాగే, యీ తృష్ణ ఊహలోనే వుండిపోతుందేమో ! బీ విషయంలో కార్యరూపం దాలుస్తోంది యీ బుద్ధి. నాకు చెయ్యాలనిపించికూడా చెయ్యలేక పోయిన పనినికాస్తా, ఆమె సాహసంతో చేసేసింది. అందుకనే ఆమెపట్ల ఆరకం ఆకర్షణ, అన్యోన్యం ఏర్పడిందేమో అని స్ఫురిస్తుంది. 'నువ్వు చెయ్యవుకాదూ ! చూడు, నేను చెయ్యి పెట్టి ఆపుచేస్తా' అన్నట్లు, ఆపనిచేసి, చేసినట్లు నవ్వుద్వారా ప్రకటించి వెళ్ళిపోయింది బీ. ఇంతటి స్వల్పవిషయంతో మా ఇద్దరిమధ్య వొక స్నేహభావం ఏర్పడినట్లనిపించింది. ఆమె జీవితం ఆమెది-నాది నాది. మా మార్గాలు నేరు. ఏదోబాధ, బాధని తీసెయ్యాలన్న బాధ, - తీసెయ్యలేనందుకు నాకు బాధ. నా బాధనిచూసి ఆమెబాధ - అంతా ఆ గిరగిరతిరిగే బీ కళ్ళల్లో. తిరిగిపోయే కళ్ళని నిలిపినట్లుగా నవ్వినప్పుడు నిశ్చలంగా మెరిసే ఆమె పళ్ళమధ్య ఇళుకు - శాశ్వతంగా కదిలిపోయిన మధురక్షణం ఆ అనుభవం.

కుటుంబరావింట్లో గడిపిన ఆ రెండుమూడురోజులూ, లోలోన యిట్లాంటి ఆలోచనలు సాగించినట్లుగుర్తు. పనికాగానే

వెళ్ళిపోయాను. 'బీ' విషయం మరిచిపోయాను కూడా.

నాలుగేళ్ళ తర్వాత మళ్ళా హైదరాబాదు రావడం జరిగింది. కుటుంబరావింట్లో శుభకార్యం. నాకు వేరే పని కూడా వుంది. బీ కనపడ్డంతేదేం? అని అడిగాను. ఏడాది క్రితం మహబూబ్ అనే వొక ముస్లిమ్ కుర్రవాడిని వివాహం చేసుకుందిట. అత్తవారింటికి వెళ్ళిందిట.

“రేపొస్తుందంటండి” అన్నాడు పనికుర్రాడు మరెన్న. వెనక బీని కసిరి గదిలోంచి పంపించి తెలుపేసింది పిడే. ఏడూ ఎదిగాడు. కంతం బరువైంది. క్రాప్ పెద్దగా పెంచి వెనక్కి దువ్వాడు. నుదుటిమీద పడే వెండ్రుకలని వెనక్కి తోసి వెయ్యడం, వాటిని ముంద కులాగి. మళ్ళా వెనక్కితో సెయ్యడం— అది వాడికి సరదా, గోడవెనక్కి నక్కి సిగరెట్లు పీలుస్తున్నాడు. అది నే గ్రహించినటు తెలుసుకుని, కాస్తంత సిగ్గుపడి నవ్వుతాడు. వాడినిచూస్తే బీ జ్ఞాపకంవచ్చింది.

“బీ మొగుడి కేంపనిరా?” అని అడిగాను.

“మోటారు సైకిలుమీద డర్ బిర్, డర్ బిర్ మజాయింపడము” అని నవ్వుతున్నాడు.

“నవ్వు దేసికిరా?”

“అదేమో ఎనకాల కూర్చుంటుందండి. ఓ-దర్ బర్, దర్ బర్ మంటూ పూరంతా కజాయింపండి” అని నవ్వుతూ గోడవెనక నక్కి సిగరెట్లు దమ్ముతీస్తున్నాడు పనికుర్రాడు మరెన్న ‘మజాయింపుట’, ‘కజాయింపుట’ — ఏవో త్రొత్త ప్రయోగాలు నామీద పడేస్తున్నాడు యీ బాలభాషాకోవిదుడు, మరి!

నాకు నిజంగా బీని, భర్తని చూడాలనుంది. బీకి పెండ్ల
యిందసగానే, చిన్నప్పుడు నే చూసిన ముస్లింల పెండ్లిండ్ల
తంతు దృశ్యాలు జ్ఞప్తికొచ్చాయి-మేలి ముసుగులు, గుర్రాల
మీద ఊరేగింపులు, మల్లెపూలదండలు, షహనాయి వాద్యం,
ఘాటైన పరిమళాలు— గ్యాస్ లైట్ వెలుగులో ముసుగు
మధ్యలో మెరిసిన లేతనవ్వులు, నోరువిప్పితే అందులో వజ్రా
లని దొంగిలించుకుపోతారన్న భయంతో బిగించిన పెదవులు.

బీ భర్తకి భారతభూసేనలలో పనిట - కుటుంబరావు
చెప్పాడు. కొంతకాలానికి ఆమె భర్తకి పెద్ద పదవి దొరుకు
తుంది. భర్త సైన్యాన్ని అటూయిటూ నడుపుతుంటే, ఆమె
వాటిని సంజలుచేసి నిలిపివేస్తుందా? ఆ దంపతులు గుర్రాల
మీద స్వారిచేస్తారా? వెనకటి యుద్ధాలలో, గుర్రాలు,
మనుగులు. ఇప్పుడు టాంకులు, మోటార్లు. బీ భర్తకు వొక
మోటార్ సైకిల్ వుండిట. దానిమీద ఆతివేగంగా ప్రయాణం
చేస్తూవుంటాడట - భార్యని వెనకాల నీటుమీద కూర్చో
పెట్టుకుని.

కాని మొర్నాడు, అత్తవారిపూరునుండి బీ గాలేదు-
మరెన్న చెప్పాడు.

“ఎందుకనో?”

“అసలు వొకచోట వుంటేగదండీ. ఆ మోటారు
సైకిలుమీద, దాన్ని ఎవక కూర్చోపెట్టుకుని, చర్ పర్, చర్
పర్, గర్ బర్, గర్ బర్ మంటూ లగాయించడంతోతే సరి
పోతుందండీ” అన్నాడు మరెన్న. మరీకొన్ని క్రొత్త ప్రయో

గాలు నా నెత్తిన రుద్దుతూ. ఆమెర్నాడు నేను బైలుదేరి
వాచ్చేశాను.

నేను ఇంటికొచ్చిన నెలరోజులకి కుటుంబరావు వ్రాసిన
ఉత్తరంలో బీభర్త మోటార్ సైకిలుమీద వెడుతూ ప్రమాద
నశాత్తు సైకిలుమీదనుండి ఎగిరిపడి, గాయాలనల్ల హాస్పి
టల్ లో మరణించాడన్న వార్త చూసి దిగులుపడ్డాను. వెనక
సీటుమీద బీకూడా వుందిట. ఆమెకూడా పడిందిట. ఒకటి
రెండు చిన్న గాయాలు తగిలాయట, కాని పెద్దప్రమాదం
జరగలేదుట.

ఏం జరిగిందో ఊహించవచ్చు. యువకులకి వేగంగా
ప్రయాణంచేయ్యడం అంటే చాలా సరదా. కదలిక, పురో
గమనం, వేగం— వీటిని కాంక్షిస్తుంది యవ్వనం. భర్త
మోటారు సైకిలుమీద వెళ్ళినప్పుడల్లా తనూ వస్తానని, వెనక
సీటుమీద కూర్చుని, ప్రయాణం చేస్తూవుండేది. అతివేగంగా
వెడుతుంది మోటారు సైకిలు. ఎడికి నడిపోకుండా అతని బుజాలు
గట్టిగా పట్టుకుని కూర్చుని వుంటుంది తాను. శృంగారపు
తృప్తిని తాళుగా పేని అతని మెడచుట్టూ బిగించి ఇంక
మోటారు సైకిల్ నిలపమంటుంది. అతను వినిపించుకోడు;
ఆ శృంగారం చక్కలిగింతకి ఉద్రిక్తుడై మరీ వేగంగా సైకిల్
నడిపివుంటాడు. ముందుచక్రం వేగంగా కదలడం ఆమె
చూస్తుంది. అందులో చెయ్యి పెట్టడానికి అందదు. అందులోనో
వెనక చక్రంలోనో, కాలు పెట్టివుంటుంది— ఏమో! మొత్తానికి
నడుస్తున్న సైకిల్ ని నిలిపేయత్నం చేసివుంటుంది.

ఆ ఊగిసలాడ్డంలో భర్తపట్టు సడలివుంటుంది. వేగంలో మతిపోయి, ఏ మలుపుతిరగడంలోనో యంత్రంపట్ల ఆధ్వర్యం విస్మరించి, సైకిల్ తిరగబడి, ప్రమాదానికి గురైవుంటాడు. వేగంగా వెళుతున్న ఆ మోటార్ సైకిల్ ని, ఉద్రేకంతో కొట్టుకుంటున్న ఆ గుండెలని, వొక్కసారి అరికట్టి, శాశ్వతంగా, స్థిరంగా, తనదిగా చేసుకోవాలన్న యత్నం అల్లా అంత మొందిందనుకుంటేనే నాకు తృప్తి. మృత్యువుకి కారణాలు ఏమిటో వేదాంతులు చెప్పొచ్చు. మరో కొత్త కారణం కల్పించింది, 'హాషియా మహాబూబా బీ' ! అర్థరహితమైన జీవితానికి అర్థం కల్పించడం తప్ప మానవుడు చేయగలిగిన మహత్కార్యం ఏముంటుంది ?

పెండ్లికూతురుగా 'బీ' ని ఊహించుకున్నాను. తెల్లటి పైజామా — ఆకుపచ్చరంగు పొడుగాటి జుబ్బా — నారింజ రంగు కండువా మేలిముసుగులా తలమీదనుండి బుజాలపైకి రెండంచులూ జారేటట్లు ఆ పల్చని కండువా మడతలలోంచి ఆకుపచ్చ జుబ్బా — నక్షత్రమీద వ్రేలాడ వేసిన రెండుజడలు, — ఏ అవయవం కేసి చూడనీకండా, గిరగిర తిరిగే కంటిలో పాప, నిలిచి చూడమని శాసించే పళ్లతళుకు, శాశ్వతంగా నవ్వే శిలాప్రతిమలా విడిచిన పెదవులతో నిర్మాణమైన విడని మొగ్గలాంటి ఆ చిన్నినోరు, దోవ వెదుకుతూ, గుండ్రటి ఆవరణ చేసుకుంటూ, బెదిరి వెనక్కి వెళ్ళి. తెగించి ముందు కొచ్చి, వొకరికొకరు తోడన్నట్లు నక్షత్రంపై తేరుకుని శిఖరాలని అందుకుంటున్న చిన్ని గుండ్రటి స్థనాలు — రక్తమాంసాల పిల్ల పర్వతద్వయం నడుమ లోయలో కదలని నదిలా

సన్నటి నడుం.— హాషిమూబీని పెండ్లికూతురుగా అల్లా ఊహించుకున్నా. మరిప్పుడో వైధవ్యంలో బీ. అడినంతా వొక్కసారి మండినట్లు, యవ్వనపు శృంగారం వొక్కసారి ప్రజ్వరిల్లి, భూకంపంలా భర్త కోర్కెని చీల్చి, కిందికి పడేసి ఆశక్తితో అతన్ని చంపేసి, మండి మిగిలిన అడవిలో వొంటి నృత్యంలా, ఎడారిలో మతిపోయి మిగిలిపోయిన చెట్టువేరులా, చంద్రబింబాన్ని కామించి గెంతి మరి కిందికి దిగిరాని సముద్రం కెరటంపై తుంపరలా - ఎక్కడో హిమాలయ మంచుశిఖరాన ఇరుక్కుపోయిన తెల్ల వేళుంలా 'బీ' నా ఊహలో నిల్చి పోయింది. పెండ్లికూతురుగా, తనూ భర్తా సన్నుచూడ్డానికొచ్చి సలాం చేసినప్పుడు, ఏదేనా కానుక ఇద్దామనుకున్నాను. వైధవ్యంలో ఆమెను తల్చుకుంటే అల్లా చూడకపోవడమే మంచి దనిపిస్తోంది. నా కెందుకీబాధ!

భర్త చనిపోయింతర్వాత బీని కుటుంబరావు చూశాడుట - నేను మరోసారి హైదరాబాదు వెళ్ళినప్పుడు చెప్పాడు. వాళ్ళ పాతింట్లో కిటికీ వెనక నిలబడి, సంధ్య కేసి చూస్తూవుందిట. నల్లజుబ్బా. అక్కడ చిరిగిన తెల్లకండువా ముసుగులా జడ మీద కప్పి వేసి నిలబడిందట. అతన్ని చూడగానే గుర్తించినట్లు వోపిగలేని మందహాసంలో, పళ్ళతళుకు, పెదవుల వెనక వికసించని పుష్పంలో పుప్పొడిలాగ ముక్కలైపోయిందిట. "నువ్వు చెప్పింది నిజమే. కంటిపాప గుండ్రంగా తిరుగుతున్నట్లు కనబడుతుంది" అన్నాడు కుటుంబరావు.

ఆ దృశ్యంకూడా నే చూడకుండా చేసిన విధికి లోలోన కృతజ్ఞత చెప్పుకున్నాను. విధిని వెక్కిరించనివారూ, తిట్టని

వారూ లేకు నాకు విధిపట్ల గురిలేదు. కాని యీ వొక్కసారి దాని వునికిని గుర్తించి, జోహారు చెప్పుకున్నాను.

కుటుంబరావుకి అక్కడనుండి మరోఊరు బదిలీ అయింది. వెనుతూ నా పని ముగిసేవరకూ తనింట్లోనే వుండ నల్సిందిగా ఏర్పాట్లన్నీ చేసి, పనికుర్రాడు మరెన్నని వప్ప గించి వెళ్ళాడు. ముందుగదిలో ఫాన్ లేదు. వీధిలో వెనక వున్న మాంసం దుకాణం, చెట్టు లేవు. ఇప్పుడక్కడ వొక టీ దుకాణం అనతరించింది. రాత్రి పగలూ, గ్రామఫోనుపాటలు లవుక్ స్పీకరులోంచి బిగ్గరగా వినిపిస్తుంటాయి. ఆలోచన తోచనివ్వని ధ్వనులు. ఒకటి రెండు రోజుల్లోనే దానికి అలవాటుపడిపోయాను. ఆ దుకాణం రోతగా తోచినా, ఎందుకో అది దగ్గరలో వుండునుకుంటే కాస్తంత ధైర్యంగా, ఆహ్లాదంగాకూడా వుండేది. అయిష్టత పురిగొల్పే వాటితోకూడా సమాధానపడి, వాటిని తనవిగా చేసుకుంటాడు కాబోలు మానవుడు.

టీ దుకాణంముందు సైకిలాగింది; వొక మోటారు సైకిలాగింది. ఇద్దరుముగ్గురు పిల్లలుచేరి వాటిని పరీక్షగా చూస్తున్నారు. బీ జ్ఞాపకంవచ్చింది. ఆయంత్రాళితో చెలగాటం ఆడి వినోదించేవారు లేకుండా. బీ ఇప్పుడు ఎవరి శృకీ వెళ్ళడంలేదని చెప్పాడు కుటుంబరావు. నా కామెని చూడాలనివుంది ఎందుకో! చూస్తే బాధగావుంటుంది నిజమే. బాధపడటంలోకూడా కాస్తంత ఆనందం పొందాలనిపిస్తుంది. త్రాచుపాము పడగపైగుర్తు, సముద్రం లోతులో ముత్యపు చిప్పలో ముత్యం, పౌరాణికయుగంలోని జలచరం నుదిటి

మీద నజ్రం, జగుప్సకలిగిస్తాయి, ఆకర్షిస్తాయి. పాముని పెంచింది క్లియోపాత్ర. ముళ్ళపాద సీడలో వెన్నువాల్చింది ఈజిప్టురాణి నేఫెర్ టేరెటి. కత్తిని తన రక్తంలోముంచి జాబు వ్రాసింది ఝాన్సీ. ఈనా డివి 'బీ' కి నాధ్యంకావు ఆమె చరిత్రకట్టలవెనక స్త్రీ. జమునావొడ్డున పాడుపడిపోయిన మహల్ లో మూలగదిలో గులాబిపూలమధ్య మొహం దాచుకుని, ఎర్రటి సంధ్యాలావణ్యం చూసి ఎర్రటిపెదవి కొరుక్కుని, కారిన రక్తంచుక్కలని రాని ప్రియుడికోసం, తన గుండెవలె, ఆ చుక్కలు గడ్డకడుతుంటే చూసి విషాదంలో జారిన కన్నీటిబొట్లద్వారా, గడ్డకట్టనీకుండా, కామంతో శోకిస్తున్న చారిత్రక జనానాలోంచి విముక్తఅయిన ముస్లిం కన్య బీ. శాసించేటందుకు రాకొమారులు లేరు యీనాడు; జయించేటందుకు రాజ్యాలు లేవు; ఎక్కేటందుకు పల్లకీలులేవు. భగ్నంచేసేటందుకు ప్రేమించే హృదయాలు గుర్రాలమీద స్వారీచేస్తూ రావు. ఆ దొరికిన వొక్కదాన్ని, ఆ యంత్రంలో పడేసి చంపేసింది.

టీ దుకాణంలోంచి తిన్నగా నాగదికొచ్చాడుకొత్తగా పరిచయంఅయిన. రాజన్న గారు.

“పాపం ! బీ ఎల్లావుందో చూశారా?”

“ఆ మధ్య చూశాను - రెండు నెలలెందేమో”

“దానికేం నిశ్చేపంలావుంది” అన్నాడు.

“అంబే?”

“మాయింటికొచ్చింది చూడ్డానికి.”

“దిగులుగావుందా?”

“దిగులేం తెగులు. ఆటీస్ రాణిలాగుంది. పైగా మా గోడగడియారం తగలేసింది.”

“అంఁటే?”

“మాదోపాతది, గోడగడియారం వుందిలేండి. మా వాడు కీ ఇచ్చి, అద్దంతలుపు వెయ్యడం మరిచినట్లున్నాడు. బీ వెళ్ళి అందులో చెయ్యెట్టి, పొడుగాటి తీగకివుంటుందే పెండ్లు లమ్మబిళ్ళని కదిపినట్లుంది. ఏంచేసిందో నే చూడలేదు. మొత్తా నికి ఆ గడియారం కాస్తా మూలపడింది” అన్నాడు రాజన్న.

నాకు నవ్వొచ్చింది - ఆపుగున్నాను. పాడైంది మన గడియారం కాదుగా - నవ్వితే ఆయనకి కొపం రావొచ్చు.

“అన్నీ అట్లాంటి పన్నే. స్రతిదాంట్లో వేళ్ళు పెట్టడం, చేడగొట్టడం, వేళ్ళు విరగకొట్టుకోడం” అన్నాడాయన.

“మరంతే - ఆ పిల్లజీవితం? భవిష్యత్తు మాటేమిటి?” అన్నాను.

“ఏమో, ఎనడికితెలుసు. వాళ్ళన్ను మిషనుకుడుతుంది. ఇదికూడా ఆ పని నేర్చుకుని, గడుపుకుంటుంది - ఏదో ఉపాధి దొరక్కపోదుగా” అని వెళ్ళాడు రాజన్న.

తరవాత, పనికుర్రాడు మరెన్న నడిగాను బీని గురించి. మరెన్న తన చెయ్యి బోర్ల తిప్పి చూపించాడు.

“చూడండి” అన్నాడు.

“ఏముంది? ఏమీ కనబడ్డంతేదే!” అన్నాను.

“ఇప్పుడంతా స్పాఫైపోయిందిలేండి - అబ్బో! - వెనక- నాలుగై దేళ్ళయిందండి - దొడ్లో ఆ నరండా ముంగల మెల్లు

న్నాయి చూశారు— ఆడ కూర్చుని ఫిన్లెలుతో నేల తుడుస్తుండానండి. గుడ్డపీలిక ముంచి చదునుకు తుడుస్తుండా. ఆడ కొచ్చింది బీ— నా చేతికేసి చూస్తూ నిలబడింది. ‘లెగు, పో, అనతలకి’ అన్నానండి. గిరగిర తుడుస్తుంటే, నా చేతి మీదికి గెరి, కాలుతో తొక్కిందండి. ‘అమ్మో చచ్చా’ అన్నానండి. ఫిన్లెల్ గొట్టం బుడ్డి పెకెత్తి, నెత్తిన పెడదామని తరుముకెళ్ళానండి. సర్కిర్, బర్కిర్ మంటా, ఓ చాడు తీసిందండి” అని ప్రత్యేకమైన వాడిభాషలో కొన్ని అమూల్యమైన ధ్వనులతో మేళవించి వర్ననచేశాడు మరెన్న.

“భర్త పోయింతర్వాత, ఆమెను చూశావా?”

“లేదండి. మొగుడుచస్తే బైటకి రారండి వాళ్ళు—”

“మరి రాజన్న గారింటి కెళ్ళిందిట.”

“కూరకో, పచ్చడికో ఆళ్ళమ్మ పంపివుంటుందండి.”

“ఇస్సాడు వూళ్ళో లేదా?”

“లేదండి”

“ఏమైందో?”

“హాయిగా మరో సాయబుని పెండిచేసుకుందండి.”

“అదెప్పుడు?”

“రెండు నెల్లయిందంటండి. అడుగో మిషనుకుట్టు మస్తాన్ చెప్పాడండి.”

“నిజంగా!” అన్నాను ఆశ్చర్యం ప్రకటిస్తూ.

“అవునండి. మలబార్ సాయబంట. హఫీజంటండి ఆడి పేరు. ఇమానం నడుపుతాడంటండి. ఆణ్ణి చేసుకుంది.”

“వారి పెళ్ళి నువ్వు చూడలేదా?”

“పై ఊళ్ళో స్నేహం కలిసిందంటండి. కసిబిసిగా, బిగి జిగిగా, గప్ చిప్ గా చేసేసుకుందంటండి— ఇమానంలో తర్ మర్ పర్ మర్ గా తిరగొచ్చునని.” అంటూ పనిమీద వెళ్ళాడు మరెన్న.

నాకు నవ్వాచ్చింది—బీ మళ్ళా పెండ్లిచేసుకుందన్న వార్త వినగానే, ఏదో కొంతభాగం తగ్గినట్లనిపించింది. కన్య జీవితం మాతృత్వంలోగాని సంపూర్ణమవదు. అందుకనే, కథలలోనూ, నవలలోనూ, విడివిడిగావున్న నాయికా నాయకలను జోడాలుగా కేటాయించవల్సిందిగా రచయితని శాసిస్తాడు పాఠకుడు. వివాహంలో వారికథ సమాప్తం కావాలి. తరవాత వాళ్ళు ఎట్లావున్నదీ, ఏం చేసిందీ, అతను ఊహించుకోగలడు. తర్వాత ఏముంటుంది? వారికి సంతానం కలుగుతారు. పెంచి, పెద్దలని చేసితర్వాత, తలిదండ్రులు జీవితం చాలించుకుంటారు.

యుక్తవయస్సులో ఎవరేనా పెండ్లికానివారున్నారంటే, వారిపట్ల సమాజానికి బాధ్యతవుండితీరుతుంది. వారినో ఇంటివారినిగా చేసేవరకూ సమాజం నిద్రపోదు. నాలోవున్నది యీరకం తృప్తికాదు. వివాహం చేసుకోవడంలో ‘బీ’ వ్యక్తిత్వం బైటపెట్టింది. ఆమె చాలా బీదది. నేను ఎదిగితర్వాత చూడకపోయినా, పెద్ద చక్కంది కాదనే అనుకుంటాను. రోడ్డు ముగిసితర్వాత ఊరవతల వానకి తడిసిన మన్నుగుట్టలు ‘బీ’ లాంటి స్త్రీలు. తోచక చేతులో నోముద్దని తీసుకుని కాలక్షేపానికి దాన్ని కదిపి, దువ్వి, నొక్కినొక ఆకృతితెస్తాడు అటు నడిచిన పురుషుడు. ఎండకి గట్టిపడి

ఆ రూపం ప్రతిమగా నిలిచిపోతే వూళ్ళోకి తీసికెళ్ళి వొక చూసుకింద పెడతాడు. బొమ్మ పగిలి విడుతుంది. అందులోంచి మరోబొమ్మ బయటపడొచ్చు, ఏమీ లేకపోవచ్చు. ఈసారి నాకు 'బీ' ని చూడాలనివుంది. కాని వాళ్ళు హైదరాబాద్ లో లేరు. భర్తకి ఔరంగాబాద్ విమానాశ్రయంలో పనిట. అక్కడికి వెళ్ళారు. ఆమె తల్లికూడా అక్కడికే వెళ్ళిందిట.

నేనూ మా ఊరువెళ్ళిపోయాను. 'బీ' కి పెండ్లి కాగానే ఆమెపట్ల కుతూహలంకూడా సన్నగిలింది. ఆమెని గూర్చి ఆలోచించడంకూడా జరగడంలేదు - ఎప్పుడైనా ఆకాశంలో విమానంవెడుతూ చేసేచప్పుడుకి, పైకి చూసినప్పుడు తప్ప.

రెండుమూడు నెలలకిగాని మళ్ళా హైదరాబాదువెళ్ళే అసకాశం కలగలేదు. బదిలీఅయిన కొత్తఊరు కుటుంబరావుకి సరిపడలేదు. అతని ఆరోగ్యం బాగుండలేదు. మళ్ళా తనని హైదరాబాదుబదిలీచేయ్యవల్సిందిగా దరఖాస్తుపెట్టుకున్నాడు. దానికేమీ సమాధానం వచ్చినట్లులేదు. ఆరోగ్యం కోలుకొనే నిమిత్తమై రెండు నెలలు శెలవుపెట్టి హైదరాబాదు వచ్చేశాడు. చికిత్సనిమిత్తమై హాస్పిటల్ లో చేరాడు. చూడ్డానికి రమ్మంటే వెళ్ళాను.

కుటుంబరావుకి విశ్రాంతి కావాలన్నాడు డాక్టరు. విశ్రాంతి కావాలన్న డాక్టర్ గారంటే నాకిష్టం. ప్రపంచంలో అరిష్టా లన్నీ అందరూ విశ్రాంతిలేకుండా, పనిలో నిమగ్నులుకావడం వల్లనే సంభవిస్తాయనుకునేవాళ్ళలో నేనొకణి. ప్రతిసంవ

తస్యరం వొక్కరోజేనా, ప్రతివ్యక్తి తనుచేసేపని నిలిసివేసి, తమాయించి, తన్నుతాను సింహానలోకనంచేసుకుని ప్రయోజనం కోరకుండా, ప్రపంచాన్ని తిలకిస్తే సత్ చిత్ ఆనందాలు సమకూరుతాయనుకుంటాను.

ప్రపంచం నామాట వినదు. ఈ ముక్కలు ఎందరెందరో చెప్పారు. ఏ వొకరిద్దరు ధన్యజీవులో తప్ప, యీ బోధ ఎవ్వరూ పాటించరు. గోళాలు తిరిగిపోతున్నాయి. భూమి తిరిగిపోతుంది. ఎవ్వరూ ఆపలేరు. సమాజాలు కదిలిపోతున్నాయి. మనిషి నిత్యకర్మ అనే చక్రంలో నలిగి తిరిగిపోతున్నాడు. ఆచక్రం అతను తయారుచేసుకున్నదే. 'బీ' లాంటి వారెవరేనా ఆపుదామని చెయ్యిపడితే, ముక్క వూడిపడుతుంది. మధ్య నాకెందుకు?

కుటుంబరావున్న వార్డుపక్కగదిలో మిషనుకుట్టు మస్తాన్ వున్నట్లు, మరెన్నవల్ల తెలిసింది. చూడ్డానికివెళ్ళాను. ఏమిటో మిషనుకుట్టేనాళ్ళు సన్నగావుంటారని నా ఊహ. అతనిపేరు మస్తానైనా, మిషనుకుట్టు మస్తాననే అసబుద్ధేస్తుంది ఎందుకో. సన్నగా వున్నాడు. చిరుగుల జుబ్బా - టోపీ. లోతుకుపోయిన కళ్లు, ఎదిగినగడ్డం, మధ్య వొక పన్ను లేదు. మూతికి ఇరుప్రక్కలా కాపలాకాస్తున్నట్లు లోతైనగీతలు, నీరసంగా కిందికిచూస్తూ, నవ్వుతూ మాట్లాడతాడు.

అతనికి కీళ్ళజబ్బుట - ముఖ్యంగా మోకాళ్ళు పట్టేస్తాయిట. మోకాలుచిప్పలపై ఏవో రబ్బరుగట్టాలు తగిలించారు. ఇప్పుడు కొంచెం మెరుగేట - నవగలుగుతున్నాడుట. ఇంక నాలుగైదురోజుల్లో ఇంటికి వెళ్ళిపోతాడుట.

“ఊరికే రాత్రి సగటు, మిషనుకుట్టడంవల్ల కాళ్ళు పట్టేశాయేమో — పోనీ కొంతకాలం చేతిమిషను వాడరాదూ?” అని నోదారుస్తూ మాట్లాడాను. మరెన్న నవ్వుతున్నాడు.

“ఈడొక్కడేనంటండి, కన్ పిస్, కన్ పిస్ మని మిషను తొక్కడం - బోలెడంతమంది లేరంటండి - ఆళ్ళందరూ కాళ్ళు పట్టి చస్తున్నారంటండి - ఈడి కర్మ!”

నిజమేనన్నట్లు మస్తాన్ నవ్వుతూ తనకాళ్ళకేసి చూసుకుంటున్నాడు.

చేతులతో కాళ్ళ మీద రబ్బరుగొట్టాలు సరిగ్గా సర్దుతున్నాడు. ఎడమచెయ్యి వెనకభాగాన మానిపోయిన దెబ్బ గుర్తు కనబడింది. ఆ దెబ్బకేసి చూశాడు మస్తాన్. నవ్వాడు. ఏమిటన్నట్లు చూశాను.

“ఇది ఔరంగాబాద్ లో జరిగిందండి. ఆ మధ్య అక్కడ మిలటరీవోళ్ళ మిషన్లు వేలం పాడుతున్నారు. చవకగా కొనుక్కోతున్నారని రమ్మందండి ‘బీ’. సరేనని వెళ్ళాను.”

“ఎట్లావుంది ‘బీ’?”

“బాగానే వున్నారండి. రేకుల గది వొకటుందండి. అందులో తనూ, హాఫీజు వుంటారండి. వెనక మరో చిన్న గది. అందులో వాళ్ళమ్మ. ఏదో గడించి పడేస్తాడండి. అయినా అలవాటుచొప్పున వాళ్ళమ్మ మిషను కుడతావుంటుందండి. ఆచుట్టుపక్కల ఇళ్ల వాళ్ల చిరిగిన బట్టలు అయ్యి, మరమ్మతు చేసిపెడుతూ వుంటుందండి.”

“మరి బీ కి కాలక్షేపం?” అన్నాను.

“మొగుడుతో పి.కార్లండి. ఆళ్ళ కొ జీవుందండి. అందులో...”

అతని మాట పూర్తిచెయ్యకుండా ఆ వాక్యాన్ని అందుకున్నాడు మరెన్న.

“తర్బిర్, తర్బిర్ మంటూ మొగుడితో పి.కార్లండి” అని నవ్వుతూ పూర్తిచేశాడు మరెన్న.

“విమానంలో వెళ్ళరా?”

“నాకేం తెలుసుందండి. రెండురోజులే నే వుంట. ఓ రోజుల్లా వేలంపాటతో సరిపోయిందండి. మొగుడు - హాఫీజు విమానం నడపడం నేర్చుకున్నాడండి. అందులో కొత్తవాళ్ళకి నేర్పుతానికి ఎక్కించుకుపోతా వుంటాడటండి. ఆడోళ్ళని రానీరంటండి.”

“మరి నువ్వెక్కావా?”

“లేదండి.”

“మిషను కొన్నావా?”

“కొన్నానండి. ఆళ్ళగదివెనక మందువాలో పెట్టి మిషను తొక్కి రైలు చూస్తున్నానండి సాయంత్రం. బీ వొచ్చి తొక్కుతుంటే ఆ చక్రంలో చెయ్యిపెట్టి వెనక్కి నెట్టిందండి. పై బెల్టువ్రాడి, నా వేళ్ళు సూదికింద కుట్టడిపోయా యండి. అదండి యీ దెబ్బ” అని చేతి వెనకభాగంకేసి దిగులుగా చూస్తున్నాడు.

“మా బాగా అయిందిలే” అన్నాడు మరెన్న. మస్తాన్కి వో పాతలాల్చీ పంపించాను.

“కుట్టమంటారాండి?”

“లేదు, నువ్వుతొడుక్కో” అన్నాను. అందరం నవ్వుకున్నాం.

ఆ సాయంత్రం హోటలుకెళ్ళి కడుపార భోజనం చేశాను. హాస్పిటల్ లోంచి బైట పడగానే, మనం ఇంక బ్రదికి వున్నందుకు దైవానికి కృతజ్ఞత చెప్పకుంటాం. నీళ్ళు పోసుకోడం, తినడం, నిద్రపోడంలాంటి దినచర్య మరింత తీక్షణంగా వుత్సాహంలో జరుపుతాం. సినిమాకుకూడా వెళ్ళాను. ఆ సినిమా ఏమిటాగాలేదు. కాని నేను చాలా ఆనందించాను. ఆ ఆనందం అంతా నాలోవున్న దే అని నాకు తెలుసు.

ఆ మొర్నాడు కుటుంబరావు హాస్పిటల్ నుండి విడుదలయి, యింటికొచ్చే యేర్పాట్లు చేస్తున్నాం.

మరెన్న ఎక్కడా అయిపులేదు. పక్కగదిలో మస్తాన్ కూడా కనబడలేదు. ఏమయ్యారు? రాత్రి విడుదలయి ఇంటికి వెళ్ళాడా మరెన్నని తీసుకుని? ఏమో, డాక్టర్ని అడగాలనుకున్నా. ఆయన ఇంకారాలేదు. ఈలోగా ఏర్పాట్లు పూర్తయి యింటికొచ్చేశాం.

మరెన్న లేకపోతే ఇంట్లో పనికి కష్టంగావుంది కుటుంబరావుకి. ఆ వీధిలో దుకాణంలోవుండే గాలిబ్ తనకూతుర్ని చిల్లరపనులకి పంపించాడు. ఆ పిల్ల పేరు ‘కైరున్నిసా’. నల్లగా వుంటుంది. చెవులకు పోగులుంటాయి. కోలమొహం. బుగ్గమీద పచ్చబొట్టు. చలాకీగా వుంటుందికాని ఎక్కువ మాట్లాడదు.

బ్రెడ్ పట్టుగురమ్మని పంపించాడు కుటుంబరావు. నేను స్నానంచేసి, కిటికీముందుకూర్చుని సత్రిక చదువుకుంటున్నాను.

రోడ్డుమీద టీ దుకాణంనుండి సంగీతం గండ్రగోళంగా వినబడుతూంది. దానికితోడు మరో సినిమాలారీలోంచి పాటలు లవ్వుస్పీకర్ లో భీకరంగా పోటీచేస్తూ వాతావరణాన్ని కల్లోల పరుస్తున్నాయి. ఆ గండ్రగోళంలో నా మనస్సెందుకో ప్రశాంతంగావుంది.

ఒక్కసారి ఆ ధ్వనులు నిలిచిపోయాయి. అంతా నిశ్శబ్దంగావుంది. లయ, క్రమం తప్పినట్లు నాకు చీకాకేసింది. ఆ పాటలు నిలిచిపోతే పిచ్చైతినట్లయింది. టీ దుకాణంకేసి చూశాను. జనం గుమిగుడాడు. నిశ్శబ్దంగా వున్నారు.

ఆ గుంపులో 'కైరున్నిసా' చేతిలో పొట్లం పట్టుకుని నిలబడివుంది. ఇంటివైపు పరుగెత్తుకొస్తోంది. ఏమిటో చూద్దామని నేనూ లేచి బైటిక రాబోతున్నాను. ఆ పిల్ల గబగబ వొగరుస్తూ వచ్చింది.

“ఏమిటది?”

“బీ చనిపోయిందట” అన్నది.

నేను, కుటుంబరావు వొక్కసారి ‘ఆ’ అని నిలబడి పోయాము.

“అడుగో మరెన్న” అని రోడ్డుమీద గుంపుకేసి చూపించింది. మేం గబగబ రోడ్డుమీది కెళ్ళాం. మరెన్న వాడి వెనక కుంటుకుంటూ మిషనుకుట్టు మస్తాను పొస్తున్నారు.

“ఏం జరిగింది?”

మెల్లిగా నడుచుకుంటూ వచ్చి, వరండాలో బల్లమీద కూర్చున్నాడు.

“విమానంలోపడి చచ్చిందండి - బీ” అన్నాడు. వివరాలు చెప్పమన్నాం.

“నిజం భగవంతుడికి తెలియాలండి. హాఫీజు మరొక మ్యూసిని చేరతీశాడంటుంది. దానికికూడా విమానంలో పని టుండి. అందులో వెళ్ళేవాళ్ళకి టిఫిన్, టీ అయ్యి యివ్వడం టుండి. దాన్ని కూడా తర్ఫీదుకోసం తిప్పమన్నారంటుంది. హాఫీజ్ ఆ పిల్ల నెక్కించుకుని పోతూంటుంది బీకి నచ్చలేదండి. అదంతా వొట్టిది - ఆడోళ్ళని విమానం ఎక్కనివ్వరు. ఆ పిల్లతో ఆ మిసమీద షికార్లు తిరుగుతుండావు, వొల్లకాదని మందలిస్తే ఆడు వినడంలేదంటుంది. హాఫీజ్, ఆ కొత్తపిల్ల జీపులో తిరగడం - సాయంత్రాల విమానంలో ఎల్లడం చూసి ‘బీ’ కి బీసెక్కిందండి.

ఆ సాయంత్రం విమానం ఎగిరేచోటకి బైలునేరాడంట హాఫీజు. నేనూ వస్తానంది ‘బీ’. వల్లకాదన్నాడు. వొచ్చి తీరతానంది. హాఫీజు లగేతుకుపోయాడు. ఆడైనకాల బీ పరుగెత్తింది. ఆళ్ళవ్వు పోమాకే, ఆ చచ్చినోడితో, నీకేం కతుకు అంటానే వుందంట — యిది...”

“...వో దిగడదిగడమని దేవుడు” అన్నాడు మరెన్న. అతన్ని చెప్పనీమని మరెన్నని మందలించాడు కుటుంబరావు.

“ఇంకేముందండి, విమానాలకాడ ఎవ్వరు లేరంటుంది. వో విమానంలో హాఫీజు ఆ నేర్చుకునే మార్వాడీపిల్ల ఎక్కారంటుంది. తలుపులేశారట. బీ పరుగెత్తుకుంటా విమానంకాడి కెళ్ళిందండి. విమానం కదిలిందంట. నిలవమంది ‘బీ’. పరుగెత్తుకుంటా, పైకి ఎగిరి గది తలుపు పట్టుకోబోయి, చెయ్యి

జారి కిందపడి చచ్చింది అంటుందండి ఆ మార్వాడీపిల్ల “అగేం లేదు. విమానంముందుగా నిలబడింది. విమానం కదిలింది. అది తప్పుకోలేదు. దాన్ని గుద్దేసి సరైన వెళ్ళింది-ఫర్లాంగు వెళ్ళాక నిలిపాను. దిగిమానేసరికి ఎక్కడా మనిషి ఏపులేదు, అంటాడు హాఫీజు. నిజం భగవంతుడికి తెలియాలి. మొత్తానికి సచ్చిందండి - ససందైన పిల్ల పాపం...” అని మస్తాన్ తన మోకాలికేసి చూస్తున్నాడు.

కుటుంబరావు కళ్ళల్లో తడి చూశాను. అప్రయత్నంగా నా కళ్ళకూడా తడిశాయి. రుమాలుతో తుడుచుకున్నాను.

“హాఫీజు అది సావాలనే ఇమానం పోనిచ్చాడండి. అందుకనే ఆణ్ణి పట్టుకున్నారు పోలీస్‌లు. ఆణ్ణి, ఆ పిల్లనీ...” అన్నాడు మరెన్న.

“ఏముందండి - ఆడు గోల - నా కేంలేదు బాబో అని ఏడుస్తాడు. అది ఆపుచెయ్యమంటే, అదంతా వేళాకోళం అనుకున్నాడుటండి. నిజంగా చస్తుందని కల్లోకూడా అనుకోలేదన్నాడండి. ఆల్ఫిద్దరినీ అరెస్టుచేశారండి. బీ తుక్కుతుక్కు అయి, మనిషెక్కడా కనబడలేదండి. తెల్లవార్లు లైట్లుగుని వెతికి, తెల్లారగట్ల, పొదల్లో దానిబట్టల పీలికలు, మిగిలిన వాటిని తెచ్చి భద్రంచేసి. గుర్తుపట్టేనిమిత్తం తెలిసినవోళ్ళని పట్టుకురమ్మని, పోలీస్‌లని కారులో పరిపితే, నేనూ - నడవలేను కదండి - సాయంగా మరెన్న, రాత్రి కార్లో బైలుదేరి మధ్యాహ్నానికి చేరుకున్నామండి. గుర్తుపట్టాంమడి. ఆణ్ణి విడిచి పెడతారంటుంది - పెద్ద పోలీసుదొర చెప్పాడండి. ‘బీ’

పోతాపోతా నన్ను విమానం ఎక్కించి మరీపోయిందండి - ”
అని నవ్వి మానంలో పడ్డాడు మస్తాన్.

“...నానూ ఇమానంలో తస్బిన్ గస్బిన్ మంటా,
జయ్ గుయ్ మంటా వొచ్చే శానండి అదుగో ఆ పాలీసు దొర
గారితో.....” అని పూర్తి చేశాడు మరెన్న.

టీదుకాణం సంగీతాలు మళ్ళా అందుకున్నాయి. గుంపు
పల్చబడి, వాళ్ళవాళ్ళ పనులమీద పోతున్నారు. నిత్యజీవితం
గిరగిర తిరుగుతూ కొనసాగుతోంది. సూర్యుడు పైకి పోతు
న్నాడు. నా కా రోజున భోజనంచెయ్యబుద్ధిపుట్టలేదు. కుటుంబ
రావు, నేనూ కాస్తంత బ్రెడ్ తిని, కాసిని పాలుతాగి పడున్నాం.
సాయంత్రం బైటికినడిచాను. ఆకాశంలో అర్ధచంద్రుడు తెగిన
సౌందర్యంతో దిగులుగా మొహం చూపలేక మేఘం వెనక
మరుగుపడ్డాడు. పీఠిచివర ఇంట్లోకి పరుగెట్టింది కొత్తపనిపిల్ల
కైదున్నిసా. ఇళ్ళు, రోడ్లు, చప్పళ్ళు, మనుషులు వెనక దిగడి
పోయారు. అవింక రాతిగుట్టలు - అక్కడక్కడ ఎరిగేవిధం
తెలీక మొలిచినచెట్లు. పైన ఆకాశం, తారకలు. దిగులు తగ్గి
నట్లయింది. బరువు ఎవరో తీసేశారు. సందేహాలు, శంకలు,
ప్రశ్నలులేవు. నాకర్థమైంది.

విమానాశ్రయం దగ్గరకి పరుగెత్తుకుంటూ వెళ్ళింది
హాషిమాబీ. విమానంలో ఎక్కి, ప్రయాణానికి సిద్ధంగా
వున్నారు హాఫీజ్, శిక్షణపొందుతున్న ఆ అమ్మాయి.
విమానం భూమిమీద కదలడానికి సిద్ధపడుతోంది. పైకి లేచే
ముందు విదారొందల గజాలమేర నేలమీద చక్రాలపై సాగి,

వేగం పూరించుగుని ఆ పైన పైకిలేస్తుంది విమానం. ఆ పరుగుకి సిద్ధపడుతూంది విమానం. దానిముందు ఫాన్ లో రెక్కలలాంటివి పెద్దపెద్ద రెక్కలుంటాయి. అవి వేగంగా తిరుగుతాయి. తరవాత విమానం కదలుతుంది. హాషిమాబీ విమానంపక్కకి వెళ్ళి పైకి చూసింది. పైన ఎవ్వరూ కనబడరు. విమానంముందుకొచ్చింది. బ్రహ్మాండమైన వేగంతో ఫాన్ రెక్కలు గుండ్రంగా తిరుగుతున్నాయి. నిలపమని కేకేసింది. ఆ చప్పుడులో ఎవరికీ మాట వినపడదు. విమానం కదలబోతోంది. ఆ రెక్కలని పట్టుగుని నిలిపివెయ్యాలి. తనకి తెలిసింది, అలవాటైంది అదొక్కటే సాధనం. చెయ్యిపెట్టి పట్టుకోబోయింది. ఆ చక్రంలో శక్తి ఆమెని గిరగిరతిప్పి, తుక్కుచేసేసి, దూరంగా ఎక్కడో గిరవాటెట్టింది. ఆ మెలో మిగిలిన భాగాలు గుర్తుపట్టటమే కష్టమైపోయింది.

ఆ విధంగా బీ అంత మొందిందనుకుంటాను. మధ్యాహ్నం మంతా చెప్పకుని కుటుంబరావు, నేనూ యీ నిర్ణయాని కొచ్చాం. కొన్ని విషయాలపట్ల కారణాలు స్పష్టంగా వుండనక్కర్లేదు; తర్కబద్ధమైనవిగా నిర్ణయానికి తరమనక్కర్లేదు. కాని పర్యవసానాన్ని మనస్సు ఆమోదిస్తుంది. ఆ ఆమోదంలో గొప్ప ఆనందం వుంది.

రాయిమీద కూర్చున్నా. నక్షత్రాలు మసగమసగగా కనపడుతున్నాయి. ఎక్కడనుండో ఏ జంతువు అరుపో వినబడుతోంది; ధ్వని నిశ్శబ్దాన్ని కామిస్తోన్నట్లు, పాడాలకింద కీచురాయి కోదిస్తోంది. ఆ నిశీధి ప్రశాంతతలో నా ఊపిరికి

సానంలేదు. నిట్టూర్పు అక్కడ వాదిలేసి వెనక్కితిరిగాను. అక్కడే వొక రాయిలా స్తంభించి నిలిచిపోతుంది ఆ నిట్టూర్పు.

మృత్యువుతో కథని ముగించడం సుఖవే. కథలో ఇమడటానికి అనువైనవిగా సిద్ధంగా లభించవు జీవితంలో సంఘటనలు. కాని బీ కథ సిద్ధంగా అమర్చిపెట్టిన కథ. దాని కేదో అతికించి, కల్పించి. వాఖ్యానించి, ముగించే అవసరం లేక పోయినా, చటుక్కున స్ఫురించే అర్థంమట్టుకు కనిపించడం లేదు. ఈ కథకేమన్నా అర్థంవుందేమో ఎన్నరైనా చెబితే సంతోషిస్తా.

ఏదో అంతరార్థం కల్పిస్తేగాని, మనస్సు కుదుట బడదు ఈ ప్రాణి ఏ కోత విషయం సాధిస్తుందో చూద్దామన్నట్లుగా వొక్కొక్క జీవుడిని లోకంలోకి నెట్టుతుంది సృష్టి. తన ఉనికిని పెంపొందించుకోవాలనే సృష్టి అభిలాష. దానికి తోడ్పడేటందుకు ప్రాణులను సృష్టిస్తుంది. ఒక్కొక్క ప్రాణి వొక్కొక్క సృష్టిరహస్య పరిశోధకుడు. వారివారి కృషి ఫలించిందీ లేనిదీ సృష్టికే తెలుస్తుంది. పెడతోనని వెళ్ళినవారినీ, మిడిసిపడి, అతిగా శోధించినవారినీ సృష్టి మందలిస్తూనే వుంటుంది. తన శక్తికిమించిన శక్తిగల ప్రాణులొచ్చిపడితే భరించలేదు.

అట్లాంటి ప్రాణి, హాషిమాబీ. గుండ్రంగా తిరిగే కంటిపాపల నేత్రాలుగల శారీరక వైచిత్రిని తెచ్చుకుని సృష్టి రహస్యాన్ని శోధించడానికి పూనుకుంది ఆమె. ఆ పరిశోధన స్వరూపం ఎట్లాంటిదో నే ఉహించగలను.

మొత్తం విశ్వంలోవున్న పదార్థం అంతా వొక చిన్న గోళంగా కుదించి వూడేది సృష్టి ప్రారంభంలో. అది ఎందుకు అల్లావుందో, ఎక్కడనుంచి వచ్చిందో ఎవ్వరికీ తెలియదు. ఉంది. అంతే ఆదిలో దాన్నెవరో గిరున తిప్పారు. అది కోట్లసంవత్సరాలుగా గిరగిర తిరుగుతోంది. తిరగడంలో గోళంలోపల పదార్థం అణువులు వొత్తిడికి డికోని, విడి వేరు వేరు గోళాలుగా తిరుగాడాయి. అట్లా ఒక్కొక్క గోళంలో నుంచి కొన్ని పిల్లగోళాలు వుద్భవించి, పరిభ్రమిస్తూవున్నాయి. విడిపోయినా వాటికి అన్యోన్య ఆకర్షణవుంది. నిర్ణీతమైన దూరంలో మార్గంలో తిరుగాడుతాయి. గోళాలు పెరిగిపోతున్నాయి. కొన్ని వీడిపోయి, నువ్వైపోతున్నాయి. కొన్ని పెద్దవైపోతున్నాయి. విశ్వం పెరిగిపోతూవుంది. విశ్వంలో ప్రతి పదార్థమూ గిరగిర తిరిగిపోతోంది. దాన్ని ఎవ్వరూ ఆపలేరు. మొదట్లో ఏళ్ళకి తిప్పిందో, ఆ శక్తికీకూడా నిలపడం సాధ్యం కాదు. సృష్టి ఆగదు. పరిభ్రమిస్తూ వుంటుంది. విశ్వంయొక్క వైశాల్యం గాంభీర్యంతో పోలిస్తే మానవుడు అల్పుడు. కాని దానివైశాల్యం, గాంభీర్యం ఎట్టివో ఎంతటివో తెలుసుకోగల మహత్తర శక్తి, అద్భుత చైతన్యం, వొక్క మానవుడికే వున్నాయి. విశ్వంముందు మానవుడి అల్పత్వం ఋజువు కావాలంటే, అది మానవుడి ఊహవల్లే జరగాలి.

కాని, ఇది తెలుసుకోడం వేరు, ప్రత్యక్ష పరిశోధనకి పూనుకుని, ఊహని కార్యంలోకి మార్చడం వేరు. ఆ కదిలి పొయ్యే సృష్టిని, తిరిగే విశ్వాన్ని వొక్క ఊణం ఆపుతా నంటుంది హాషిమాబీ. అంతటిశక్తి యశాన్వనానికి తగదు.

అంతటిశక్తిని ఆమె శరీరం వుంచుకోలేదు. దైవానికి సాధ్యం కాని కార్యం ఆమెకి ఎందుకు సాధ్యం కాకూడదో ఆమెకి తెలీదు పాపం. ఈరకం పరిశోధనకా ఆమె నిక్కడికివంపించటం! తగదని తీసుకుపోయింది సృష్టి.

మళ్ళా మనుషుల అలజడి, దుమ్ము, ధ్వని, దీపాలు, గుడ్డవిప్పుగుని నగ్నంగా గెంతుతూవున్న గాలి - యీ నా ఆలోచనల్ని భంగంచేశాయి. అదుగో దూరంగా రోడ్డు మొగ, అక్కడో రాతిబండ, దానిమీద వో కుర్రాడు. పరీక్షగా చూశాను. మరెన్న.

“ఏం మరెన్నా, ఇల్లా కూర్చున్నావు వొక్కడవు ? అయ్యగారిక్కావల్సినవన్నీ చూశావా?”

“ఊరికినే, ఏమీ తోచక యిట్లా గొచ్చానండి.”

“ఏం?”

“బీని గురించి తల్చుకుంటే దిగులేస్తుంధండి.”

“అవును పాపం.”

జేబులోంచి ఏదోతీశాడు మరెన్న. కాగితం మడత. అది విప్పాడు.

“తెల్లవార్లు తెగవెదికినారంటండి. బీ జాడ కనబడ లేదండి. సాయంకాలం వొచ్చేముందు, నేనూ ఎదికినానండి- దిగమగ గమదిగ పుట్లంట నడుసుకుంటూ ఎళ్ళి, దాని బట్టల పీలికలు అయ్యి, ఆ పొదంట దొరికినయ్యండి. ఆడ పడుందండి- యీ తలవెండ్రుక” అని కాగితంమడతలోంచి నల్లటి పొడు గాటి తలవెండ్రుక అరచేతిలోపెట్టి పెకి చూపించాడు.

“బీ జడలోదండి.”

నేనేమీ మాట్లాడలేదు. ఏమనాలో తెలీదు.

“దాని జడతోదనేట్లా తెలుసు?”

“చూడండి, వొంకీలేదండి. ఆశ్చర్యమృది పుంగరాల జుట్టండి - దానిదీ అదేనండి. దానికి వొంకలుతిరిగే ఉంగరాలజుట్టంటే యిష్టంలేదంటండి. జడ వొంకర్లు తిరగకండా పెన్సల్లు, బలపాలు, నెత్తిన పెట్టుగునేదండి...” అన్నాడు.

నడకసాగించాను. వాడూ లేచాడు. “అయినా మన కెందుకండి - దేనిజోలికీ పోగూడదండి.” అని మరెన్న ఆ వెండ్రుకని నగ్నంగా వీస్తున్న గాలిలో విడిచేశాడు. చంద్రుడి కేసి ఎగిరిపోయింది. దానిలో నగ్నశరీరాన్ని మరుగుసరచు కుంది గాలి. వెనకటి కథలకి చివర గుణపాఠం తగల్చడం సంప్రదాయం. కదిలేవాటిని నిలపకూడదు అన్న నీతిపాఠంతో యీ కథ ముగించబుద్ధివేస్తుంది. ఇది నే నేర్చుకున్న పాఠం కాదు. అసలు దేని జోలికీ పోకూడదన్నాడు మరెన్న. గీతలో బోధలది. ఆవొక్కవాక్యంతో మరెన్ననీ - మరొకడినీ, అందరినీ, ప్రపంచంలో ప్రాణులన్నింటినీ, వొక అణువుగా చేసేసి చేతిలో బిగించి గుండెలకు హత్తుకోవాలనిపించింది. ఆ క్షణిక మైన అనుభూతినిచ్చి వెళ్ళిన హాషిమాబీ జీవిత రహస్య పరిశోధనలో కృతార్థురాలైందనుకుంటూ.

నన్ను గురించి కథ వ్రాయమా ?

“నన్ను గురించి కథ వ్రాయమా ?” అని అడిగింది కుముదం.

ఈప్రశ్న నాకు కొంత ఆశ్చర్యం కలగజేసింది. ఎందుకంటే కొద్ది మార్పుతో ఇదే ప్రశ్న ఎసిమిది సంవత్సరాల క్రితం అడిగింది. నాకు బాగా జ్ఞాపకం. మా మేనమామ గారింట్లో కుముదంతండ్రి కాపురంవుండేవాడు. అద్దె తీసుకు రమ్మని అప్పు డప్పుడు నన్ను పంపేది మా అత్తయ్య. ఆ రోజు సాయంత్రం కర్రకు మేకు దిగేసి, ఇనపచక్రం దొర్లించుకుంటూ దొడ్లో పరుగులెత్తింది కుముదం. నా కప్పుడు పన్నెండో ఏడు. ఆమె నాకంటే రెండు సంవత్సరాలు చిన్నదని వాళ్ళన్నూ నాకు చెప్పింది. నేను అద్దెమూట మరిచి కుముదంతో కబుర్లు చెబుతూ కూర్చుండేవాడిని. చెట్టెక్కి జామపండ్లు కోసిపెట్టమని వేధించుకుతినేది. పూర్తిగా పండని జామపండు రంగులా వుండేది ఆ పిల్ల ఛాయ. నే నేనో కల్పించి కథలకింద చెప్పేవాడిని. పీటిల్లో పాత్రలు మావూళ్ళో యిరుగు పొరుగు అబ్బాయిలూ, అమ్మాయిలు. ఈ కబుర్లు అమాయకంగా చూస్తూ విన్నా, - కుముదం కళ్ళల్లో ఎక్కడో యీర్ష్య మసగగా మెదిలినట్లు భ్రమించి, నేను గర్వపడేవాడిని. అతిశయోక్తి కల్పన కథకుడి జన్మలక్షణం కాబోలు ! యదార్థవిషయాలు మానేసి, కల్పిత గాథలను, యదార్థాలుగా చెప్పడం ఊహ

సృష్టి లక్షణం అనుకుంటా. ఇవన్నీ కుముదం నమ్మినట్లుగానే కొంటేగా నిట్టూర్పు విడిచేది. నేనూ, యీ వ్యక్తులు, ఘట్టాలు యధార్థాలుగా స్మరించుకొని, తెచ్చిపెట్టుకున్న మానంలో పడేవాడిని. ఆ నిశ్శబ్దంలో కుముదం కంఠం విని పించింది. “నన్ను గురించి కథ చెప్పవూ?” అంది. ఆ ప్రశ్న వెయ్యకపోతే, ఆమె కథ మరొకరిదగ్గర చెప్పివుందనేమో నాకు తెలీదు. నే అనుకోడం ఆమె కథ ఎనరితోనూ చెప్పి వుండను. ఎందుకంటే, ఆమె నిజంగా మనిషి - ఊహలో వ్యక్తికాదు,

అదే ప్రశ్న మళ్ళా అడగడం నాకు ఆశ్చర్యం కలగ జేసింది. ఐనా నేను కథలు వ్రాస్తానన్న సంగతి ఆమె కెట్లా తెలుసో నాకర్థంకాలేదు. నా కథలు, వొకటి రెండు తప్ప అచ్చుకాలేదు; వాటిని గురించి నే నెన్నరితోనూ ముచ్చ టించలేదు. ఇరవై సంవత్సరాల యువక అజ్ఞానంలోవున్న నన్ను ఎన్నుకోతగ్గ రచయితగా యీ సంఘం గుర్తించదని నా భయం. ముదుసలే జ్ఞాని కాగలడని భారతీయుల వెర్రి నమ్మకం. పెద్దలన్నా, ప్రాచీనులన్నా, పాతవిషయాలన్నా, మనవాళ్ళకి అంత గౌరవం. ఒక విషయం మంచిదా చెడ్డదా అన్న తార్కిక సంశయాలకి సంఘంలో అంతగా తావులేదు. ఎటొచ్చీ ఆ విషయాన్ని ప్రతిపాదించిన వ్యక్తి మృతుడై వుండాలి.

శక్తిగలవాళ్ళు ధనార్జనలోనూ, అది లేనివాళ్ళు దైవంలోను లీనమైన యీ దేశంలో కథకుడికి విలువలేదని నే నా రోజుల్లో నమ్మేవాడిని. నేను వ్రాసి తగలపెట్టిన రచన

లతో నాకు మరో దేశంలో బ్రహ్మరథం పడుచుకు. సంఘం
 గుర్తించదన్న భయ మొకటేకాదు, నేను కథలు వ్రాయక
 పోవడానికి కారణం; నా రచనావిధానానికి పరిపక్వం రాలే
 దని కూడా నే లోపల అనుకునేవాడిని; నా సృష్టిశక్తుల్ని
 రగిల్చి నన్ను తన్మయుణ్ణిచేసి నా జీవితంపై వొత్తిడి కలిగించే
 వ్యక్తులుకాని, నా రచనల్ని చదివి, వాటిల్లోని లోతులకి
 దిగబాకి తాత్కాలికంగానైనా ధన్యతచెందే వ్యక్తులుకాని
 ఆనాటివరకూ లేరని నాకు తెలుసు. ప్రపంచాన్ని పరిశీలిస్తూ
 వ్యక్తుల మంచి చెడ్డలని, వింతప్రవర్తనని ప్రేక్షకుడుగా అనుభ
 వించి అర్థంచేసుకుని, అల్లా సంపాదించిన ఆంతరంగిక
 జ్ఞానాన్ని నా తాత్వికదృష్టిలో మేళవించి, వార్ధక్యంలో
 మహత్తర గ్రంథం వ్రాసి, మరణించాలని నా ఆదర్శం. ఈ
 రెంటిలో వొకటైనా జరిగితీరుతుంది. మహత్తర గ్రంథం
 వ్రాయలేకపోవచ్చు; కాని మరణంమాత్రం తప్పదన్న ధైర్యం
 నా కో నూత్న పుత్సాహాన్ని ప్రసాదించింది. ఆరోజుల్లో,
 “నన్ను గురించి కథవ్రాయమా?” అనే ప్రశ్న స్త్రీ నోటినుండి
 వినడం అదే మొదటిసారి. తన వ్యక్తిత్వాన్ని గుర్తించుకుని,
 దాని ప్రభావాన్ని ఇతరులకి తెలియచెయ్యాలన్న స్త్రీని మొట్ట
 మొదట కుముదంలో చూడగలిగాను. ఆమె వొక జీవి;
 ప్రత్యేకమైన పునికిగలది. ఆమెని తొలిగిస్తే ప్రపంచంలో
 కొంత పవిత్రమైన ఖాళీ ఏర్పడుతుంది. నే చూసిన స్త్రీలు
 వివాహం జరిగిన రోజునే జన్మించినవాళ్ళు. భర్తని పొడిగిస్తే,
 స్త్రీ బాతుంది; యికా పొడిగిస్తే భర్త సంతానంగా మార
 తాడు; అతను గతించగానే ఆమె స్థూలజీవితం సమాప్త

మాతుంది. సృష్టిని ఆహ్వానిస్తూ తెరుచుకున్న తలుపులు మన-
స్త్రీలు. తెరుచుకోని తలుపులులేవు. ఏదైనా వొక తలుపు
తెరుచుకోనినాడు, దాన్ని గురించి చెప్పకొని, మరమ్మత్తు సంక-
ల్పించాలి. మరమ్మత్తుచేసినా బాగుపడని తలుపులను నిర్మూలం
చెయ్యాలా, లేక వేరే పనులకు వుపయోగించుకోవాలా అన్న
సందేహాన్ని సంస్కర్తలు తీర్చాలి. కథకుడు, ఏం చెడిపో-
యిందో చెప్పగలడు; వీలైతే మిగిలినదానితోనే తృప్తిపడుతూ
యితరులతో ఆ తృప్తిని పంచుకోగలడు; కాని బాగుచేసే విధా-
నాలతో అతనికి నిమిత్తంలేదు.

“నీలో ఏముందని నిన్ను గురించి కథవ్రాయనూ?”
అన్నాను. అట్లా అన్నందుకు పశ్చాత్తాపపడినా, ఆ ప్రశ్న
నా నమ్మకాన్ని, ఆశయాలనీ యధార్థంగా వ్యక్తపరుస్తుంది.
ఆమెలో కథానస్తువుగా వుండేటంతటి పిశేషం వొక్కటికూడా
లేదు. చూడడానికి చాలా సామాన్యంగా వుంటుంది; పల్చటి
శరీరం; వేసంగిలో వర్షం కురిసేముందు డట్టంగా అల్లుకున్న
మబ్బురంగు శరీరచ్ఛాయ; సంపూర్ణంగా వికసించని అనయ
వాలు; ఎనరో దువ్వి నట్లుగా ఉండే జడకట్టు; చూసిన వస్తువులు
తనకోసం కానట్టు చాంచల్యంగా కదిలే బలహీనమైన కను
రెప్పలకింద మంచులో కదిలిపోయిన కుందేలులా మెరిసే
నేత్రాలు; కంఠంలో కొలనడానికి వీలుగావుండే పచ్చటి
నాళాలు; నీడ కనిపించినట్లు స్ఫురించే వక్షం; శరీరంలో పైభా-
గాన్ని మోసేటందుకు వోపికలేనట్టి అల్పమైననడుం. కుముదం
సాధారణమైన స్త్రీ. ఎవరూ - తుదకు వాళ్ళమ్మకూడ - ఆమె

అందమైందని చెప్పకోడం నే నెరగను. అందుకనే ఆమెలో నే నేమీ విశేషం చూడలేక పోయ్యానేమో!

“నాలో ఏముండాలి?”

“ఒక ప్రత్యేకత; అందరిలోనూ లేని ఏ వొక్క విశేషం అయినా సరే - ”

వేలునున్న ఉంగరాన్ని చూచి దాన్ని వేళ్ళతో తిప్పింది. పోతపోసి పదునుపెట్టినట్లుగా చలించే వేళ్లు ఆమెవి. ఏ అనయనంకదిలినా, శరీరంలోని శక్తంతా దానిలోపూరించి నట్లుగా వుంటుంది. ఒక వొస్తువుకేసి చూస్తూన్నప్పుడు, పంచ ప్రాణాలు కళ్ళల్లోకి పరిగెత్తుకొచ్చినంత తీవ్రంగా చూస్తుంది. సిగ్గుపడితే రక్తం చెక్కిళ్ళలోనుంచి తొంగి చూస్తున్నట్లుంటుంది, కాని కుముదాన్ని వర్ణించినంతమాత్రాన కథాతుందా?

“నీ పెండ్లికి నన్ను పిలవలేదేం?” అని అడిగాను.

“మా అమ్మ నీకూ శుభలేఖ పంపానంది - వొస్తే నలుగుర్నీ చూచి, ఏమన్నావుంటే కథేనా వ్రాద్దువుగా” అంది కుముదం. కళ్ళల్లోంచి పెదవులమీదికి దిగజారిన నవ్వుని ప్రదర్శిస్తూ.

“నేను తమాషాకి అనడంలేదు. సాధారణ వ్యక్తులను గురించి వ్రాసేటందుకు ఏముంది? పదిమందీ ఒకేలాగున్నప్పుడు వారిలో ఏ ఒక్కర్నీ గురించి చెప్పకోం. కాని, అందులో ఏ ఒక్కడైనా, పదిమంది చేసినదానికి వ్యతిరేకంగా చేస్తే అతన్ని గురించి చెప్పకుంటారు. అట్లాంటి వ్యక్తులని గురించి వ్రాయొచ్చు” అన్నాను.

“అయితే అందరూ చేసినదానికి విరుద్ధంగా చేసేవాణ్ణి మనుష్యులన్నమాట...”

“నే అల్లా అనను. అట్లాంటి వాళ్లు చెప్పకోదగ్గ మనుషులంటాను”

ఎక్కడో ఎప్పుడో పుట్టడం, ఎవరో ఎవరోనో వొప్ప గిస్తే వార్ని పెంశాడడం, ఎందుకో తెలీకండా పిల్లల్ని కనడం, ఎప్పుడో ఎక్కడో చచ్చిపోవడం. ఇది చాలామంది చేస్తున్నది. దీన్ని గురించి కథగా చెప్పకునేందుకు ఏముంది? ప్రత్యేకత, వ్యక్తిత్వం లేని యీ జీవితాలు ప్రశాంతాన్ని పొందుతున్నాయి; కాని, అది బురదగుంటలో పురుగు పొందే ప్రశాంతం. సంఘాన్ని ధిక్కరించి, సాంప్రదాయాలపై విప్లవం చేసి, యితరులకి అవగాహన కాని కొత్తవిలువని సాధించి పొందినవాడే ధన్యజీవి. వ్యర్థజీవులు సంఘం అల్లిన వలలో చిక్కుకొని, మర్యాద పేరు చెప్పుకుని కుళ్ళిపోతారు. స్థాపితమైన ఆదర్శాలపై విప్లవం చేసినవాడు, సంఘాన్ని తనవైపుకి మరల్చి యత్నిస్తాడు. కాబట్టి సంఘాభివృద్ధి అట్లాంటి వాళ్ళపై ఆధారపడుతుంది. కుముదంలో ఈ విప్లవచిహ్నం వొక్కటి కూడా లేదు.

ఆమె చదువుకోలేదు; సంగీతం నేర్చుకోలేదు. కనీసం కూనిదీర్ఘాలు తీస్తుందని చెప్పకోడమేనా నే నెరగను. జ్ఞానం వొచ్చిందే తర్వాత ప్రేమించి- చేసుకున్న పెండ్లికాదు; గొప్ప సితిపరురాలుకాదు; పోనీ బాగా బీసదీకాదు, సానుభూతి చూపేటందుకేనా; చక్కందికాదు, పద్యాలు వ్రాద్దామంటే; అనాకారీకాదు, వికృతాన్ని ఆధునికుల ధోరణిలో చిత్రిద్దామంటే;

మంచివాళ్ళని గురించి వ్రాయొచ్చు; చెడ్డవాళ్ళని గురించి వ్రాయొచ్చు; కాని సాధారణమైనవాళ్ళనిగురించి వ్రాయడం ఎంతో కష్టం. అసలు వ్రాసేటందుకు ఏముంది ?

కొందరు వ్యక్తులు తల్లిదండ్రుల చర్యలవల్ల భ్యాతి కెక్కుతారు. కుముదం ఆ తెగకి చెందదు. వాళ్ళ తండ్రి చనిపోయాడు. తల్లి ఏ వూళ్ళోనో కొడుకుదగ్గరవుంది. వాళ్ళ కుటుంబానికి చరిత్ర లేదు.

“మీ ఆయన ఏం చేస్తున్నాడు ?”

“ఎల్. టి. చదువుతున్నారు.”

“స్కూల్ మాస్టరవుతాడన్నమాట - ఏ పనీ దొర కనివారికి అదే శరణు. మంచివాడేనా ?”

నవ్వింది. “మంచి అంటే ఏమిటో నాకేం తెలుసు? నీకు తెలియాలి, కథలు రాసేవాడవు.”

“ఓస్! దెప్పడం కాబోలు. అది కాదు కుముదం. అందర్లాగే కాపరాని కెళ్ళి పిల్లల్నికంటే ఏం ప్రయోజనం? ఏదో వో గొప్పకార్యం సాధించాలి; సంఘాన్ని ముందుకు నెట్టాలి. ఇక్కడికే భారతమాత యీ సంతానాన్ని పోషించ లేకపోతోంది.”

“నా కింకా పిల్లలులేరు. అయితే ప్రతిఆడదీ పెండ్లి చేసుకోకుండా, పెళ్ళిపందిళ్ళలో పి కెటింగ్ చెయ్యాలంటావా?”

“పెళ్ళి వొద్దని నే ననడంలేదు. వివాహం స్త్రీ జీవితంలో ప్రధానఘట్టం. అందులో నువ్వు సాధించింది ఏముంది? ప్రేమా? సౌఖ్యమా? ఆధ్యాత్మికమా? దేశభక్తా? ఎదీలేదు”

“పెండ్లి చేసుకున్న ప్రతి స్త్రీ భర్తను వాదిలేస్తే నువ్వు కథలు వ్రాస్తానంటావ్. అంతేనా?”

అంత పచ్చిగా అడిగినందుకు నాకు రోషం వచ్చింది.

“వాదిలేస్తే చాలదు - మరో గొప్ప విలువని సాధించాలి.”

“అంటే?”

“ప్రేమలేని వివాహానికి విలువలేదనుకుంటాను.”

“నీకేం తెలుస్తుంది? నీకు పెళ్ళికాలేదు.”

“ఆ విలువని సాధించగలిగితేనే వివాహానికి అర్థం వుంటుంది.”

“అట్లాగేతే, ప్రతి స్త్రీ భర్తను వాదిలేసి మరోడితో వుండాలంటూ, ప్రేమను సాధించేందుకు?”

అట్లా అడిగినందుకు నాకు నవ్వువచ్చింది. “దానికోసం ఆ త్యాగం చెయ్యగలిగితేనే మెచ్చుకుంటాను” అన్నాను.

కుముదం మాట్లాడలేదు. ఈ భావాలు ఎంతవరకూ ఆమెని కలవరపెట్టాయో నాకు తెలీదు. స్త్రీ ప్రకృతిపైన వొత్తిడి కలిగించేది భావాలో సహజమైన ఉద్దేశమో నేను చెప్పలేను. అది తెలిస్తే స్త్రీహృదయం అర్థంచేసుకున్నట్లే.

“కానీ... కానీ...” మాటలకోసం తడుముకుంటూ నిదానించింది.

“ఏమిటి నీ సందేహం?”

“ఏమీలేదు. నాకేదో చెప్పాలనుంది. ఏట్లా చెప్పాలో తెలీడంలేదు. నే చదువుకున్నదాన్ని కాదు. ఉండు, ఆలోచించనీ.....”

నేను ఆమె కళ్ళకేసి చూస్తూ కూర్చున్నాను. నిదానించి చూస్తే ఆమె మొహంలో వొకవింత ఆకర్షణవుంది. ఆమె శరీరంలో వొంపులు, ఎత్తు పల్లాలు సూర్యరశ్మి సోకినప్పుడు తీర్చినట్లుగా విప్పరుకున్నాయి. ఆ కళ్లు ఆమెకి వుపయోగంలేవు కాబోలు; మనుషులకి ఆత్మ వుందో లేదో నాకు తెలీదు కాని, ఆమెకి మాత్రం లేనట్లు నా కనిపించింది. మరో లోకంలో ఆత్మని మరచిపోయి, శరీరాన్ని తనిష్టం లేకుండానే ఇక్కడికి రప్పించినట్లు సంచరిస్తుంది. ఈ ప్రపంచంలో మూసుగుని మరో లోకంలో తెరచుకొన్న నేత్రాలు ఆమెవి. “కాని...కాని...సూర్యుడు, చంద్రుడూ - ఎప్పుడూ చూస్తుంటాను, కాని ప్రతిసారి ఎందుకో క్రొత్తగా కనబడతాయి. మంచిసీళ్ళు రోజూ త్రాగుతా. కాని ప్రతిసారి ఎంతో క్రొత్తగా వుంటాయి...నక్షత్రాలు...”

నేను వెడతానని లేచాను.

“నక్షత్రాలు...ఉ...మంచిది...” ఆమెని గురించి ఏం కథ వ్రాయనూ?

కితంసారి మేం కలుసుగుని నాలుగేండ్లయింది. ఈసారి కుముదంగారి పూరు అద్దికోసమే వెళ్ళలేదు. వేరే పనుండి వెళ్ళాను, మధ్యాహ్నం రెండుగంటలు దాటింది. నడివేసంగి ఎండ నన్ను సీడకి తరిమింది. పోస్టాఫీసుప్రక్కనున్న మామయ్య గారింటికి ఎప్పుడూ దొడ్డిదోవన వెళ్లడం అలవాటు చొప్పున ఆనాడుకూడా అట్లాగే వెళ్ళాను.

కుముదం మండువాలో గచ్చుమీద కూర్చుని అనాస పండు తరిగి వెండిపళ్ళెంలో వేస్తోంది. నారింజపండురంగు చీర కట్టుకుంది; నన్ను చూచి తేవడంలో పమిటజారింది. నాకర్థమైనట్లు నవ్వి వెనక్కి తిరిగి లోపలికెళ్ళి వొక కుర్చీ అమిర్చి కూచోమని సజ్జ చేసింది. నే చూసిన దృశ్యం నా కిది వరకులేని కొత్త చనువునిచ్చిందని వొప్పకోకతప్పదు. మనిషి శీలానికి న్యక్తత్వానికి మొహం వొక్కటే నిదర్శనం కాదనుకుంటాను. కొన్ని ఆకస్మిక దృశ్యాలు, జీవితకాలం పరిశీలించినా బోధపడని అంతరంగికాలని తేటపరుస్తాయి కాబోలు.

కుర్చీలో కూర్చోగానే పటుక్కుమంది పాతకుర్చీ. లేచి సర్దుకున్నాను. కుముదం పమిటని పళ్ళెమధ్య బిగించి నవ్వుని ఆపుకుంటోంది.

“అన్ని కుర్చీలమీదిరి నిన్ను భరించి వూరుకోక, విరిగి, కొత్తదారితీసింది చూచావా! దానికథ వ్రాయవూ?...” అంది. నాకూ నవ్వాల్సింది. చాపమీద కూర్చుని స్తంభానికి జార బడ్డాను.

“మనం కలుసుకుని దగ్గరదగ్గర నాలుగేళ్ళయింది. తెలుసా? నే నివస్థి మరిచిపోయాను. నీకింకా ఎట్లా జ్ఞాపకం వుందీ?” అన్నా ప్రశ్నార్థకంగా.

“ఏమో, నువ్వు జీవితాన్ని పరిశీలిస్తావు. నేను అనుభవిస్తాను. ఏమో,” అన్నది.

ఆమెకి జీవితం అనుభవించడం అంటే ఏమిటో తెలీదని నా నమ్మకం. కాలం ఆమెపై ఎట్లాంటిమార్పు తేలేక పోయింది. ఇదివరకు చూసినప్పటికంటే యీసారి ఎక్కువ

ఛలాకీ, యవ్వనోద్రేకం చూపగలిగింది. ఆమెలో ఆకర్షణీయమైంది ఎడతెగని యవ్వనమేమోననిపిస్తుంది. యవ్వనం వొక్కసారి తనశక్తిని ప్రకటించకుండా, నిలిపి నిలిపి ప్రజ్వలించినట్లుగా గోచరిస్తుంది. * కొన్ని ఉపమానాలు మననాగరిక సంప్రదాయాలకి విరుద్ధమని జగకుతున్నాగాని, లేకపోతే ఆమె శరీరాన్ని గుఱ్ఱంపిల్ల కదలికలోని లానణ్యంతో పోల్చొచ్చు. తేడిగంతులో శృంగారం వుందికాని, బలంలేదు. కుక్కపిల్ల గంతులో కొంటెతనం వుందికాని శక్తిలేదు మేకపిల్ల గంతులో వేగం వుందికాని మృదుత్వంలేదు. ఇవన్నీ గుఱ్ఱంపిల్ల అలిగిననాడు చేసిన నాట్యంలో వున్నాయి.

“నువ్వు, మీ ఆయనా కులాసాగా వున్నారా?” అన్నాను. ఏమనడానికి తోచక.

“నీ దయనల్ల.”

“ఇంకా నిన్ను గురించి బోలెడు వినాలనుంది.”

“నన్ను గురించి ఏనోడు కేముంది. మాది సామాన్య బ్రతుకు” అంది నీరసంగా

“అప్పుడే జీవితంపైన విసుగుపట్టిందా?” అన్నాను.

“ఈ ప్రశ్నలు నన్నింతనరకూ బాధించడంలేదు. నీమాట చెప్పి ఏం చేస్తున్నావు? ఎక్కడున్నావు? ఎల్లా వున్నావు?...”

మన దేశంలో చదువుకున్న యువకుణ్ణి ఏం చేస్తున్నావు? - అని అడగడంకంటే ఎక్కువ అపచారంలేదు.

* గుఱ్ఱంపిల్ల ఉపమానం సంప్రదాయానికి విరుద్ధంకాదు. వాల్మీకి రామాయణంలో వుంది.

పాపం, అల్లా అడిగినవాళ్ళందరూ మామేలు కోరేవారే; కాని, దానికి సమాధానం చెప్పడంలో ఉద్యోగంలేని యువకుడు ఎంత బాధపడతాడో పెద్దవాళ్ళకి తెలీదు. ఏమీ చెయ్యడంలేదని చెప్పడం నాకు చిన్నతనంగా తోచి “ఏమి లేదు - కథలు వ్రాయడం మొదలుపెట్టాను” అన్నాను.

“నన్ను గురించా?”

నవ్వుకున్నాను. పడుతూ, నడుస్తూ, పడుతూ, చంటి పిల్ల చక్కావచ్చి అర్థంలేకుండా ఏడవడం మొదలెట్టింది. నేనాశ్చర్యపడ్డాను.

“మా పాపాయి. ఇంక రెండు నెల్లకి మూడో ఏడొస్తుంది” అంది కొద్ది గర్వంతో.

“నా కెప్పుడూ చెప్పలేదే? ఈ సంగతే తెలీదు” అని ఆశ్చర్యం దిగిమింగుకోలేకపోయాను.

“నీకు తెలియజేసేటందుకు యిందులో ఏం విశేషముంది? ఇది సాధారణంగా అందరికీ జరిగేపనేకదా! నీ కీ విషయం వేరే నే చెప్పాలా?” అంది, ఆమె అంతనరకూ తన పిల్లనిగురించి చెప్పకపోడం చూస్తే నాకు మరీ ఆశ్చర్యం కలిగింది.

“దాని కో పాపాయి పుడుతుంది. ఎప్పుడో, ఎక్కడో. అది ఎనర్నో, ఎక్కడో పెండ్లి చేసుకుంటే దానికి మరో పాపాయి, ఎప్పుడో, ఎక్కడో పుడుతుంది. అలా జరిగిపోతుంది. ఇందులో ఆశ్చర్యపడవల్సిన విశేషం ఏముంది...?”

కుముదంలో మాతృత్వం తాలూకు చిహ్నంలేవి నాకు కనబడలేదు. పిల్ల అని చూసుకుని తల్లులుపడే గర్వం ఆమెలో

లేదు. ఆ ప్రశంస ఎత్తాలని ఆమెకు తట్టనేలేదు. ఆమె శరీరపటు త్యాన్ని చూస్తే, ఆమె యీ పిల్లలని కన్నదా అనిపించింది. పిల్లలూ భర్తా, సంసారం - యివేవీ ఆమె నిజశరీరాన్ని తాకి పంచుకున్నట్లు లేదు.

“నీ పోలికా, వాళ్ళ నాన్న పోలికా?”

“ఏమో నీకే తెలియాలి.”

“నా కెట్లా తెలుస్తుంది? నేను వాళ్ళనాన్నని చూడనే లేదుగా.”

“వీధులో వున్నారూ చూడకూడదూ?” వీధులో అరుగుమీద విద్యార్థులతో ఆయనపడుతున్న అవస్థ నాకు వినపడుతునేవుంది. వెళ్ళేటప్పుడు చూడొచ్చు ననుకున్నాను. కుముదం పిల్లని లోపలికి తీసుకెళ్ళిపోయింది. ఆకులో అనాస ముక్కలుంచి, మంచినీళ్ళు పెట్టింది.

“పాపం, ఎండలో వొచ్చావు. నీ మొహం మాడి పోయింది.”

“నిజంగా?”

“మనం పెద్దవాళ్ళమైపోతున్నాం కదూ?”

“నామాట తెలీదుకాని, నువ్వుమాత్రం యింకా చిన్నదానవవుతున్నావు” అన్నాను.

“అది అబద్ధం. ప్రకృతి విరుద్ధం.” కొంతసేపు ఎవ్వరం మాట్లాడలేదు. ఎందుకో కొన్ని కొన్ని సమయాలలో ఆమెతో మాట్లాడుతున్నప్పుడు, బుర్ర ఖాళీ ఐపోతుంది. సిగరెట్టు పీలుస్తూ, చీట్లాడుకుంటున్న సమయంలో అమాంతం

గదిలోకి చిరతపులి వొచ్చినప్పుడు, బుర్ర ఎట్లాపనిచెయ్యదో, అట్లాగే ఆమెతో సంభాషణ.

“దేశంలో సంతానం ఎక్కువైపోతున్నారు. యిట్లా పది సంవత్సరాలు జరిగిందంటే తినేందుకు తిండి వుండదంటున్నారు సాంఖ్యశాస్త్రవేత్తలు, తెలుసా?” అన్నాను.

“అది నాకు తెలీదు. మనం ప్రకృతికి దాస్యంచెయ్యడం తప్పదు. దాస్యం నేను సహించలేను. కాని అది తప్పదనుకుంటాను. నేను ఎదురు తిరగలేక కాదు; నా క దిష్టంలేదు. జీవితానికి తెలవొగ్గి, ప్రపంచాన్ని అంగీకరిస్తాను.”

“అదే పొరబాటు. అంగీకారం ఆదర్శాలు లేని, వ్యర్థజీవి విముఖత్వం ”

“కావొచ్చు. సృష్టిలో నేనెంతో అల్పురాలనని తోటి వాడవైన నీకే తోచినప్పుడు సృష్టిముందు నేనేం తిరుగుబాటు చెయ్యగలను చెప్పు?”

వెడతానని లేచాను.

“అద్ది తీసుకురానా?” అంది. “నేను దానికోసం రా లేదు. మనియార్డరు చెయ్యొచ్చు.”

పాపిష్టి డబ్బుని ఆమె చేతులు తాకటం నా కిష్టంలేదు. ఆమెభర్తని చూడడం కూడా మరచి, బైటకి నడిచాను. నన్ను కుముదం వెనక్కి పిలుస్తుందనుకున్నా. అట్లా పిలవలేదు. నా వెనకాల దొడ్డితలుపు గడియ వేసిన చప్పుడు వినిపించింది.

కుముదాన్ని గురించి ఏం కథ వ్రాయనా?

ఆకు సంవత్సరాలు గడిచాయి. రెండో ప్రపంచ సంక్రామం ప్రారంభమైంది. అప్పటికి నా చదువు, ఉద్యోగ యత్నాలు పూర్తయ్యాయి-వొక్క యత్నమూ ఫలించలేదు. మా మామయ్య నాకోసం పెట్టిన డబ్బు ఖర్చంతా వృథా వంది. పైగా, ఆయనా, మా అత్తయ్యా, ఇండియా అంతా యాత్రచేసి రావడంవల్ల ప్రావిడెంట్ ఫండం తరిగిపోయింది. నిరుద్యోగసమస్యనుగురించి బోలెడు కథలు వ్రాశాను. సమస్య పరిష్కారం కాలేదు; ఆంగ్లంలో యీ సమస్యను పరిష్కరించడానికి కొన్ని సలహాలిస్తూ వ్యాసాలు వ్రాశాను; ఎవరూ వాటిని గుర్తించినట్లులేదు. కొన్ని సమయాలలో రాజకీయోద్యమంలోదిగి జైలు కెడదా మనిపించేది. అప్పుడు భుక్తికి లోటుండదు, కీర్తి దక్కుతుంది - పైగా జైలులో నే తలపెట్టిన మహత్తర గ్రంథాన్ని రచించడానికి మంచి అవకాశం లుంటాయి. కాని రాజకీయాలలో దిగడం ఎట్లా? 'ఫరవాలేదురా అబ్బీ, యుద్ధం వచ్చింది. దేవుడి ధర్మమూ అంటూ నీ కేదో వుద్యోగం దొరక్కపోదు' అని మామయ్య ఓదార్చేవాడు. *

“నాకు నచ్చిన ఉద్యోగం వొకటి ఖాళీ వచ్చింది మామయ్యా. దరఖాస్తుకి, ఇంటర్వ్యూకి వో ఏదైరూకలుంటే నాకు లభించొచ్చు.” వెంటనే మామయ్యకి వో భానంతట్టింది.

“ఒరే! కుముదంగారింటికెళ్ళి, రెండునెల్ల అద్ది, ముందుగా యిస్తారేమో కనుక్కురా” అని నన్ను సాగనంపాడు.

* రెండో ప్రపంచ సంక్రామం ముగియగానే వ్రాసిన కథ యిది.

సూర్యుడు పడమటింట్లో గృహప్రవేశం అవగానే తలుపు వేసి, కిటికీ కట్టెను దగ్గరగా లాగడానికి సిద్ధపడినట్లు, మేఘాలు చురుగ్గా విహరిస్తున్నాయి. కుముదంగారి దొడ్లో ఎన్నో యిదివరకు చూడని కొత్త మొక్కలు, చెట్లు వున్నాయి. కొబ్బరిచెట్లు మేఘాలతో ఏకీభవిస్తున్నట్లు ఆకాశంలోకి పొడుచుకుని ఆడిపోతున్నాయి. జామచెట్టు వార్ధక్యం వొచ్చినదాని మల్లే ముడుచుకుంది. ఆ అల్ప ప్రకృతిలో మొక్కటీ నారాక గుర్తించినట్లు లేదు. చెట్ల కొమ్మలకి ఉయ్యాల అమర్చబడి వుంది. నూతి పళ్ళెం వేపునుంచి వో పాపాయి పాకుతూ వొస్తున్నాడు. వాడితో ఏదో మాట్లాడాను; వాడి కేమీ అర్థంకాక, జీవిత రహస్యం తెలుసుకోలేకపోయిన వేదాంతిలా, నిరర్థకపు ఏడ్పు మొదలుపెట్టాడు. చెట్ల గుబురుమధ్య కుముదం మేఘాలమధ్య నక్షత్రంలా కదిలింది. నక్షత్రబృందం లోంచి విడిపోయిన పిల్లకారతిలా మరో చిన్నపిల్ల పరుగులెత్తింది. కుముదంచేతిలో గుసపాన్ని గిరవాపెట్టి పమిటని పళ్ళమధ్య బిగించి పైకిలాగి, చేతులోవున్న మొక్కని నాముందు పడేసింది.

“చూశావా, యీ ఆకుని ఎట్లా తిన్నేస్తోందో యీ చిత్రమైన పురుగు? ఈ పురుగు అందమైనదే, మొక్కా అందమైనదే. అందాన్ని చూచి అందం వోర్చలేదుకదా?”

నే నేమీ మాట్లాడలేదు.

“నువ్వొచ్చి ఎంతసేపైంది? పిలవలేక పోయావా? లేక నాపేరే మరచిపోయావా?” అంది.

“లేదు లేదు, - యీ తోటని చూస్తూ ఆశ్చర్యపడుతున్నాను.”

“ఇందులో ఆశ్చర్యం ఏముంది? విత్తనం వేసి, నీళ్ళు పోస్తే మొక్క మొలుస్తోంది. ఇవన్నీ సాధారణమైన మొక్కలు,” అని కొంటెగా నవ్వింది.

“మా పాపని చూశావా, పెద్దదైంది. నువ్వింక సంబంధాలు చూచిపెట్టే సమయం వస్తోంది. వాడు మా రెండోవాడు. ప్రకృతంతు పడదు. అన్నింటినీ ధ్వంసం చేస్తాడు. వీడు మా మూడోవాడు-వీడికి నాలా ప్రపంచంతో నిమిత్తంలేదు. - పాపా! బకెట్ తీసుకురా...”

అమ్మాయి బకెట్ తీసుకొచ్చింది. కుముదం చిన్నప్పుడు జామపండు తింటున్నదృశ్యం జ్ఞాపకంవచ్చింది.

“కొంచెం నీళ్ళు తోడిపెట్టు. చేతులు కడుక్కుంటా” అంది.

నేను తోడాను, బకెట్ లో సగం నీళ్ళు నూతులోనే పడిపోయాయి.

“నీళ్ళు తోడడం తెలియకపోతే ఎట్లా? నీ భార్య బైటుంటే నువ్వే తోడుకోవాలి.”

“నా కింకా పెండ్లి కాలేదు.”

నమ్మలేనట్లు చూసి, మానంలో పడింది.

“నాకు ఉద్యోగంలేదు. ఎందుకు పెండ్లి?” అని స్వగతంలా చెప్పుకున్నాను.

కుముదం నామాట వినిపించుకోలేదు. చీరని పాదాల పైకితీసింది. ఆమె శరీరానికి మాతృత్వం పరిపూర్ణత నిచ్చింది.

నయస్సు మొహానికి వై రాగ్యాన్ని చ్చినా, వార్ధక్యాన్నిష్ట లేకపోయింది. మట్టిలో నీళ్ళు కలిపిన వింత సువాసన నన్నాన రించింది. మొహాన్ని పమిటతో తుడుచుకుంది. తడిసిన పమిట పర్వతశిఖరానికి ఎగబ్రాకేవాడికి పట్టుదొరికినట్లు, నత్నాన్ని అదిమిపట్టుకుంది. సూర్యుడి కడసారి కిరణం, లోయలో నీడని వొక్కసారి వెలిగించి మాయమైంది. సంధ్య అందాన్ని అనుభవించాలన్నవాడు కుముదంతో వుండాలి. సంధ్యలో నే నెన్నడూ చూడని ప్రత్యేక శోభని ఆనాడు చూడగలిగాను.

“దా, ఉయ్యాలమీద కూర్చో - వెనక విరిగినకుర్చీ యింతవరకూ బాగుచేయించనేలేదు... ఏదో వొకటి వొస్తూనే వుంటుంది. తీరికలేదు.”

కుముదం గడ్డిలో కూర్చుంది. అమ్మాయి, వేదాంతిని ఎత్తుకొని లోపలి కెళ్ళింది. రెండోవాడు, ధ్వసంచేసేందుకు మొక్కలు లేవన్నట్లు, గడ్డినే దిమ్మిశాలా మర్దిస్తున్నాడు.

“మనం కలుసుకుని చాలారోజులైంది తెలుసా?”

“ఆహా, దగ్గరగా ఆరుసంవత్సరాలైంది.”

“నువ్వు చాలా మారిపోయావు.”

మంచికా చెడుకా అని అడుగుదా మనుకున్నాను. నన్ను మాట్లాడనీకుండానే - “ఎక్కడెక్కడి కెళ్ళిందీ, ఏం చేస్తున్నదీ - అంతా చెప్పు నిన్ను గురించి” అంది.

“ఉత్తర హిందూస్థానం వెళ్ళా - ఎక్కడా మంచి ఉద్యోగం దొరకలేదు. మామూలుగా ఇండియాలో మనిషి ఇరవై ఏనిమిదేండ్లకంటే ఎక్కువకాలం జీవించడటారు సాంఖ్య శాస్త్రకారులు. దాని ప్రకారం నేను నాలుగేండ్ల

క్రితమే చనిపోయి వుండాలింది. అల్పాయువు గలవాళ్ళు సుఖంగా వుండగలరు మన సంఘంలో.”

కుముదం సానుభూతిచూపి, జాలిపడుతుందని నా ఉద్దేశాన్ని ఎంతో కసితో భయంకరంగా ప్రకటించానేమో!

“ఉద్యోగం లేకపోతేనేం? దానికోసం జీవితాన్ని తిట్టొచ్చా! ఉద్యోగంలో పడ్డానంటే, అదేలోకం, మరి ప్రపంచంతో సంబంధం వుండదు. ఎనరికో బానిసవై స్వేచ్ఛ పోగొట్టుకుంటావు. అదాళ్లకి వుద్యోగంచేసే బాధలేకపోవడం ఎంతో మెరుగు.”

ఉద్యోగం చెయ్యనందుకు నన్ను అందర్లా ఆక్షేపిస్తూ తిట్టకుండా, మెచ్చుకున్నందుకు నేను కుముదాన్ని కొంత గౌరవించాను.

“పాశ్చాత్య దేశాలలో స్త్రీలు, పొట్టకూటికోసం భర్తలకు మనవాళ్ళల్లా అమ్ముడుపోరు” అన్నాను. అప్రయత్నంగా రెండు గడ్డిపువ్వులను తెంచి జుట్టులో అముక్కుకుంది.

“మన కీ ప్రపంచంలో ఎవరో వొకరికి దాస్యం చెయ్యడం తప్పదేమో ననిపిస్తుంది. దేవుడు సైతం భక్తుడికి దాసుడు కావడంలేదు?”

“నా కింతవరకూ ఉద్యోగం యివ్వని యీ సంఘాన్ని గౌరవించి, ఎందుకు సేవచెయ్యాలో నాకు తెలీడంలేదు.”

“నీకు ఉద్యోగం లేకుండావుంటే నువ్వు సుఖపడతావు. ఐనా నీ పిచ్చికాకపోతే, నీకు ఉద్యోగం ఎనరో యిచ్చేదేమిటి? నువ్వేదో గొప్పకార్యం చెయ్యడానికి పుట్టానని వెనక చెప్పావు అది నేను నమ్ముతాను. అది చెయ్యి.

స్వతంత్రించి, నచ్చినపని చెయ్యడమే మంచిది. నేను దాస్యం సహించలేను.”

“దాస్యంలేకుండా, ప్రేమని సాధించటం ఎట్లా?”
ఈప్రశ్న ఎందుకడిగానో నాకు తెలీదు.

“ఔను, మనుష్యులతో చేసే ప్రేమలో దాస్యంవుంది. సంసారంలో బంధనాలు; ప్రేమలో బంధనాలు; అసలు పుట్టడమే సృష్టికి దాస్యం. వీటికి దూరంగా వుంటే మంచిది.”

కుముదం, హృదయానికి దగ్గరగావుండే విషయాలని గురించి ముచ్చటిస్తుంటే వినడం అదే మొదటిసారి. నేను అనుకున్నంతటి అమాయకురాలు కాదని స్పష్టమైంది.

“ప్రపంచంతో నిమిత్తం లేకపోతే, అసలు గొప్ప కార్యం సాధించటం దేనికి?”

“సాధించటంతో మనుషులకు చేసే దాస్యం నుండి విముక్తి దొరుకుతుంది. కాబట్టి, ప్రపంచాన్ని మనం ఏదేనా కోరి, ఆశిస్తే దాన్ని యివ్వమ. మనం దేన్నీ ఆశించకుండా, దూరంగా వుండి చెయ్యగలిగినపని చేస్తుంటే ప్రపంచం మన పాదాలముందు వాల్చుంది.”

కుముదం, స్వతంత్రాన్ని అంత కాంక్షిస్తుందని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు. భర్త, పిల్లలు, సంసారం, ఉద్యోగం-తుదకి ప్రేమ - యినన్నీ కూడా దాస్యమే నంటుంది. స్వతంత్రం లేని బ్రతుకు నృధాట. ఒక విలువని అంతగా కోరినప్పుడు, దాన్ని వారు పొందలేకపోతే, నా హృదయం బాధతో క్రుంగి పోతుంది. జనసామాన్యానికి స్వేచ్ఛనిస్తే దుర్వినియోగం చేస్తారు. దానివిలువ తెలియనివాళ్ళకి అదివ్వడం మహా పాపం

కాని, దేన్నీ వుపయోగించుకోకుండా, కేవలం విలువల ఆరా ధనతో తృప్తిపడే కుముదంలాంటి వ్యక్తులకి స్వేచ్ఛ లేకపోవడం ప్రపంచానికి అనర్థం.

“నేను నువ్వైతే ఏంచేద్దానో తెలుసా? నదీతీరాన్ని చిన్న తాటాకుపాక కట్టుకుంటాను. అందులో కూర్చుని, ఊరికే చదువు నేర్పుతానని చాటింపు వేయిస్తాను. మొదట ఏ పదిమంది పొలంకాపులో వొస్తారు. సాయంత్రం, వాళ్ళకి బోధించడం మొదలెడతాను. ఇరుగు పొరుగునుంచి. అనేక మంది కర్షకులు, కూలివాండ్లు చదువుకోసం వొస్తారు. ఉత్తచేతుల్తో రాకుండా, వొకరు వుప్పు, చింతఫండు, వొకరు పాలు - అల్లా నాక్కావల్సినవాటిని వాళ్ళే సిద్ధంచేస్తారు. వారు నా శిష్యబృందం. వాళ్ళ కష్టసుఖాలు సంచుకుంటా; వారి తగాదాలకి తీర్పు చెప్తా - అంతే; అప్పుడు నాజీవితం వృథా అనుకోను.”

సూర్యుడు అస్తమించగా అలిసిన తన పరివారం పడమటిలోయలో సేదతీర్చుకుంటున్నట్లు వెలుగు ఛాయలు కరుగుతున్నాయి. ఓపిగలేక కదలలేకపోయిన మేఘద్వయం, దక్షిణ గాలి పిలుపుకి కదలిపోతున్నాయి. ఇది నారాజ్యం అన్నట్లు వొంటినక్షత్రం కన్నుమీటింది. ప్రకృతిలో నిశీధకీటకాలు తన్మయరొదసాగించాయి. మా సంభాషణ విని విని విసుగెట్టిన పుష్పాలు చీకటి ప్రశాంతంలో ముడుచుకున్నాయి. తూర్పు ఆకాశం జడవిప్పుకుంది. కుముదం తలలో తెల్ల వెండ్రుక మెరిసింది.

“తెల్ల వెండ్రుక” అన్నా, పున్న చోట వేలుమెదుపుతూ.

“ఎన్నాళ్ళని యవ్వనానికి శరీరం దాస్యంచేస్తుంది? దానిదోవ అని చూచుకుంటుంది.”

నా కళ్ళు చెప్పలేని విచారంతో తడిసి నై. నేను అద్దె మాట అడగడం మరిచిపోయాను. ఆ తన్మయతతో బరు వెక్కిరిస్తూ వాతావరణాన్ని డబ్బు ప్రశంసతో పాడుచెయ్యడం నా కిష్టంలేక పోయింది.

వెడతానని లేచా; మంచిదంది; పోనీ, యీ రాత్రి యిక్కడుండి వెళ్ళకూడదా అంటుందనుకున్నా. కుముదానికి మర్యాదంటే ఏమిటో తెలీదు.

మరి నాలుగు సంచత్సరాలు గడిచినై; యుద్ధం సాగు తోంది. నాకు మాత్రం ఉద్యోగం చిక్క లేదు. నేను దాన్ని గురించి విచారించే రోజులు వెళ్ళిపోయాయి.

రోజులు గడిచిపోతున్నాయి. నా తిండికి ఎట్లాంటి లోపనూ రాలేదు. పస్తున్న రోజు వొకటికూడా లేదు. దూబరా ఖర్చుకి, నా కే అలవాట్లు లేవు. సిగరెట్లుకాల్చును; సినిమాలకెళ్ళును; పుస్తకాలు కొనుక్కోను. అవంటే యిష్టం లేకకాదు. అవి నా అందుబాటులోలేవు. మా మామయ్య చనిపోయి ఆరు నెలలైంది. మా అత్తతప్ప నాకు ‘నా’ అన్న వాళ్ళు ఎవ్వరూలేదు. ఇది కొంత మేలే. నామీద అధికారం చలాయించేటందుకు, వొక్కరూలేదు. నా కీ సంఘం తిండిపెట్ట నక్కరలేదు. నా బ్రదుకు నన్ను బ్రతకనిస్తే చాలు. మా

అత్తయ్య వున్న యింటికి అద్ది యిచ్చుకోలేకపోతోంది. తుదకి నిశ్చయించుకుంది, సొంత యింట్లోకెళ్ళి కాపరంపెట్టడానికి. ఖాళీచేయించే యేర్పాట్లకి నన్ను పంపింది.

ఆనాడు ఆదివారం. రాత్రి ఎనిమిది దాటింది. సన్న చంద్రుడు పల్చటి మేఘంవెనక దాక్కున్నాడు. కుముదం గారి యింట్లో దొడ్లో అంతా నిశ్శబ్దం, వీధులోకొచ్చాను. తలుపు తాళంవేసి ఉంది. ఎక్కడికెళ్ళాలో నాకు బోధపడ లేదు. కాసేపు అరుగుమీద కూర్చున్నా. తెలిసినవాళ్ళని కను కుందామని వీధులోకి నడిచాను. అప్రయత్నంగా బజార్లోకి వెళ్ళాను. కిల్లి మకాణం ముందు బల్లమీద కుముదం పెద్ద కూతురు పాపాయి నెత్తుకొని కూర్చుంది. నన్ను కేకేసింది.

“మా ఆఖరు చెల్లాయిని చూశారా? నాలుగోది - దీన్ని స్వరాజ్యం అని పిలుస్తుందీ మా అమ్మ...చూడండి. వూ ఏడుస్తుంది...ఊరుకో నా చిట్టితల్లీ.”

“ఇట్లా యిక్కడెందుకున్నావ్? మీ అమ్మ ఎక్కడ?”

“మా అమ్మ ఆస్పత్రిలోవుంది. ఇది ఏడుస్తుంటే ఆడించడానికి బైటికి తీసుకొచ్చాను మా నాన్న హోటలికెళ్ళాడు.”

స్వరాజ్యాన్ని బుజాన్ని వేసుకుని హాస్పిటల్ కి వెళ్ళాం. కుముదం మంచంపై పడుకుంది. పైన తెల్లటి గుడ్డ కప్పివుంది. చిన్నబల్ల మంచం దగ్గరగా లాగి కూర్చున్నాను.

“ఏం జబ్బు?”

“న్యూమోనియా,”

న్యూమోనియా అంత ప్రమాదకరమైన వ్యాధి నా కంతవరకూ తెలియదు. మాట్లాడేటందుకు ఏమీ కనుపించక,

అద్దంలోనుంచి నిశీధి నల్లత్రాచులా లోకాన్ని అల్లుకుంటోంది.

“నీ స్థితిచూస్తే నా కెంతో బాధగావుంది” అన్నా కన్నీడు దిగమింగుకుని.

“నాకు నిర్విచారం. ఈ ప్రపంచం నాదే తేగా విచారానికి. నువ్వుమాత్రం...” కళ్ళుమూసి మరి విప్పలేదు. ఈ లోకంలో మూసుకుని మరోలోకంలో తెరుచుకున్న నేత్రాలు కుముదానివి.

ఆత్మని దిగివిడిచి వొచ్చిన వ్యక్తి మళ్ళా దానిలోకే చేరుకుంది. చెల్లు, సదులు, మేఘాలు, చీకటి వెలుగుల సమ్మేళనంతో గిరగిరా తిరిగిపోతున్న విశ్వంలో కలిసిపోయింది.

నిశీధిలోకి నడిచి వెళ్ళాను. మహత్తర అనుభవం సంభవించినప్పుడు, తార్కికజ్ఞానం, విమర్శనాబుద్ధి పనిచెయ్యవు. ఇంద్రియాలు శరీరాన్ని పూపి, కొత్త జన్మనిస్తాయి. భావోద్రేకంలో నిమగ్నమై, చైతన్య ప్రవాహంలో కొట్టుకుపోతున్న వ్యక్తి, వొక్కసారి సృష్టి రహస్యాన్ని, మెరుపులా ఛేదించి మరో అవతారం దాబుస్తాడు. చచ్చి బ్రతకడంలాంటిది ఆ అనుభవం.

కుముదం నా వివాహాన్ని గురించి చెప్పిన కడసారి మాటలు నాలో అథోలోకాన్ని త్రవ్వి దాని దాపరికాన్ని నాకళ్ళముందు ప్రదర్శించినట్లయింది. ఆమెకోసం పెండ్లి చేసుకోలేదట! మానసిక శాస్త్రజ్ఞులు, మానవుడి బుర్రలో అథోలోకం

వుందంటారు. అక్కడ అతని రహస్యమైన కోర్కెలు, బైట చెప్పకోలేని తీరని వాంఛలు అడవిమృగాలలా తిరుగుతాయట. అవి అన్ని సమయాలలోనూ బయటికి రాకుండా బుద్ధి కాపలా కాస్తుంది. అవి బైటికి రాలేకపోయినప్పటికీ, ఎప్పుడో, నిద్రలోనో, బలహీనమైన స్వప్నావస్థలోనో, గర్జించి వాటి వునికిని బాహ్యప్రపంచానికి వెల్లడిస్తాయట. ఇంతకాలం నా బుద్ధి వాటిని కట్టేసింది. ఆనాడు ఆమె చెయ్యిపైన చెయ్యివేసి నన్ను బుద్ధిని తొలగించి వాంఛలు బైటికొచ్చినట్లు, కుముదం గ్రహించి, తనచేతిని లోపల దాచుకున్నట్లు వాటిని వెనక్కి నెట్టి నోరునొక్కింది. ఆమెలో ఏమీ విశేషంలేదని సమాధానపడుచుకున్నా. ప్రాకృతికమైన ఆకర్షణ లోపల దాగి వుండి, నా జీవితంపై అంత వొత్తిడి కలిగించినందుకు ఆశ్చర్య పడ్డాను.

తననిగురించి కథ వ్రాయమంది. ఆరు గంటల పరిచయంతో, ఆరునందల మాటలతో, నా ప్రపంచాన్ని తలక్రిందులుచేసి, నా జీవితపరమావధినే తానుమానుచేసిన కుముదాన్ని గురించి ఏంకథ వ్రాయను?

Acc. No - 4342

894.8133

BUC

RS-1-25

బుచ్చి బాబు రచనలు

చివరకు మిగిలేది

దక్షిణ భాషా పుస్తక సంస్థ

సహకారమున ప్రకటించబడి

విరివిగా అమ్ముడైన నవల రు	2-75
కాలచక్రం నిలిచింది	1-25
కలలో జారిన కన్నీరు	"
ఆశాప్రియ	"
ఆమెనీడ	"
దేశం నాకిచ్చిన సందేశం	"
మూడు కోతులు	"
జ్ఞాన నేత్రం	"
ఎల్లోరా	"
నా గాజుమేడ	"

పై తొమ్మిది కథల పుస్తకాలూ మూడు
వాల్చ్యములుగా ప్రచురింపబడినవి. ప్రతి
గ్రంథాలయమున నుండదగినవి.

ఐక్కోక్క సంపుటము రు 5-00

: ప్రతులకు :

ఆదర్శ గ్రంథమండలి, విజయవాడ